

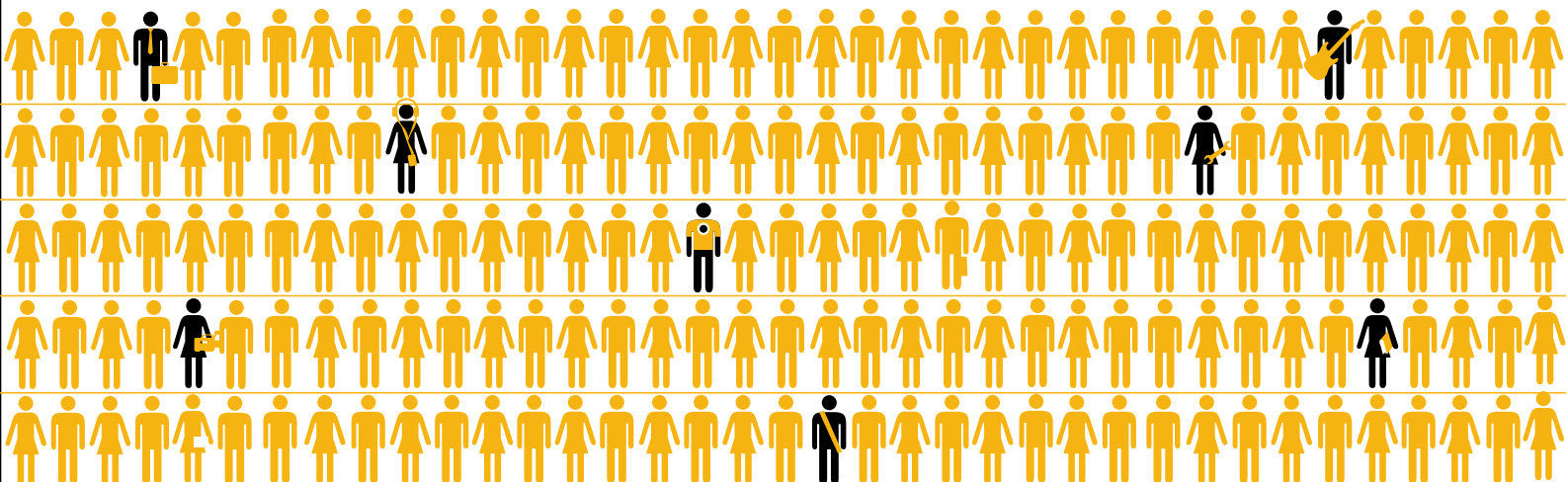
# La joventut catalana al segle XXI

Una anàlisi del Sistema d'indicadors sobre la joventut a Catalunya

Observatori Català de la Joventut

Pau Serracant i Melendres

Roger Soler i Martí



Generalitat de Catalunya  
Departament d'Acció Social i Ciutadania  
**Secretaria de Joventut**



# La joventut catalana al segle XXI

Una anàlisi del Sistema d'indicadors sobre la joventut a Catalunya

Observatori Català de la Joventut

**Autors de l'informe:**

Pau Serracant Melendres

Roger Soler i Martí



## Sistema d'indicadors sobre la joventut a Catalunya

**Coordinació:**

Observatori Català de la Joventut

**Director del projecte:**

Màrius Domínguez

**Experts temàtics:**

Eva Anduiza

Miquel Àngel Alegre

Sara Ayllón

Isaac González

Joffre López

Pau Miret

Oriol Romaní

Antoni Salvadó

**Actualització del SI-jove:**

Anna Font

Roger Soler i Martí



Generalitat de Catalunya  
Departament d'Acció Social i Ciutadania  
**Secretaria de Joventut**

**BIBLIOTECA DE CATALUNYA - DADES CIP**

**Serracant, Pau**

La Joventut catalana al segle XXI : una anàlisi del sistema d'indicadors  
sobre la joventut a Catalunya

Bibliografia

ISBN 9788439382119

I. Soler i Martí, Roger II. Observatori Català de la Joventut III. Catalunya.  
Secretaria de Joventut IV. Títol

1. Joves – Catalunya – Condicions socials 2. Joves – Catalunya –  
Condicions econòmiques  
316-053.7(467.1)

INTRODUCCIÓ .....	9
1. POBLACIÓ .....	15
2. EDUCACIÓ .....	33
3. TREBALL .....	51
4. HABITATGE .....	73
5. CULTURA .....	91
6. SALUT .....	113
7. PARTICIPACIÓ .....	133
8. COHESIÓ SOCIAL .....	153
9. CONCLUSIONS .....	169
10. BIBLIOGRAFIA .....	175





Eugeni Villalbí i Godes  
Secretari de Joventut

## Presentació

Les polítiques de joventut, enteses com les actuacions orientades a donar resposta a les necessitats de la població jove, han de ser sensibles a les transformacions socioeconòmiques que configuren un nou context social en el qual les oportunitats, els riscos i les expectatives de la gent jove canvien.

El Pla Nacional de Joventut de Catalunya (PNJC), aprovat l'any 2000, va suposar la creació d'un marc de referència per definir, impulsar i coordinar les polítiques de joventut a Catalunya amb l'objectiu de respondre a les transformacions importants que s'estan produint en la realitat juvenil. Darrere l'elaboració del PNJC hi havia la voluntat de superar els límits del que fins llavors havien estat les polítiques de joventut, les quals se centraven de manera preferent i gairebé exclusiva a impulsar el lleure juvenil. L'adopció del PNJC com a referent de les polítiques de joventut va suposar l'assumpció d'una perspectiva més àmplia, que entén aquestes polítiques com totes les intervencions –tant de l'administració com de la societat civil– que configuren les oportunitats i els recursos a disposició dels joves a partir dels quals aquests construeixen el seu projecte vital. La reformulació del nou PNJC (2010-2020), que s'està fent actualment, partirà d'aquests principis bàsics consensuats per tots els partits polítics ja fa gairebé deu anys.

A escala europea s'ha produït un procés semblant de redefinició de les polítiques de joventut. A través del *Llibre Blanc sobre la joventut*, la Comissió Europea va impulsar el debat sobre els objectius i l'abast de les polítiques adreçades al col·lectiu jove. I el "mètode obert de coordinació" és l'instrument a través del qual els diferents estats membres coordinen les seves actuacions en matèria de joventut, caracteritzades fins al moment per l'heterogeneïtat de plantejaments.

En aquest context d'ampliació de l'abast de les polítiques de joventut i d'elaboració de nous mecanismes de monitoratge de la realitat juvenil, l'Observatori Català de la Joventut de la Secretaria de Joventut ha creat un Sistema d'indicadors sobre la joventut (Sljove) que permet visualitzar l'evolució de la situació dels joves de Catalunya.

El Sljove, doncs, se centra en la realitat juvenil per facilitar l'orientació de les polítiques de joventut. No és un sistema d'indicadors sobre les polítiques de joventut i, per tant, no pretén ser un instrument per avaluar les polítiques i els programes de joventut duts a terme per la Generalitat de Catalunya o altres administracions. Ara bé, la majoria d'indicadors es poden fer servir per detectar quines són les àrees prioritàries d'intervenció i per analitzar si les actuacions realitzades coincideixen amb les necessitats detectades.

Un cop transcorreguts deu anys des de l'aprovació del PNJC, i en ple procés d'elaboració del PNJC 2010-2020, considerem que ha arribat el moment de fer balanç de l'evolució de la joventut durant aquesta primera dècada d'implementació de les polítiques de joventut integrals al nostre país. L'anàlisi del Sljove n'és un primer pas.







# INTRODUCCIÓ





## Introducció

Les societats actuals canvien amb molta rapidesa. En el que portem de segle, a Catalunya hi ha hagut temps per a transformacions importants en l'esfera social, econòmica, política, cultural i identitària. Els joves són un col·lectiu especialment permeable al canvi i aquestes transformacions socials tenen una repercussió en les seves condicions de vida, els seus valors i les seves actituds. En aquests primers anys ja s'han viscut transformacions importants: l'arribada d'immigració estrangera, que ha acabat representant un quart de la població jove; els canvis en el sistema educatiu; el període d'expansió i la crisi econòmica posterior, que ha tingut un impacte contundent en el mercat de treball i de l'habitatge; l'aprofundiment en els canvis dels models familiars, i la massificació de l'ús d'Internet. Aquests són només alguns dels canvis que, segons les dades, han tingut una gran repercussió en la manera en què transcorre la joventut a inicis del segle XXI a Catalunya.

Aquest informe és una anàlisi del Sistema d'indicadors sobre la joventut a Catalunya (SIjove), que des de l'any 2000 recull les dades més rellevants per entendre la realitat juvenil.

## El Sistema d'indicadors sobre la joventut

El SIjove és un sistema de 108 indicadors que té l'objectiu de proporcionar informació fiable, significativa i periòdica sobre la realitat juvenil a Catalunya, per tal de detectar les tendències principals que s'hi produeixen i contribuir a identificar les necessitats d'intervenció. Els indicadors s'organitzen en vuit àmbits temàtics: població, educació, treball, habitatge, cultura, salut, participació i cohesió social. És així com s'organitzen les dades que contribueixen a crear una fotografia força completa de la situació de la joventut.

El SIjove està pensat per ser una eina de monitoratge de la joventut, que pot resultar útil tant als professionals de les polítiques de joventut com als analistes o a les mateixes entitats juvenils. Tenint en compte que la selecció d'uns o altres indicadors és sempre una decisió que implica una certa discrecionalitat, l'elaboració del SIjove va implicar un procés molt complet que va requerir la intervenció d'experts, institucions i entitats de cadascun dels eixos del sistema. D'aquesta manera es va voler garantir que la selecció dels indicadors estigués ben fonamentada en criteris basats tant en el coneixement teòric com en l'experiència derivada de la pràctica. El procés, coordinat per l'Observatori Català de la Joventut i dut a terme els anys 2004 i 2005, va estar dirigit pel professor de la Universitat

de Barcelona expert en metodologia Màrius Domínguez. Per a cada eix temàtic es va comptar amb la participació d'un expert acadèmic que va coordinar la selecció dels indicadors a partir de les aportacions dels agents principals involucrats en cada matèria. Tot plegat fa que el Sistema tingui una gran rigorositat metodològica.

Les dades s'estudien des de l'any 2000 i s'actualitzen, sempre que és possible, anualment. Per enriquir la fotografia, cada indicador, quan les dades ho permeten, es desagrega per sexe, grups d'edat i àmbits territorials. A més, s'ofereixen els valors dels mateixos indicadors per a la població adulta, l'Estat espanyol i la Unió Europea, de manera que s'obté informació sobre la posició relativa de la joventut catalana respecte cada indicador.

El Sijove és, doncs, una eina interessant per a tots els interessats en el coneixement de la realitat juvenil, que es pot consultar a través d'Internet a la pàgina [www.gencat.cat/joventut/sijove](http://www.gencat.cat/joventut/sijove).

### **L'informe**

Aquesta publicació és el primer informe que s'elabora a partir del Sistema d'indicadors sobre la joventut. Això ha permès fer una mirada a un període de temps que és relativament curt, del 2000 al 2008,



però que ofereix molta riquesa pel que fa als canvis que ha viscut la població jove. El Sijove dona una informació panoràmica de la realitat juvenil, toca molts àmbits, i, per tant, no pot aprofundir en totes les dimensions. La seva virtut és més l'amplitud de la mirada que la intensitat amb què tracta cadascuna de les problemàtiques relacionades amb la joventut.

És per això que aquesta anàlisi del SIjove té una voluntat primordialment descriptiva, sense endinsar-se a estudiar el per què de cadascun dels processos que viu la joventut catalana avui.

Aquesta és la intenció que ha guiat l'organització de l'anàlisi en els vuit eixos del Sistema d'indicadors. Alhora, s'ha volgut extreure informació dels diferents eixos introduint-hi tres fronts d'anàlisi. En primer lloc, s'intenten contextualitzar els canvis de la joventut amb els canvis més globals, gràcies a la mirada longitudinal que permet tenir dades des de l'any 2000. En segon lloc, es tracten les diferències a partir de les variables de sexe, edat i àmbit territorial per detectar desigualtats entre els mateixos joves. I, finalment, s'intenta tenir en compte també, quan hi ha informació, la perspectiva comparada amb els adults o amb altres nivells territorials (l'Estat i la Unió Europea).





**POBLACIÓ**





# 1. Població

En aquest primer capítol, el Sistema d'indicadors fa una mirada a la realitat demogràfica dels i les joves a Catalunya: el seu pes poblacional, l'estructura familiar i els fenòmens migratoris. Tots tres àmbits han patit canvis importants des de l'any 2000. La realitat demogràfica juvenil a Catalunya ha viscut una transformació profunda en aquests últims anys a través, sobretot, del fenomen migratori, però també del canvi d'hàbits, de les noves formacions familiars i del pes relatiu de la població jove respecte el total de la població. Aquests fenòmens demogràfics són a la base de la realitat dels i les joves i del seu entorn i condicionen altres aspectes clau en la seva vida.

El capítol s'estructura en tres apartats. Primerament s'analitzen els indicadors relacionats amb el pes poblacional de la gent jove. Seguidament s'estudien els aspectes relacionats amb les llars i les famílies, les formes de convivència, la nupcialitat i la fecunditat. Finalment, s'examinen un parell d'indicadors sobre la realitat migratòria de la població jove a Catalunya.

## 1.1. Pes poblacional

La piràmide de població de Catalunya té la forma característica de les societats en procés d'envelliment: una estructura piramidal amb la base més estreta.

Això indica una tendència comuna en les societats avançades, que és el descens de la natalitat. A Catalunya aquest descens ha estat continu des de la dècada dels vuitanta. Tanmateix, l'arribada de persones immigrades en edat fèrtil ha fet que a partir del 2003 la natalitat torni a augmentar i, per tant, que la piràmide de població es torni a engruixir lleugerament a la base.

El pes poblacional d'un determinat grup d'edat té implicacions socials importants i ens pot donar alguna idea de les seves condicions de vida. En el cas de la joventut, per exemple, una societat envellida pot comportar dificultats per garantir el benestar de les persones grans en edat no productiva. D'altra banda, també es pot pensar que una generació nombrosa pot tenir més dificultats per accedir a uns recursos escassos i que una generació poc nombrosa pot tenir més facilitats ja que troba menys competència (Easterlin, 1987). En tot cas, el pes de la població jove respecte el total condiona les seves oportunitats així com la seva capacitat d'influència en el conjunt de la societat.

A Catalunya, la generació jove actual és la protagonista passiva d'un canvi demogràfic important: el pas del *baby boom* a unes taxes de natalitat molt baixes. Si ens fixem només en el volum intern de la població jove, el grup més gran té gairebé el doble de població que el grup més jove. És a dir, que el canvi demogràfic s'ha produït justament en la generació que avui és

jove. Els nascuts posteriorment, que ara tenen menys de 15 anys, ja formen part d'aquesta generació que comença a recuperar volum amb unes taxes de na-

talitat més altes. La taula 1 mostra l'evolució del pes poblacional de cada tram d'edat respecte el total de la població a Catalunya.

Taula 1. Taxa de població jove. Catalunya i Europa, 2000-2008. (Sljove 1.1)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
15-19 anys	6,0	5,4	5,4	5,0	5,0	4,8	4,7	4,6	4,6
20-24 anys	8,0	7,5	7,5	6,9	6,8	6,5	6,2	6,0	5,8
25-29 anys	8,4	8,8	8,9	9,3	9,1	9,1	8,9	8,5	8,2
<b>Total joves (15-29 anys)</b>	<b>22,5</b>	<b>21,7</b>	<b>21,8</b>	<b>21,4</b>	<b>20,9</b>	<b>20,4</b>	<b>19,8</b>	<b>19,1</b>	<b>18,7</b>
UE-27 (15-29 anys)	20,5	20,2	20,0	20,0	19,8	19,6	19,6	19,4	19,1

Font: Padró continu, Idescat i Eurostat.

Les dades mostren que en els darrers nou anys la proporció de població jove respecte el total ha anat disminuint de manera significativa i sostinguda. Les últimes xifres del padró indiquen que hi ha gairebé un 4% menys de població entre 15 i 29 anys que l'any 2000. La taula mostra també que, tot i que amb menys intensitat, el descens del pes de la població juvenil és un fenomen comú a Europa, que des del 2000 ha perdut un punt i mig. En desagregar l'indicador per grups d'edat s'observa que el descens de població s'ha concentrat en els grups més joves. Mentre que el grup de 25 a 29 anys s'ha mantingut, i fins i tot ha augmentat en algun període, la població de 15 a 24 anys ha passat de representar el 14% l'any 2000 al 10,4% el 2008. Aquestes dades reflecteixen el descens

contudent de la natalitat de la segona meitat de la dècada dels vuitanta i noranta. En els propers anys, la proporció de població jove continuarà decreixent perquè les generacions menys nombroses arribaran al tram de 25 a 29 anys, encara que aquesta tendència s'hauria d'aturar. Com hem dit, les generacions que arribin a la joventut d'aquí a uns anys portaran una certa recuperació demogràfica, gràcies sobretot als fills de la població immigrada.

Una altra manera de veure l'evolució de la població és a través de la taxa de creixement, que indica la variació anual de la població global o d'un grup determinat. A la taula 2 es presenta la taxa de creixement de la població juvenil per àmbit territorial.

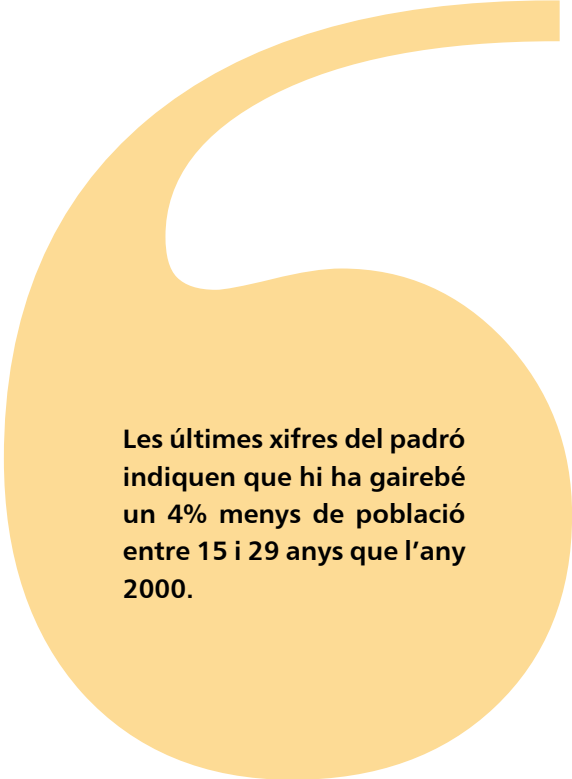
Taula 2. Taxa de creixement de la població jove. Catalunya, 2000-2008. (Sljove 1.2)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Àmbit Metropolità	-1,10	-2,16	1,81	1,40	-1,69	-0,94	-1,8	-3,5	-1,3
Comarques Gironines	0,90	-2,75	6,11	2,27	1,35	3,09	1,6	0,4	-2,1
Camp de Tarragona	0,64	-0,67	3,85	2,55	1,69	2,91	1,8	1,4	2,2
Terres de l'Ebre	-0,18	-0,16	3,66	1,67	1,19	2,89	-0,7	0,5	2,9
Àmbit de Ponent	0,09	-2,94	3,32	0,41	0,39	4,22	0,0	-1,8	1,8
Comarques Centrals	0,08	-0,72	2,47	0,84	0,39	0,40	-0,3	-1,9	-0,6
Alt Pirineu i Aran	1,53	-3,41	7,04	0,92	1,71	2,23	0,5	0,7	2,1
<b>Total joves (15-29 anys)</b>	<b>-0,64</b>	<b>-2,01</b>	<b>2,52</b>	<b>1,48</b>	<b>-0,83</b>	<b>0,16</b>	<b>-1,0</b>	<b>-2,4</b>	<b>-0,4</b>
Més grans de 29 anys	1,75	2,24	2,74	3,39	2,17	3,20	2,6	-2,4	2,5

Font: Padró continu, Idescat.

A diferència de l'indicador del pes de la població jove (taula 1), la taxa de creixement no és un indicador relatiu al total de la població sinó que pren com a referència l'any anterior. Això ens ajuda a complementar la informació extreta de la primera taula. Per exemple, si bé hem observat que la proporció de població jove a tot Catalunya ha anat disminuint de manera sostinguda, això no sempre vol dir que en termes absoluts hagi decrescut, sinó que potser ha crescut menys que la resta de la població. És el que succeeix els anys 2002, 2003 i 2005. De fet, la taula mostra que la població més gran de 29 anys ha augmentat notablement des de l'any 2000, i ho ha fet mentre la població juvenil s'ha mantingut o ha decrescut. Si mirem les dades segons l'àmbit territorial, és destacable que l'Àmbit Metropolità ha

anat perdent població juvenil en la darrera dècada, i en especial des de l'any 2004. Un altre dels àmbits on més ha disminuït la població jove són les Comarques Centrals. Caldria afinar més l'anàlisi per poder afirmar amb certesa quines en són les causes, però sens dubte constitueixen els dos àmbits territorials on l'accés a l'habitatge és més difícil –i aquest és un element determinant en aquest període del cicle vital. En el capítol d'habitatge es posa de manifest que la situació del mercat de l'habitatge, que també ha viscut una transformació important, condiona el desenvolupament de la joventut. Àmbits més rurals com l'Alt Pirineu i Aran, el Camp de Tarragona o les Terres de l'Ebre, per contra, registren des del 2002 un creixement de la població jove.



**Les últimes xifres del padró indiquen que hi ha gairebé un 4% menys de població entre 15 i 29 anys que l'any 2000.**

## 1.2. Llars i famílies

Un dels aspectes clau de la vida dels i les joves i les seves transicions és la formació de noves famílies. Malgrat els canvis en les trajectòries de la gent jove que s'han produït en els últims anys, la transició familiar se segueix entenent com un punt d'inflexió en el cicle vital que marca el pas a la vida adulta. Els indicadors que s'analitzen a continuació intenten res-

pondre preguntes bàsiques de l'anàlisi demogràfica, que alhora donen pistes sobre la manera com els i les joves desenvolupen les seves transicions familiars: en quin tipus de llars viuen?, quin tipus de famílies creen?, segueixen els patrons tradicionals de la formació familiar?, en quin moment i com desenvolupen la seva funció reproductiva?

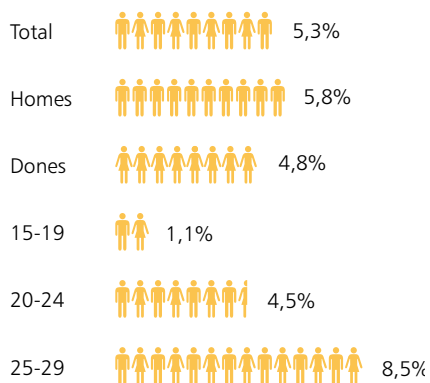
El cens de població és l'estadística més exhaustiva de població i constitueix una de les fonts principals per al coneixement demogràfic, econòmic i social. L'objectiu essencial n'és el recompte de població en un territori concret, tot i que també inclou informació diversa sobre aquesta població i, en concret, sobre el tipus i la composició de les seves llars. És, però, una estadística molt costosa que es realitza un cop cada deu anys, per això la informació disponible actualment es refereix a l'1 de novembre del 2001.

El Sistema d'indicadors inclou tres dades del cens de població que intenten oferir informació respecte les formes de convivència de la població catalana un cop emancipats: les formes no tradicionals de convivència, la convivència en parella i la cohabitació consensual. Malauradament, com que només disposem de dades per a l'any 2001 no podem analitzar l'evolució temporal del fenomen. Tanmateix, podem tenir una fotografia fixa d'aquestes formes de llars, que haurien de condicionar les polítiques públiques en el camp de l'habitatge i les ajudes dirigides a les famílies.

Els gràfics 1 i 2 mostren la proporció de joves que viuen emancipats en diferents tipus d'unitats conviencials. El gràfic 1, relatiu a les formes no tradicionals de convivència, fa referència als individus entre 15 i 29

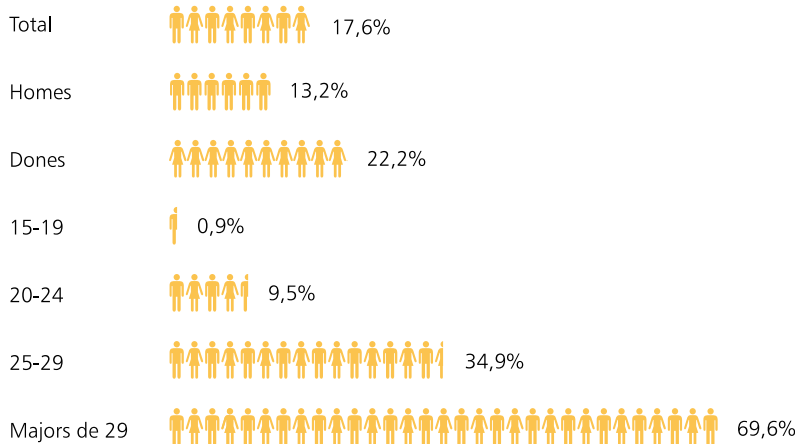
anys que viuen en unitats no familiars, en concret, que viuen sols o comparteixen habitatge amb persones que no són familiars. El gràfic 2, en canvi, indica el nombre de joves que viuen en parella.

Gràfic 1. Formes no tradicionals de convivència. Població de 15-29 anys.  
Joves que viuen sols o en grups no familiars. Catalunya, 2001. (SIjove 1.3)



Font: Cens de població, Idescat.

Gràfic 2. Convivència en parella. Població de 15-29 anys. Catalunya, 2001. (Sljove 1.4)



Font: Cens de població, Idescat.

El primer fet destacable en observar els dos gràfics és que les formes no tradicionals de convivència encara són un fenomen molt menys comú que la vida en parella, fins i tot entre els joves. Si disposéssim de dades longitudinals és probable que observéssim un augment en el volum de joves emancipats que viuen sols o que no viuen en unitats familiars en els últims anys. Alguns estudis han constatat que a Catalunya la via més comuna per a l'emancipació segueix sent anar a viure amb la parella (Miret, P. *et al.*, 2008). Malgrat tot, en ambdós casos –les formes no tradicionals de convivència i la convivència en parella– l'anàlisi per

grups d'edat indica, com era d'esperar, que, com més grans, més probabilitats hi ha que es trobin en aquestes situacions. I és que en els grups d'edat més grans hi ha una proporció major de joves que ja estan emancipats.

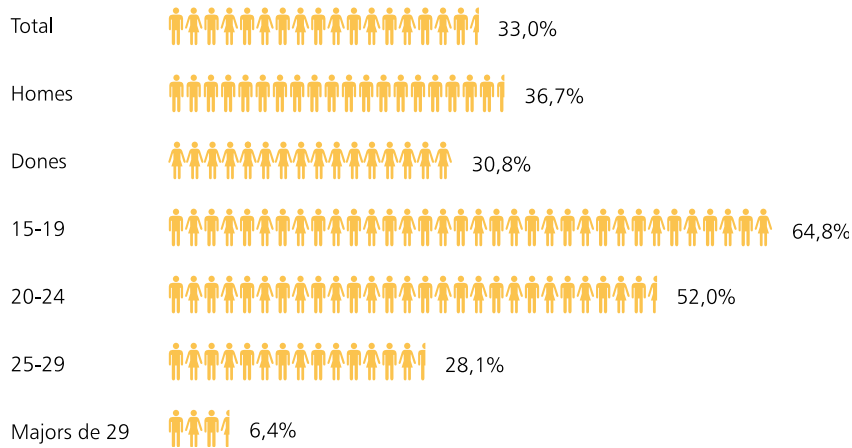
Segons el Cens de població el 70% dels individus més grans de 29 anys viuen en parella. Mentre que entre els i les joves de 15 a 29 anys és del 17,6%. Aquestes dades no es poden comparar directament, ja que molts d'aquests joves no han completat les seves transicions, i el percentatge d'individus d'aquesta ge-



neració que viuen en parella augmentarà. No obstant això, sembla clar que hi ha un efecte generacional i que la generació dels que avui són joves tendirà a viure

menys en parella que generacions anteriors; i és que augmenten els casos de famílies monoparentals, de persones que viuen soles o d'altres tipus de llars no familiars.

**Gràfic 3. Cohabitació consensual. Població de 15-19 anys. Joves que viuen en parella sense estar casats. Catalunya, 2001. (Sijove 1.5)**



Font: Cens de població, Idescat.

Un altre factor de canvi en les formes de convivència és el tipus de relació entre les parelles que viuen juntes. El gràfic 3 mostra les dades de l'indicador de cohabitació consensual, és a dir, la proporció de joves que viuen en parella sense estar casats respecte el total de joves que viuen en parella. L'opció clarament majoritària entre els joves que viuen en parella és el

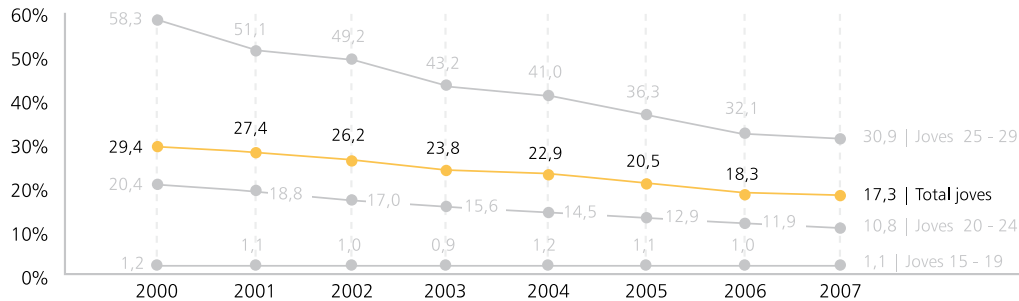
matrimoni, ja que només el 33% de les parelles viuen juntes sense estar casades. Tot i així, si comparem aquesta dada amb la població més gran de 29 anys, de la qual només el 6,4% viuen en parella sense estar casats, sembla que els i les joves tinguin menys tendència al matrimoni que generacions anteriors. Les dades per trams d'edat indiquen que hi ha un

nombre considerable de parelles que després de viure juntes un temps decideixen casar-se. Un 64,8% dels joves que viuen en parella dels 15 als 19 anys ho fan sense estar casats, mentre que dels 25 als 29 anys la proporció es redueix a menys de la meitat (28,1%).

Les dades de cohabitació consensual ens fan pensar que l'opció de la vida matrimonial és cada cop menys

majoritària entre els i les joves. Tot i així, no disposem d'aquest indicador en diferents anys i, per tant, no en podem analitzar l'evolució. En canvi, sí que disposem d'un indicador amb dades longitudinals per veure l'evolució del comportament de la gent jove respecte el matrimoni: el gràfic 4 presenta la taxa específica de nupcialitat des de l'any 2000.

**Gràfic 4. Evolució de la taxa específica de nupcialitat. Població de 15-29 anys. Joves casats en un any per cada mil habitants. Catalunya, 2000-2007. (Sjove 1.9)**



Font: Moviment natural de la població, Idescat.

El gràfic mostra una tendència clara i sostinguda de descens en els matrimonis joves. En concret, la taxa de nupcialitat indica el nombre de joves que han contret matrimoni en un any determinat respecte el total de joves per cada mil. En vuit anys, l'indicador ha caigut 12 punts. Si analitzem les dades per grups d'edat, constatem que dels 15 als 19 anys es produeixen

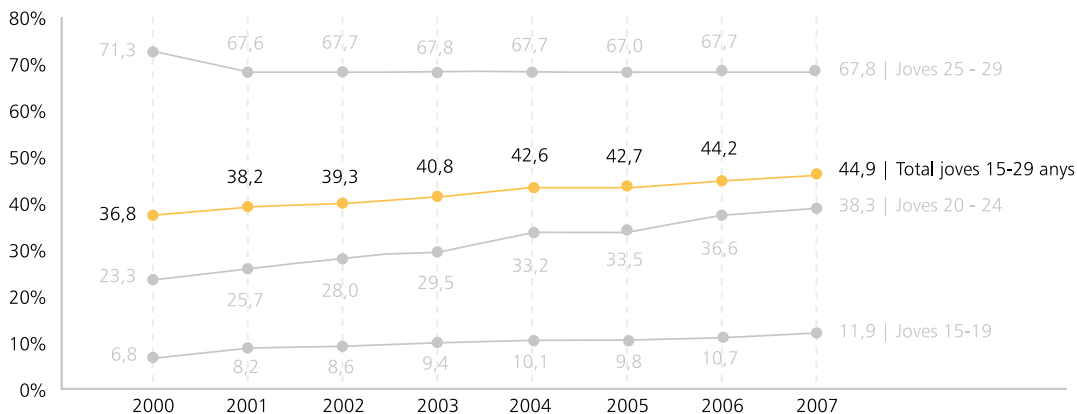
molt pocs matrimonis, tan pocs que no hi ha hagut canvis en aquests anys. Per contra, la proporció de matrimonis entre els joves de 20 a 24 i de 25 a 29 anys s'ha reduït a la meitat. Aquest descens tan evident es deu tant a la reducció efectiva de matrimonis –la gent cada vegada es casa menys– com al retard en l'edat de contraure matrimoni –la gent cada vegada es

casa més tard. La literatura sobre transicions juvenils ha identificat un allargament de les transicions, i el retard en l'edat de casar-se segueix aquesta tendència. De fet, la transició familiar, la formació d'una nova família, és una de les transicions on es veu amb més claredat aquest allargament (Miret, P. *et al.*, 2008). En aquesta línia, el fet que un volum cada cop més gran del que es consideraven aspectes clau de les transi-

cions familiars, com ara el matrimoni, es produeixin més enllà de la trentena planteja un debat sobre la naturalesa "juvenil" d'aquestes transicions.

Seguint la lògica de la seqüència tradicional de les trajectòries familiars, un descens en el nombre relatiu de matrimonis hauria de comportar un descens en la taxa de fecunditat, però el gràfic 5 ens mostra justament el contrari.

Gràfic 5. Evolució de la taxa específica de fecunditat. Població de 15-29 anys. Catalunya, 2000-2007. (Sljove 1.10)



Font: Moviment natural de la població, Idescat.

La taxa de fecunditat mostra el nombre de fills nascuts vius entre la població femenina jove respecte el total de la població femenina jove per cada mil. Del 2000 al 2007 la taxa ha augmentat 8 punts. Des de principis dels anys vuitanta, les tendències generals pel que fa a tenir fills dibuixaven una caiguda de la natalitat: cada cop es tenien fills més tard i cada cop se'n tenien menys. Aquests dos fenòmens s'han mantingut força estables fins al canvi de segle. Tal com mostra el gràfic, sembla que la tendència s'ha invertit. Resulta destacable que allò que fa augmentar la taxa és gairebé només el grup de dones de 20 a

24 anys. Si bé és cert que sembla haver-hi una certa recuperació de la fecunditat en general, l'augment de la taxa és atribuïble sobretot a les dones joves immigrades que, com veurem en l'apartat següent, han arribat en un volum considerable en els últims anys. Sovint, a més, els patrons familiars d'aquestes dones novingudes fan que acostumin a tenir més fills i més aviat que la resta.

Un últim aspecte relacionat amb el canvi en les famílies joves, i que es refereix també a la maternitat, és l'augment del nombre de fills fora del matrimoni.

Taula 3. Fills de dones joves no casades. Població de 15-29 anys. Catalunya, 2000-2007. (Sljove 1.6)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
15-19 anys	71,2	72,8	74,7	74,0	71,2	81,8	69,8	72,0
20-24 anys	44,5	48,7	51,5	52,7	53,1	52,5	52,3	52,4
25-29 anys	17,9	20,5	23,9	26,1	29,2	31,7	32,1	35,0
<b>Total joves (15-29 anys)</b>	<b>26,5</b>	<b>29,9</b>	<b>33,5</b>	<b>35,3</b>	<b>37,7</b>	<b>39,2</b>	<b>39,6</b>	<b>42,0</b>
Més grans de 29 anys	15,8	17,3	19,1	20,2	22,0	25,7	27,1	25,9

Font: Padró municipal d'habitants, Idescat.

L'indicador de la taula 3 fa referència al percentatge de fills de mares no casades respecte el total de fills de mares joves nascuts en un any. L'augment de més de 15 punts en vuit anys indica un canvi en les pautes culturals i reproductives: el matrimoni ha deixat de

ser un requisit previ al fet de tenir fills. L'any 2007 fins a un 42% de les mares joves ho van ser sense estar casades. Aquesta és no una pauta exclusiva de les joves de menys de 30 anys, ja que des del 2000 el percentatge de fills nascuts de dones no casades

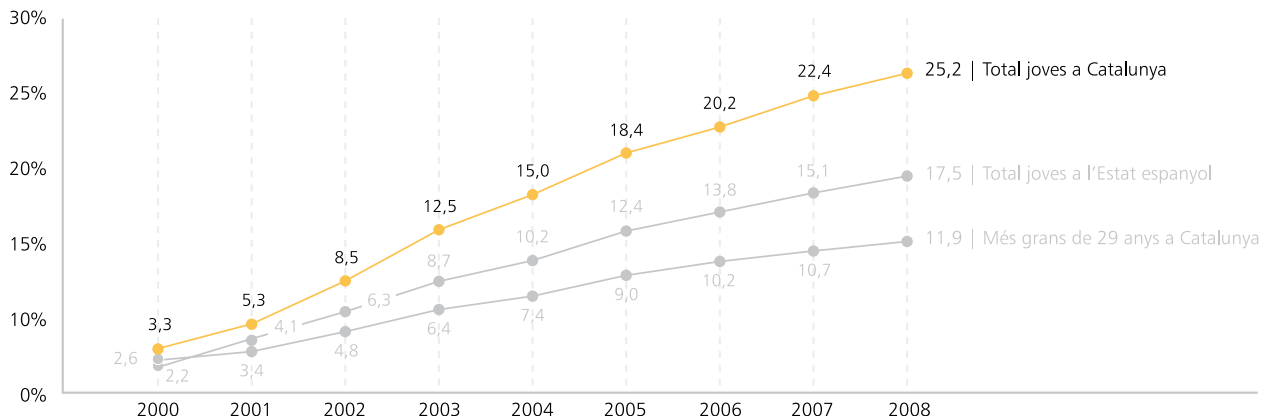
de més de 29 anys ha passat del 15,8% al 25,9%. En les generacions anteriors, el fet de tenir fills fora del matrimoni era sobretot un fenomen propi de les mares primerenques; en canvi, quan els fills es tenien de més gran solia respondre al patró de mare casada. Cada cop menys, però, el fet de tenir fills fora del matrimoni és una característica de les mares joves.

### 1.3. Migracions

Si hi ha una transformació demogràfica i social destacable en l'últim decenni, aquesta és probablement l'arribada d'immigració estrangera i, en especial,

l'arribada d'estrangers en edat jove. Mesurar el fenomen migratori és complex, i l'elecció d'un o altre indicador o d'una font determinada pot proporcionar informació ben diferent. En el cas del Sistema d'indicadors sobre la joventut a Catalunya, s'ha optat per comptabilitzar el volum de població estrangera que consta al padró municipal d'habitants. És una opció d'operacionalització de la immigració prou fiable, tot i que cal tenir en compte que subestima el volum de població, perquè no inclou la població immigrant que ha obtingut la nacionalitat i perquè la població nouvinguda no sempre es registra al padró o no ho fa de manera immediata.

Gràfic 6. Evolució de la població jove amb nacionalitat estrangera. Població de 15-29 anys. Catalunya i Espanya, 2000-2008. (Sljove 1.7)



Font: Padró municipal d'habitants, Idescat i INE.

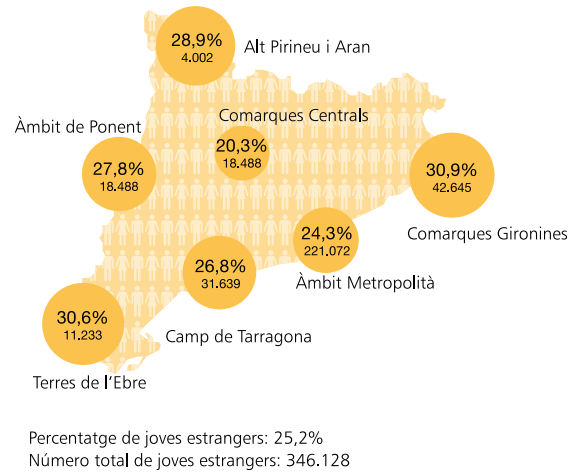
Catalunya és, des de fa anys, un país receptor d'immigració. Al llarg del segle XX, i amb diferents intensitats segons el període, ha acollit contingents importants d'immigració provinents de l'Estat espanyol. En els darrers anys, i en particular amb el canvi de segle, la immigració espanyola ha estat substituïda per la immigració d'origen estranger. Al gràfic 6 es veu la creixuda notable de la població jove amb nacionalitat estrangera: des de l'any 2000, el pes de la població jove estrangera s'ha multiplicat gairebé per 8 i ha arribat a constituir un quart de la població jove total, més de 345.000 persones (25,2%).

Aquest creixement de la població estrangera ha estat especialment important a Catalunya i entre la gent jove. Si es comparen les dades del percentatge de joves estrangers a Catalunya amb les mateixes dades per a l'Estat espanyol s'observa que, mentre que la diferència l'any 2000 era tot just d'un 1% en la població jove estrangera, el 2008 aquesta diferència és gairebé de 8 punts. Si la comparació es fa entre joves i adults, les diferències són encara més grans. El pes de la població estrangera entre els joves de 15 a 29 anys (25,2%) és de més del doble que entre els més grans de 29 anys (11,9%). Com sol ser habitual, la immigració estrangera d'aquest període s'ha produït per motius econòmics. El gran gruix de població que arriba ho fa en edat de treballar i per buscar noves oportunitats, per això acostumen a ser joves. Justament, però, pel fet que arriben per trobar feina, el

grup d'edat de 15 a 19 anys és, entre els joves, el que menys percentatge té de població estrangera: un 17,2% el 2008 respecte, per exemple, el 29,5% del grup d'edat de 25 a 29 anys.

**El 25,2% de la població jove de Catalunya, de 15 a 29 anys, té nacionalitat estrangera.**

Gràfic 7. Població jove estrangera segons àmbit territorial. Població de 15-29 anys. Catalunya, 2008



Font: Padró municipal d'habitants, Idescat i INE.

El gràfic 7 mostra l'indicador de població estrangera segons els àmbits territorials. Contràriament al que es podria pensar, la immigració s'ha repartit força per tot el territori de Catalunya. Si miréssim a una escala territorial més petita, com a comarques o sobretot municipis, sí que apareixerien diferències importants, ja que hi ha zones amb una gran concentració de població immigrada. Tanmateix, les dades del gràfic ens indiquen que l'arribada d'estrangers no s'ha concentrat en l'Àmbit Metropolità, on, de fet, junt amb el de les Comarques Centrals, l'índex de població jove estrangera és més baix.

El fenomen migratori no només afecta els estrangers, perquè també es produeixen migracions internes entre municipis de l'Estat. La joventut és un període del cicle vital on s'és més propens a canviar de residència i de municipi, per estudis, feina, a l'hora d'emancipar-se, etc. La taula 4 mostra l'evolució de la taxa de migració de l'any 2000 al 2007. La taxa de migració interna es construeix a partir dels canvis de residència, sumant-hi les entrades de població a nivell municipal i restant-hi les sortides entre la població total i per mil habitants.

Taula 4. Taxa de migració interna neta segons àmbit territorial. Població de 15-29 anys. Dades per 1.000 habitants. Catalunya, 2000-2007. (Sjove 1.8)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Àmbit Metropolità	-1,29	-0,56	-1,14	-3,57	-4,01	-3,81	-4,24	-3,43
Comarques Gironines	8,01	8,18	11,99	16,91	15,34	6,67	6,80	2,51
Camp de Tarragona	18,99	14,81	16,76	20,96	22,68	20,90	21,39	15,91
Terres de l'Ebre	2,36	-3,22	-1,51	-1,05	2,94	-4,28	-1,66	1,12
Àmbit de Ponent	-3,73	0,65	-1,12	1,18	-1,60	-14,34	-0,92	-2,17
Comarques Centrals	9,16	7,33	10,58	16,30	16,69	14,19	12,63	12,39
Alt Pirineu i Aran	17,39	19,34	25,34	27,36	10,52	-1,71	3,64	-3,46
<b>Total Catalunya</b>	<b>1,77</b>	<b>1,98</b>	<b>2,33</b>	<b>1,90</b>	<b>1,54</b>	<b>-0,20</b>	<b>0,30</b>	<b>0,00</b>

Font: Estadística de variacions residencials, Idescat.

Hi ha territoris en què el saldo migratori al llarg dels últims anys és clarament positiu, com ara el Camp de Tarragona o les Comarques Centrals. Això significa que la gent jove tendeix a anar cap aquestes zones més que a marxar-ne. Les dades mostren que en aquests anys a Catalunya no hi ha hagut un "èxode rural" dels joves sinó més aviat el contrari, ja que l'únic àmbit territorial on la taxa ha estat sempre negativa és el metropolità.

**Contràriament al que es podria pensar, l'arribada d'estrangers no s'ha concentrat en l'Àmbit Metropolità o les Comarques Centrals, sinó que s'ha repartit per tot el territori de Catalunya.**



## Conclusions

Les dades demogràfiques dibuixen una població jove amb un pes molt important dels grups d'edat més grans: en el grup de 25 a 29 anys (8,2%) hi ha gairebé el doble de població que en el de 15 a 19 anys (4,6%). Aquest fenomen, que és la conseqüència en el temps de la frenada de la natalitat que va seguir el *baby boom*, pot tenir implicacions en aquesta generació jove, en les seves oportunitats i en la manera en què completi les seves transicions. Aquesta composició poblacional també hauria de tenir, doncs, implicacions en les polítiques públiques dirigides als joves, que haurien de fer un esforç particular en els problemes, les dificultats i les desigualtats vinculades a l'última etapa de la joventut.

Hem vist també que la generació jove actual és protagonista d'un canvi familiar important que afecta la composició de les llars i les famílies i els patrons de reproducció. Determinades noves formes de llars, com les unipersonals, les llars no familiars o la vida en parella fora del matrimoni ja no es poden considerar un fenomen excepcional. El matrimoni, de fet, està deixant de ser l'única via de formació de noves unitats familiars, tot i que, com mostren les dades, segueix sent majoritària. La forma més comuna d'emancipació de la llar familiar continua sent a través del matrimoni, però un terç de les parelles que viuen juntes ho fan sense estar casades. En el període de temps que

comprèn el Sistema d'indicadors és molt notable el descens de la taxa de nupcialitat: els joves es casen menys i, si ho fan, és més tard. Pel que fa a tenir fills, en canvi, s'està produint una certa recuperació de la taxa de fecunditat, sobretot gràcies a l'aportació de les famílies immigrades. També hem vist que el matrimoni ha deixat de ser un requisit previ a la paternitat, ja que hi ha hagut un augment dels fills fora del matrimoni, fins al punt que el 2007 un 42% dels naixements eren de dones no casades.

Ara bé, si hi ha hagut un canvi destacable en la població juvenil i que té fortes implicacions en altres aspectes socials, aquest és l'arribada d'immigració estrangera. L'any 2008 els joves amb nacionalitat estrangera ja representen el 25,2% del total de joves a Catalunya. Aquest és un canvi important si tenim en compte que el 2000 la proporció era del 3,3%. Les dades del Sistema d'indicadors mostren també que aquesta immigració nova s'ha repartit de manera força equilibrada en tots els àmbits territorials.



**EDUCACIÓ**





## 2. Educació

L'educació és un element fonamental en la configuració i reproducció de les societats, i té en infants i joves els principals destinataris. És un concepte polièdric que pot ser tractat des de diverses perspectives. D'una banda, a través del procés educatiu es formen ciutadans amb uns valors i actituds determinats. En aquest sentit, darrerament es debat la importància de la implicació dels diferents agents educatius (Estat, família i comunitat, entre d'altres) en la formació d'uns valors i actituds determinats en la gent jove, i la dificultat de la tasca educativa quan els valors teòricament dominants (els que es podrien anomenar políticament correctes) no acaben de correspondre's amb els que imperen en el dia a dia i els que són presents als mitjans de comunicació.

D'altra banda, l'educació (concretament, els resultats educatius de les persones joves) també influeix i és influïda pel model econòmic de cada societat. D'acord amb això, invertir en educació és una aposta per tenir un model econòmic de qualitat basat en la innovació i el coneixement, tot i que la mera inversió en educació no produirà, si no va acompanyada d'altres actuacions, cap transformació del teixit productiu. Aquesta és una altra de les qüestions sobre les que ha girat el debat educatiu i econòmic a Catalunya en els darrers anys.

Finalment –i per esmentar només tres grans qüestions al voltant d'aquesta temàtica–, l'educació també té un paper cabdal en la configuració de les trajectòries vitals dels individus. Probablement, la primera decisió que marca el futur d'un individu en la Catalunya actual és la de continuar o no els estudis a partir dels 16 anys. L'última *Enquesta a la joventut de Catalunya 2007* il·lustra aquest fet, que ha estat documentat àmpliament per la literatura acadèmica: les decisions sobre la trajectòria educativa pròpia són un dels mecanismes bàsics de la reproducció social. És a dir, el fet que a Catalunya l'origen social dels i les joves influeixi molt clarament en el seu nivell d'instrucció final i, per tant, en la seva posició en el mercat de treball (Miret, P. *et al.*, 2008) explica, en part, la forta reproducció de les desigualtats socials. Dit d'una altra manera, explica les escasses oportunitats de mobilitat social que ofereix la societat catalana actual.

En aquest capítol es farà un breu repàs a l'evolució d'algunes d'aquestes qüestions durant la darrera dècada a Catalunya. En la primera secció s'analitzarà l'evolució de l'escolarització, és a dir, quanta i quina gent jove estudia; en la segona es tractarà el nivell d'instrucció de les persones joves; en la tercera s'estudiarà la distribució, el rendiment i el grau d'assoliment de l'alumnat en el sistema educatiu català, i finalment, en la quarta, s'analitzaran algunes qüestions clau en la política educativa.

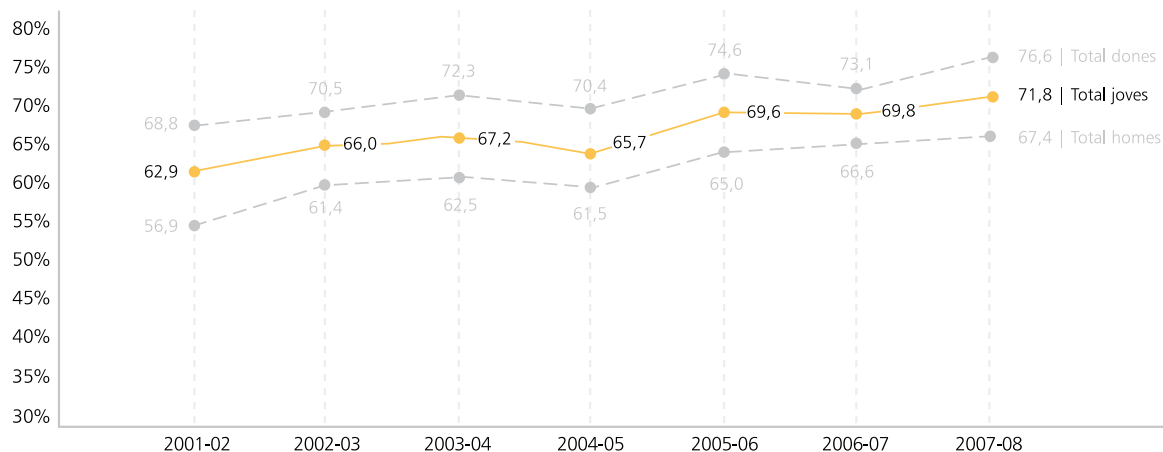
## 2.1. Escolarització

Aquesta secció se centra en la presència de les persones joves en el sistema educatiu. Continuar o no els estudis és una de les decisions més importants en la vida dels i les joves, ja que condiona amb força la seva trajectòria futura. L'accés a l'ensenyament, en les seves diverses etapes, és un dels mecanismes principals de reproducció de les desigualtats socials, i és per això que cal que les polítiques públiques l'estimulin i el facilitin. Més enllà dels resultats (rendiment) i de l'obtenció o no d'una titulació, el primer que cal mirar és quants joves són presents en l'ensenyament i què els caracteritza.

El primer indicador (la taxa d'escolarització als 17 anys) mostra un moment clau en la trajectòria acadèmica dels individus: quan finalitza l'escolarització obligatòria i l'estudiant ha de decidir si continua essent-ho o finalitza, de moment, els seus estudis. Al gràfic 8 observem una evolució clarament positiva d'aquest indicador al llarg de la primera dècada del 2000, amb un increment anual ininterromput de la taxa, que ha crescut –en només sis anys– 8,9 punts percentuals. Cal destacar que la millora d'aquest indicador s'ha produït en una etapa de forta puixança econòmica, amb la qual –al contrari del que es podria esperar– no ha estat incompatible. Sembla, per tant, que en la societat actual les persones joves i les seves famílies estan adquirint més consciència de la importància dels estudis.

**Des del curs 2001/2002 i fins al curs 2007/08 la taxa d'escolarització als 17 anys ha crescut en gairebé 9 punts. El curs 2007/08 el 71,8% dels i les joves de 17 anys estaven escolaritzats.**

Gràfic 8. Taxa d'escolarització als 17 anys. Catalunya, curs 2001/02 - 2007/08. (Sljove 2.2)



Font: Estadística de l'ensenyament, Departament d'Educació.

Les dades referents a la taxa d'escolarització del conjunt de la població jove (16-29 anys; indicador 2.1), per contra, registren una davallada de 4,4 punts percentuals entre l'any 2001 i el 2008. Aquest fet, però, probablement està relacionat amb l'increment del pes del grup quinquennal de 25 a 29 anys (la gran majoria del qual ja no estudia) dins del col·lectiu jove. No obstant això, tant la taxa d'escolarització als 17 anys (71,8%) com la del conjunt de la població juvenil (25,6%) són baixes.

D'altra banda, en aquest primer gràfic ja s'observa un tret diferencial que serà constant al llarg del capítol:

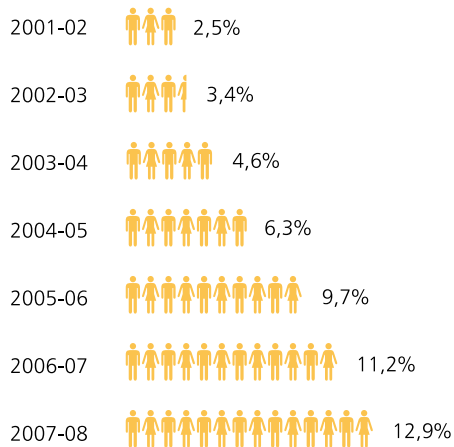
el millor posicionament de les noies en la majoria d'indicadors. Els millors resultats de les noies dins del sistema educatiu respon a diferents variables. Una d'elles (la tradicionalment pitjor situació de les dones en el mercat de treball, que impulsaria les noies a aconseguir titulacions per tal de millorar les seves oportunitats laborals) es pot llegir en clau negativa, però les seves conseqüències probablement seran ben positives (per a les noies). Com veurem en el capítol del treball, s'està produint un increment important de les persones ocupades en professions tècnico-professionals –professions que en teoria ja gaudeixen

de més estabilitat i retribucions en l'economia del coneixement.

Sens dubte, l'augment de la presència de les noies en el sistema educatiu les posicionarà de manera més favorable a l'hora d'accedir a aquest segment qualificat d'ocupacions.

Finalment, el gràfic 9 reflecteix, per a l'eix d'educació, la tendència que ja s'ha evidenciat en el capítol de població: un increment molt substancial de la població d'origen immigrat, que es concentra de manera particular en el segment jove. En l'àmbit educatiu aquest fenomen ha implicat passar d'un 2,5% a un 12,9% d'alumnat estranger a secundària.

Gràfic 9. Proporció d'alumnat estranger a l'ensenyament públic secundari. Catalunya, curs 2001/02 - 2007/08. (Sljove 2.11)



Font: Estadística de l'ensenyament, Departament d'Educació.

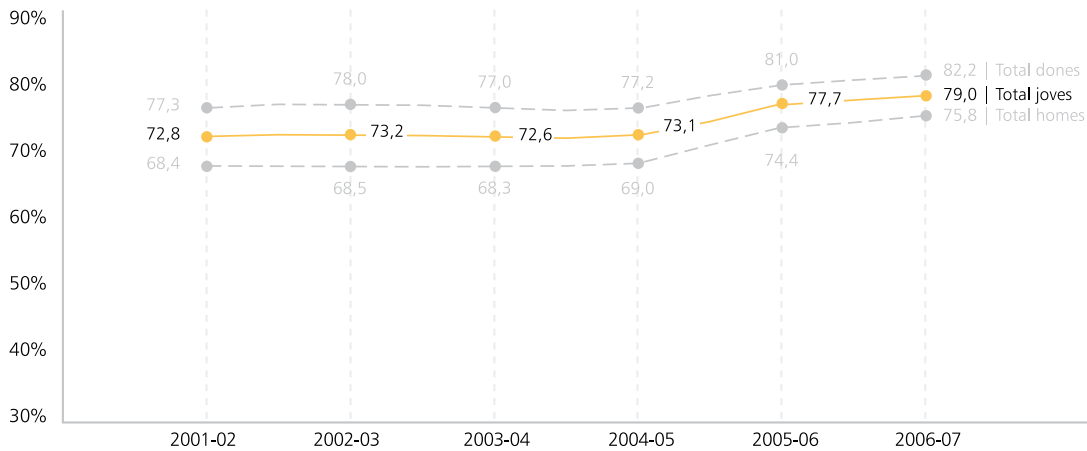


## 2.2. Nivell d'instrucció: titulacions clau

Accedir als estudis és un primer pas que cal que es tradueixi en assolir la titulació corresponent. Els estudis reglats no només permeten adquirir una sèrie de coneixements útils des del punt de vista personal i laboral, sinó que l'obtenció d'un certificat acadèmic és

un requisit cada cop més important a l'hora d'accedir al mercat de treball. En aquest sentit, Catalunya ha tingut, històricament, un dèficit formatiu important que en les darreres dècades ha tendit a solucionar-se. El gràfic 10 mostra l'evolució positiva d'aquesta situació, però posa de manifest, al mateix temps, els dèficits del passat.

Gràfic 10. Taxa de graduació a l'ESO. Població de 17 anys. Catalunya, curs 2001/02 - 2006/07. (Sljove 2.3)



Font: Estadística de l'ensenyament, Departament d'Educació.

Així, d'una banda, la taxa de graduació en finalitzar l'educació secundària obligatòria (o el seu revers, l'anomenat fracàs escolar) ha millorat de manera significativa en els darrers sis anys, ja que ha passat del 72,7% al 79%. Novament, és important destacar que aquesta evolució positiva s'ha produït durant una fase expansiva de l'economia basada, principalment, en les ocupacions poc qualificades, de manera que cal valorar encara més positivament les dades. L'evolució positiva s'ha fet, en part, a costa d'un empitjorament de la taxa d'idoneïtat a 4rt d'ESO (que ha baixat 5,6 punts en el mateix període), però és un matís que no contraresta la valoració positiva de la millora de la taxa de graduació.

D'altra banda, però, el revers de la dada és que 2 de cada 10 joves catalans no obtenen la titulació corresponent en finalitzar l'ensenyament obligatori—aquest és un dels problemes cabdals del sistema educatiu català i un dels elements clau en la reproducció de les desigualtats socials.

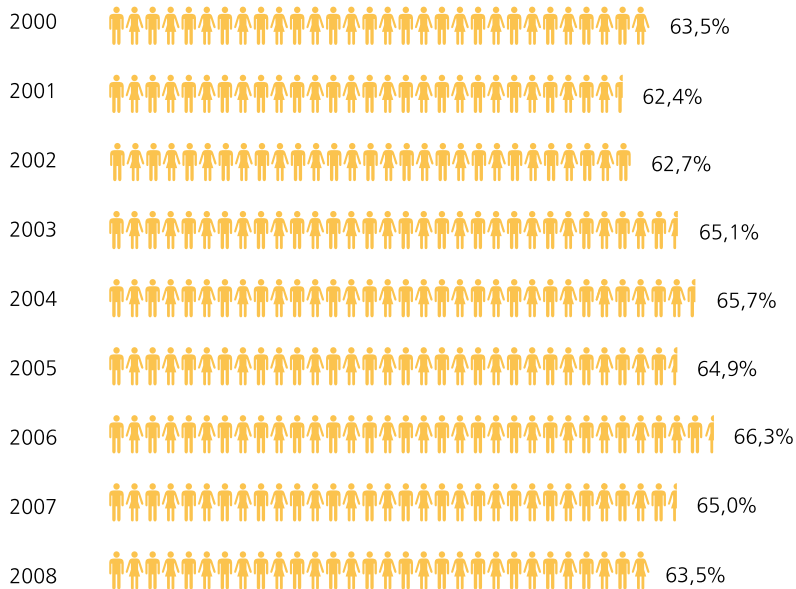
Tal com passa amb els altres indicadors observats, les noies són les que estan en una millor posició amb relació a aquest indicador: la diferència entre ambdós sexes els és favorable en un 6,4%. Pel que fa al territori, el Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre són els àmbits on la taxa de graduació és més baixa.

Un altre indicador cabdal per saber el nivell d'instrucció de la població jove catalana és el percentatge de joves

amb titulacions postobligatòries, ja siguin mitjanes o superiors. La formació més enllà de l'ensenyament obligatori és un element clau tant per millorar l'ocupabilitat dels individus com per incrementar la capacitat d'una societat per competir en una economia globalitzada. En aquest sentit, l'evolució de l'indicador a Catalunya en la darrera dècada no ha estat positiva, ja que del 2000 al 2008 la proporció de joves amb estudis postobligatoris no ha variat i s'ha mantingut en un modest 63,5%. Així doncs, la millora de les xifres de fracàs escolar no s'ha traduït, com a mínim encara, en un increment dels joves que continuen i finalitzen els seus estudis més enllà de l'ESO.

**Els nois opten en un 52,1% pels ensenyaments professionals mentre que les noies ho fan en un 42,6%.**

Gràfic 11. Titulats postobligatoris. Població de 25-29 anys. Catalunya, 2001-2008. (Sijove 2.13)



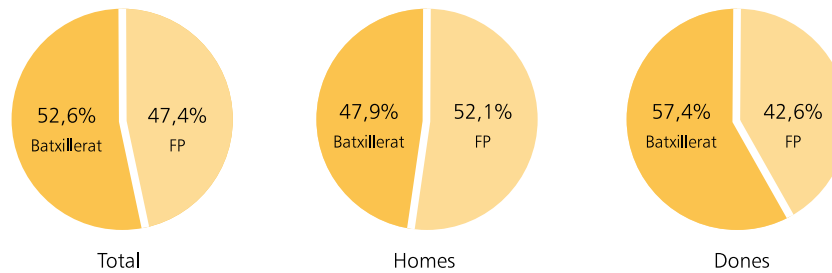
Font: Enquesta de Població Activa, Idescat.

### 2.3. Distribució, rendiment i assoliment

Aquesta secció se centra en els indicadors que calculen com es distribueix l'alumnat en el sistema educatiu secundari postobligatori, quin rendiment hi té (a través de la taxa de no-repetició) i quines fites assoleix (taxa de graduació). Són indicadors que ens parlen de les característiques i les dificultats del sistema educatiu català.

El primer indicador mostra la distribució de l'alumnat d'estudis secundaris postobligatoris entre els estudis professionalitzadors i generalistes. Les dades evidencien que el rebuig relatiu i la mala imatge que tradicionalment s'han atribuït als estudis professionalitzadors són cosa del passat, ja que l'alumnat es distribueix de manera molt homogènia. De fet, entre els cursos 2001/02 i 2007/08, la proporció d'alumnes matriculats a formació professional ha passat del 36,7% al 47,4%.

Gràfic 12. Taxa d'alumnes matriculats a ensenyaments professionals. Població de 16-29 anys. Catalunya, curs 2007/08. (SIjove 2.5)



Font: Estadística de l'ensenyament, Departament d'Educació.

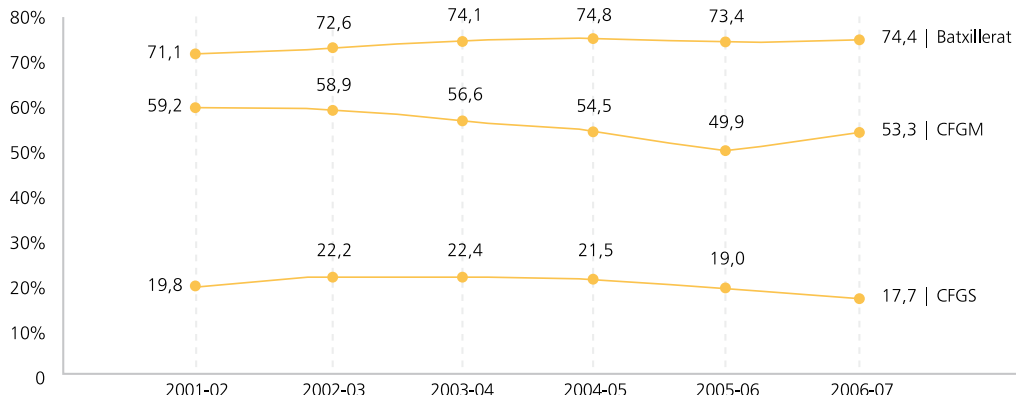
Les dades també mostren una diferència de gènere en la decisió de seguir uns o altres estudis, ja que les noies es decanten més pel batxillerat i els nois opten en una proporció major per la formació professional –d'aquesta manera estructuraven la segmentació futura del mercat de treball en funció del gènere. Igualment, el territori també condiona les opcions que segueixen els i les joves: Terres de l'Ebre i Alt Pirineu i Aran, probablement els àmbits més allunyats de l'"economia del coneixement", són aquells territoris on la proporció de joves que segueixen estudis professionalitzadors és més alta (57,1% i 63,7%, respectivament).

Una altra qüestió que convé analitzar és l'assoliment de l'alumnat, és a dir, quina proporció dels alumnes

que inicien uns estudis aconseguen acabar-los i obtenir la titulació corresponent. En el gràfic següent es reflecteix l'evolució de la taxa de graduació en els tres tipus d'ensenyament secundari postobligatori.

**El 62,3% dels estudiants de secundària estan escolaritzats a l'escola pública el curs 2007/08.**

Gràfic 13. Taxa de graduació als ensenyament secundaris postobligatoris. Catalunya, curs 2001/02-2006/07. (Sljove 2.6, 2-8 i 2.10).



Font: Estadística de l'ensenyament, Departament d'Educació.

S'observa una evolució diferenciada de la taxa de graduació en funció dels estudis. Així, la taxa de graduació del batxillerat, que a l'inici del període analitzat ja era la més alta, al curs 2006/07 havia crescut fins al 74,4%. Per contra, la taxa de graduació en les dues modalitats actuals de formació professional (grau mitjà i grau superior) ha baixat. Probablement aquesta és una conseqüència de l'increment positiu de la taxa d'escolarització mostrada pel gràfic 8 de l'indicador 2.2 (taxa d'escolarització als 17 anys). Si un seguit de joves que fa uns anys no haurien continuat els estudis en acabar l'ESO avui en dia s'han decidit a fer-ho, és lògic que una part d'aquests

joves no els finalitzi. És una conseqüència esperable de l'evolució positiva de la taxa d'escolarització. Tampoc no sorprèn que els estudis de grau mitjà siguin els que registren més abandonament, en especial en la fase analitzada, que ha coincidit amb un cicle econòmic expansiu que sens dubte ha portat els i les joves a incorporar-se al mercat laboral a costa dels seus estudis. No obstant això, destaca el fet que pràcticament la meitat dels alumnes que comencen aquest cicle formatiu no el finalitzen (Sljove 2.8). Una pista sobre el perfil de l'alumnat que segueix aquests estudis ens la proporciona la taxa de no-repetició acumulada a 1r curs de CFGM (Sljove 2.10),

que mostra que, del total d'alumnes matriculats, tan sols el 17,3% té l'edat que li correspondria si la seva trajectòria acadèmica no hagués estat interrompuda o endarrerida en algun moment. Tot i això, la taxa de graduació també és baixa en els altres dos tipus d'ensenyaments (CFGM i batxillerat).

Amb relació al gènere, les noies continuen en la línia de la majoria d'indicadors d'aquest capítol, en el sentit que tenen més tendència a finalitzar els estudis iniciats, llevat del cas dels CFGM. Finalment, i amb relació al territori, les dades suggereixen que és en els àmbits on hi ha més oferta laboral –especialment en el metropolità– on també es produeix un abandonament més gran dels estudis.

#### 2.4. Política educativa

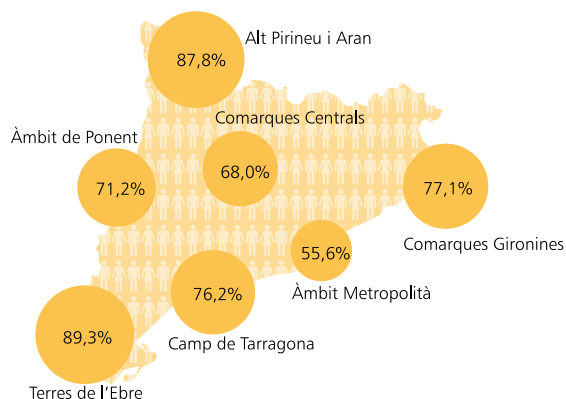
La situació de la població juvenil respecte les diverses vessants de l'àmbit educatiu (nivell d'instrucció, assoliment, rendiment, etc.) depèn de múltiples factors, d'entre els quals destaquen el model econòmic (que ofereix més o menys oportunitats laborals als individus) i la política educativa. Aquesta secció s'ocupa del darrer aspecte i ofereix dades sobre la distribució de l'alumnat (escola pública - privada/concertada) i la despesa pública.

Pel que fa a la primera d'aquestes dues dimensions,

l'escola pública segueix sent la modalitat majoritària d'escolarització de l'alumnat, ja que és l'opció del 62,3% del total dels alumnes de secundària. El territori genera variacions importants en la distribució de l'alumnat (gràfic 14): la diferència entre l'àmbit amb menys i més escolarització pública (Àmbit Metropolità, 55,6%; Terres de l'Ebre, 89,3%) és de 33,7 punts percentuals. Barcelona i rodalies és, de lluny, l'indret on l'oferta privada/concertada capta més alumnes, tant en números absoluts com relatius. Les Terres de l'Ebre i l'Alt Pirineu i Aran marquen l'altre extrem, caracteritzat per una presència gairebé testimonial de l'oferta privada/concertada.

**El 81,8% dels i les joves estrangers escolaritzats a ensenyaments secundaris estudien en un centre públic.**

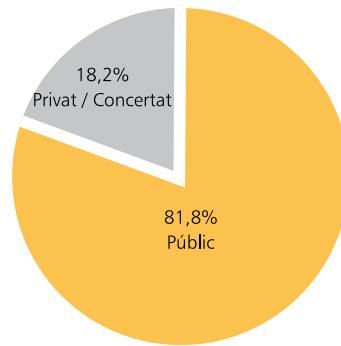
Gràfic 14. Joves estudiants escolaritzats a l'escola pública a l'ensenyament secundari. Catalunya, curs 2007/08. (SIjove 2.14)



Font: Estadística de l'ensenyament, Departament d'Educació.

Cal destacar que des del curs 2000/01 fins al 2007/08 el pes de l'escola pública respecte la privada i concertada ha guanyat 3,5 punts percentuals. Aquest increment està relacionat amb l'increment de la població juvenil d'origen estranger (vegeu el capítol 1 de població) i amb la seva utilització majoritària de l'escola pública (gràfic 15): el 81,8% dels i les joves estrangers escolaritzats a ensenyaments secundaris estudien en un centre públic, sense que s'observin diferències entre nois i noies.

Gràfic 15. Modalitat d'escolarització dels joves estrangers a l'ensenyament secundari. Catalunya, curs 2007/08. (Sljove 2.15)



---

Font: Estadística de l'ensenyament, Departament d'Educació.

Finalment, els dos darrers indicadors d'aquest eix (veure indicadors 2.16 i 2.17 al web del Sljove) mostren un increment substancial de la despesa pública per alumne tant en l'ensenyament secundari com en l'universitari. Concretament, i en el període analitzat (curs 2001/02 i 2005/06), la primera ha crescut un 55,7% i la segona, un 42,6% en termes constants.



## Conclusions

Les dades presentades fins al moment permeten apuntar algunes tendències que ja s'han detectat en els darrers anys. Certament, a l'hora d'avaluar l'evolució de l'educació entre la població juvenil catalana cal tenir en compte el punt de partida històric: un sistema educatiu sota mínims després de dècades de dictadura, en què la població juvenil abandonava molt aviat els estudis i en què els resultats educatius de les noies estaven molt per sota dels dels nois. Aquesta dinàmica de qualificacions baixes estava alimentada per una economia en creixement però precària, molt distant de les economies de l'Europa central. Tot i la llunyania d'aquesta època, els reptes de la societat catalana amb relació a l'àmbit educatiu segueixen estant encaminats a solucionar aquestes problemàtiques.

Així, l'estructura de les qualificacions entre les persones joves segueix marcada per una forta polarització, on destaca el gran nombre de joves que no obtenen el títol d'ensenyament obligatori o que abandonen els estudis en obtenir-lo. Aquesta situació és comuna a bona part dels estats europeus de la Mediterrània, però representa una anomalia a nivell europeu i contrasta amb la proporció elevada de joves catalans amb titulacions superiors, que se situa per sobre fins i tot de la mitjana europea (Alegre, 2009). Al mig, els i les joves amb titulacions secundàries postobligatòries te-

nen un pes menor del desitjable. Per tant, l'estructura de les qualificacions no només està polaritzada sinó que la ubicació d'un jove en un extrem o l'altre varia notablement en funció del seu origen social (Miret, P., 2008). És per això que el sistema educatiu també té, tot i afavorir en part la mobilitat, un paper important en la reproducció de les desigualtats socials.

No obstant això, en el lapse de temps analitzat s'ha produït un increment destacat de la taxa de graduació a l'ESO (+6,3%) i de la taxa d'escolarització als 17 anys (+8,9%), evolucions que constitueixen una bona notícia. Tot i que l'indicador sobre la proporció de joves de 25 a 29 anys amb estudis postobligatoris s'ha mantingut estable durant aquest període, l'impacte a mig termini dels dos indicadors esmentats hauria de produir-hi una millora.

També cal subratllar l'increment de la proporció de joves que segueixen estudis secundaris professionalitzadors respecte els que en segueixen de generalistes (batxillerat), que fa que avui en dia l'alumnat sigui proper a repartir-se equitativament (47,4% i 52,6%, respectivament). El desequilibri entre els dos camins de continuïtat dels estudis era una qüestió pendent del sistema educatiu, i sembla que en els darrers anys els esforços realitzats en la formació professional s'han traduït en més acceptació i prestigi d'aquest itinerari. Hi ha dues circumstàncies que matisen l'evolució positiva d'aquesta dada (op. cit.): d'una

banda, l'origen social segueix essent el discriminant principal en l'elecció d'un itinerari professionalitzador o generalista. Tot i el reequilibri relatiu, en els darrers anys en el rendiment laboral d'ambdós tipus de titulacions s'evidencia que el nínxol d'ocupacions més qualificades i ben remunerades requereix un títol universitari. D'altra banda, en els darrers anys s'ha produït un descens de la taxa de graduació als CFGM que l'ha situada poc per sobre del 50%. És a dir, sembla que una part de l'increment dels i les joves que ara acaben l'ESO passen a fer un CFGM però no aconsegueixen finalitzar-lo. Així, es podria produir una millora del fracàs escolar però no de la proporció de joves amb estudis postobligatoris.

L'anàlisi transversal dels indicadors confirma, també, la millora de la situació de les noies en l'àmbit educatiu, de tal manera que avui en dia la desigualtat per raó de gènere en aquest àmbit afecta principalment els nois. Aquesta és una qüestió que, com veurem en el proper capítol, ja ha començat a tenir repercussions sobre el mercat de treball, on tradicionalment les noies han tingut una posició més precària. Així, l'ocupació de les noies en professions qualificades ja supera la dels nois; igualment, la crisi econòmica actual ha afectat els segments joves menys qualificats i ocupats en els sectors més vulnerables, de manera que per primer cop la taxa d'atur de les noies ha estat més baixa que la dels nois. Tanmateix, l'activitat, els sous, la subocupació i la sobrequalificació, per

exemple, són indicadors que mostren una millor posició dels nois.

L'arribada d'un gran nombre de persones estrangeres ha tingut un efecte clar en el sistema educatiu: en set anys, la proporció d'alumnat d'origen estranger s'ha multiplicat per cinc, fins arribar al 12,9%. No obstant això, és prou sabut que és l'escola pública la que ha absorbit aquest contingent (81,8%): la manca d'heterogeneïtat ha contribuït de manera destacada a la polarització del sistema educatiu. Actualment s'està configurant un escenari en què l'ensenyament públic (a nivell de secundària, com a mínim), poc a poc, esdevé el reducte de les classes populars.

La polarització del sistema educatiu no és incompatible amb el fort augment en la despesa pública per alumne (tant en l'educació secundària com en la universitària) dels darrers anys, de manera que, també en aquest punt, la mitjana catalana se situa una mica per sobre de l'europea (Alegre, 2009). Ara bé, el percentatge del PIB que es destina a educació segueix sent clarament inferior a la mitjana europea. En el context que es va dibuixant, per tant, les famílies amb recursos tendeixen a emprar-los per cofinançar l'educació d'infants i joves en centres concertats/privats, mentre que a les famílies sense recursos els costa accedir-hi i no tenen capacitat d'elecció. Els mals resultats, en termes de rendiment acadèmic dels alumnes, que ha obtingut Catalunya en els darrers

estudis internacionals (OCDE, 2007) s'expliquen en part per aquesta gran homogeneïtat en la distribució de l'alumnat en el sistema d'educatiu, de manera que la segmentació posterior del mercat de treball està facilitada per aquesta desigualtat educativa en l'origen. Caldrà veure si la nova Llei d'educació de Catalunya, aprovada el juliol de 2009, contribuirà a redreçar aquesta situació.



**TREBALL**





### 3. Treball

La posició en el mercat laboral, les condicions del treball, els ingressos o la distribució del temps de treball mercantil i domèstic són qüestions determinants en la vida de qualsevol persona. No descobrim ara el paper central del treball en les nostres societats, però en iniciar l'anàlisi de l'àmbit laboral en la vida dels i les joves cal tenir ben present que la posició de l'individu en el mercat de treball determina no només aspectes de caràcter econòmic, com el poder adquisitiu i el que se'n deriva, sinó també l'esfera identitària de les persones, les seves expectatives, les relacions socials, etc. Analitzar l'àmbit del treball en la població jove és, doncs, indagar en totes aquestes qüestions i fer-ho en un moment on justament la posició en el mercat laboral s'està definint. El procés d'entrada al mercat laboral que transcorre durant la joventut genera implicacions per a la resta de la vida de l'individu.

En aquesta línia, des del punt de vista de les transicions juvenils, l'entrada al mercat laboral és el moment culminant del procés d'emancipació econòmica. Alguns autors han identificat dos grans eixos en les transicions juvenils: l'emancipació residencial i familiar o l'eix privat, i l'emancipació econòmica o l'eix públic de les transicions juvenils (Galland, 1999; Jiménez *et al.*, 2008). L'eix públic fa referència a la transició

escola-treball, comença en l'etapa educativa i acaba en la incorporació i consolidació en el mercat laboral. En els últims anys aquest procés d'incorporació, i sobretot de consolidació, s'està tornant més complex: es produeixen entrades i sortides del mercat laboral, retorns als estudis, situacions de gran inestabilitat i volatilitat, dificultats per trobar una feina d'acord amb el nivell d'estudis, etc. En aquest capítol s'analitzen les condicions i les característiques del mercat de treball juvenil, que permeten entendre la naturalesa de les dificultats per completar la transició laboral.

El mercat de treball juvenil a Catalunya, com passa en general a la resta de països de l'Europa mediterrània, s'ha caracteritzat per taxes altes d'atur, taxes elevades de temporalitat, feines de qualificació baixa que donen lloc a nivells alts de sobrequalificació, problemes de cobertura de la protecció social, i una dinàmica de forta reproducció intergeneracional de les desigualtats en la posició en el mercat laboral, així com de desigualtats de gènere importants. Aquestes característiques de nivells alts d'exclusió i precarietat afecten principalment la població jove i fan que el fet de ser jove sigui, en relació amb els adults, un bon predictor d'atur, temporalitat o sobrequalificació. Un dels reptes més importants dels investigadors en el mercat laboral juvenil, i també dels encarregats de les polítiques públiques, és discernir si aquestes pitjors condicions són un "efecte edat" i, per tant, es corregeixen a mesura que l'individu es fa adult,

o bé si hi ha components d'“efecte generació”, que significaria que la precarietat acompanya la cohort generacional que avui és jove al llarg de tota la seva vida (Salvador, A.; Serracant, P., 2003).

En aquest capítol s'analitza, en primer lloc, l'activitat dels i les joves, fonamentalment les taxes d'activitat i ocupació i la simultaneïtat de feina i estudis. En segon lloc, es mostren els indicadors que es refereixen a la naturalesa de les feines de la gent jove pel que fa a sector d'activitat, tipus d'ocupació i qualificació. En el tercer apartat s'analitzen els aspectes relacionats amb els tipus de contractes. A continuació es tracten aspectes relacionats amb la retribució i la valoració de la feina pròpia, i en l'apartat número cinquè es parla de

l'atur. Finalment, s'acaba amb l'anàlisi d'un indicador de treball domèstic o familiar, tenint en compte que tot el capítol fa referència al treball mercantil.

### 3.1. Activitat dels i les joves

El mercat de treball juvenil català es caracteritza per una entrada força primerenca a la vida laboral, fet que contribueix que la taxa d'activitat sigui notablement més alta a Catalunya que en d'altres llocs. A la taula 5, les tres últimes files ens permeten veure la taxa d'activitat al llarg dels nou últims anys per a Catalunya, Espanya i la Unió Europea.

Taula 5. Taxa d'activitat mercantil. Catalunya, Espanya i Europa, 2000-2008. (SIjove 3.1)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Homes joves	69,7	72,4	75,0	75,0	75,5	77,1	75,7	76,6	75,2
Dones joves	65,5	66,7	65,7	66,0	67,8	66,3	67,4	65,8	66,7
<b>Total joves (16-29 anys)</b>	<b>67,6</b>	<b>69,7</b>	<b>70,4</b>	<b>70,6</b>	<b>71,7</b>	<b>71,8</b>	<b>71,7</b>	<b>71,4</b>	<b>71,1</b>
Més grans de 29 anys	48,9	48,3	54,1	56,1	56,5	58,2	59,5	60,1	61,2
Espanya (15-24 anys)	43,9	43,0	43,7	44,5	45,1	47,7	48,2	47,8	47,7
UE-27 (15-24 anys)	45,9	45,6	45,0	44,3	44,4	44,3	44,2	44,2	44,5
Catalunya (16-24 anys)	51,9	53,9	53,1	52,6	52,6	58,5	57,9	57,1	56,7

Font: Enquesta de Població Activa, Idescat.



La taxa d'activitat fa referència al percentatge de joves actius laboralment, tant si estan ocupats com si són a l'atur buscant feina, respecte el total de la població jove, i dóna una idea de la integració de la població jove al mercat laboral. Pel que fa a la comparació amb Espanya i Europa, la taxa d'activitat catalana ha estat sempre clarament superior. Mentre que a l'Europa dels 27 aquest indicador s'ha mantingut bastant estable al voltant del 45% des de l'any 2000, a l'Estat espanyol ha augmentat, amb alguna oscil·lació, del 43,9% el 2000 al 47,7% el 2008. A Catalunya, en canvi, al llarg d'aquests nou anys la taxa per als joves de 16 a 24 anys ha estat sempre per sobre del 50%: va arribar al 58,5% el 2005 i des d'aleshores es va anar reduint lleugerament fins al 56,7% actual. El cas és que l'activitat a Catalunya és sempre més alta, fet que reflecteix el seu dinamisme econòmic i la incorporació més ràpida de la gent jove al mercat laboral. El Sistema d'indicadors no ofereix dades més desagregades que permetin veure quin perfil de joves s'incorpora abans al mercat laboral, però altres estudis donen indicis d'una certa polarització en l'entrada al mercat laboral, fruit de la polarització en el nivell d'estudis que s'ha vist en el capítol anterior. D'una banda, hi ha un volum molt important de joves amb nivells de formació molt baixos que comencen a treballar de seguida amb feines sense qualificació. De l'altra, hi ha el perfil de joves amb estudis que no s'incorporen al mercat laboral fins molt tard, fins i tot més enllà dels 25 anys (Miret, P. *et al.*, 2008). Així

**A Catalunya hi ha una polarització en l'entrada al mercat laboral: un volum important de joves amb nivell d'estudis baixos entren molt d'hora, mentre els joves amb estudis universitaris s'hi incorporen tard.**

doncs, aquesta diferència del mercat de treball català amb l'espanyol i l'uropeu està alimentada, sobretot, pels joves del grup d'edat més baixa amb nivells baixos d'instrucció que volen incorporar-se aviat al mercat de treball, però que alhora, com veurem, són els més afectats per l'atur.

En els últims anys les diferències entre homes i dones pel que fa a la taxa d'activitat han augmentat considerablement. Mentre que l'any 2000 la diferència era de 4 punts, el 2008 arriba gairebé als 9, i al llarg d'aquest període ha arribat als 11 punts l'any 2005. Hi ha dues explicacions a aquest fenomen: la primera és l'increment de la tendència de les dones joves a estudiar fins més tard. Com hem vist en el capítol

anterior, en els indicadors d'escolarització les dones joves passen més temps estudiant i això fa que tinguin menys taxa d'activitat. El segon motiu és que segueix havent-hi dones que decideixen no treballar per dedicar-se plenament al treball domèstic i familiar. Tot i que cada cop és una situació menys freqüent, és cert que segueix existint i que qui pren aquesta opció són sempre dones.

El Sistema d'indicadors sobre la joventut a Catalunya inclou un indicador sobre actius que estudien (SIjove 3.2), és a dir, sobre persones que treballen o que estan buscant feina però que al mateix temps estan cursant algun tipus d'estudis, ja sigui reglat o no. Segons dades de l'Enquesta de Població Activa, l'any 2008 un 21,5% dels i les joves de 16 a 29 anys actius esta-

ven estudiant, enfront de només un 8% dels adults. Si bé és cert que la simultaneïtat d'estudis i feina és una característica molt pròpia dels primers anys de la vida laboral, una societat que vulgui tenir un sistema productiu qualificat ha de procurar introduir la formació contínua al llarg de tota la vida laboral. Caldrà veure si la generació jove actual manté l'hàbit de la formació contínua.

Abans de començar a analitzar les característiques i les condicions de l'ocupació juvenil a Catalunya, podem complementar l'indicador de la taxa d'activitat amb el de la taxa d'ocupació (taula 6). Aquest indica el percentatge de joves ocupats respecte el total de la població jove.

Taula 6. Taxa d'ocupació mercantil. Catalunya i Espanya, 2000-2008. (SIjove 3.3)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Homes joves	61,7	64,0	64,6	64,4	66,3	68,3	69,1	70,0	62,1
Dones joves	55,3	56,4	55,4	54,8	56,7	58,0	59,6	59,0	57,6
<b>Total joves (16-29 anys)</b>	<b>58,6</b>	<b>60,4</b>	<b>60,1</b>	<b>59,8</b>	<b>61,7</b>	<b>63,3</b>	<b>64,5</b>	<b>64,7</b>	<b>59,9</b>
Més grans de 29 anys	45,5	45,0	50,0	52,1	52,3	55,2	56,3	56,7	56,9

Font: Enquesta de Població Activa, Idescat.

En el cas de la taxa d'ocupació tornem a veure que hi ha menys dones joves ocupades que homes, i que aquesta és una constant en els últims nou anys. Més enllà d'això, aquest indicador ens aporta informació nova ja que és més sensible al cicle econòmic: s'hi veuen els efectes del cicle de bonança econòmica del 2000 al 2007 i de la crisi a partir d'aleshores.

Si ens fixem en l'any 2008, observem canvis sobtats com a conseqüència de la crisi econòmica que no quedaven reflectits a la taxa d'activitat. En concret, veiem a qui ha afectat la destrucció d'ocupació del 2007 al 2008. En aquest any, la caiguda de la taxa d'ocupació per als joves és de gairebé 5 punts, del 64,7% al 59,9%, mentre que si mirem les dades per als més grans de 29 anys, no tan sols no s'ha destruït ocupació sinó que la taxa ha augmentat un 0,2%. És a dir, en aquest primer any de crisi els afectats han estat bàsicament la gent jove. Amb això es confirma que la gent jove és més sensible als canvis de cicle econòmic: són els primers a rebre les conseqüències de la crisi i els que la reben amb més virulència. Caldrà veure si els més joves són també més sensibles a la recuperació econòmica.

La taula 6 permet afinar encara una mica més el perfil del i la jove afectat per la destrucció d'ocupació. Les dades per sexe mostren que, d'una manera molt clara, els homes joves han estat els protagonistes principals de la caiguda de la taxa d'ocupació. El 2007 la taxa

d'ocupació dels homes entre 16 i 29 anys era del 70%, i el 2008 ha estat del 62,1% –una caiguda, doncs, de 8 punts en un sol any-. La taxa d'ocupació juvenil femenina en el mateix període, en canvi, només ha caigut un 1,4%. Aquesta diferència en l'afectació de la caiguda de la taxa d'ocupació s'explica perquè la crisi econòmica ha afectat en primer lloc i amb especial virulència el sector de la construcció, que és un sector amb una forta presència masculina.

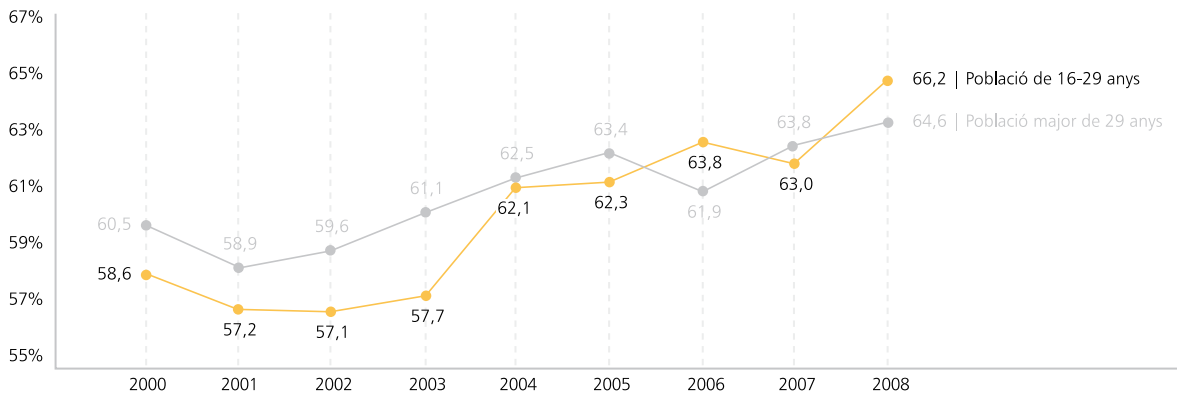
**La crisi econòmica ha provocat una caiguda de la taxa d'ocupació dels homes de 16 a 29 de 8 punts en un any. En canvi, la taxa d'ocupació juvenil femenina durant el mateix període ha caigut només un 1,4%.**

### 3.2. Naturalesa del mercat de treball

En aquest apartat s'intenta veure quines són les característiques principals del mercat de treball juvenil a Catalunya i quina n'ha estat l'evolució en els últims nou anys. Un dels primers elements que cal tenir en compte en analitzar l'ocupació és el sector d'activitat. Aquest indicador de l'estructura productiva és important perquè condiciona bona part de la naturalesa del mercat de treball. En aquest sentit, des de fa dècades les societats occidentals estan vivint una expansió del

sector terciari, de serveis, que no sembla que s'hagi d'aturar a curt termini. Ja és, sens dubte, el sector d'activitat que genera més ocupació. La substitució del paper principal en l'ocupació del sector industrial pel sector serveis és a la base de molts d'altres canvis relacionats amb el mercat de treball que es veuran en aquest apartat, ja que a la indústria és on al llarg del segle XX s'havien anat aconseguint millors condicions laborals per als treballadors. La naturalesa més fragmentada del sector serveis dificulta les reivindicacions laborals col·lectives.

Gràfic 16. Terciarització de l'ocupació. Catalunya, 2000-2008. (Sljove 3.4)

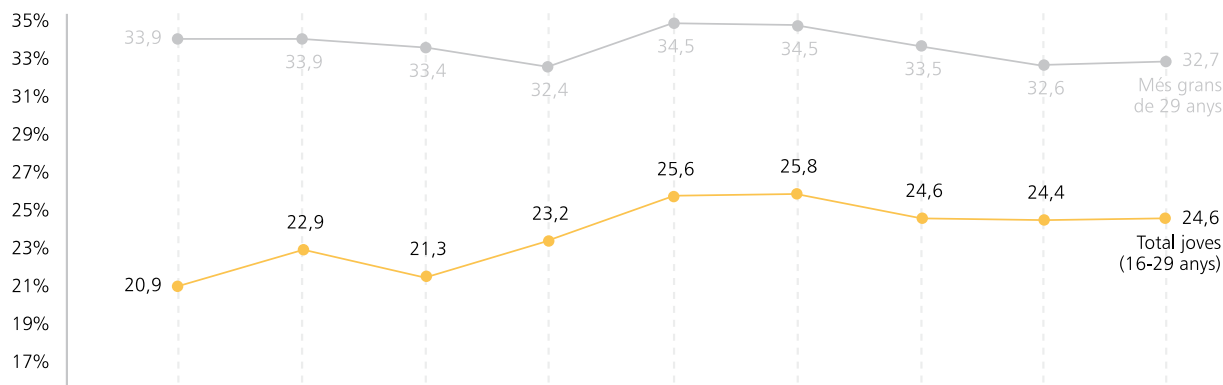


Font: Enquesta de Població Activa, Idescat.

Actualment, dues de cada tres persones estan ocupades en el sector terciari. L'any 2008 aquesta proporció és lleugerament superior en la població jove. Del 2007 al 2008 hi ha un augment remarcable de 3,2 punts atribuïble a la destrucció de llocs de treball en el sector de la construcció que ha fet augmentar el pes relatiu del sector serveis. Si ens fixem en l'evolució des de l'any 2000, el percentatge de joves ocupats en el sector serveis respecte el total de joves que estan treballant ha passat d'un 58,6% a un 66,2%.

Un altre indicador que dóna informació sobre l'estructura del mercat de treball juvenil és el percentatge de joves ocupats amb feines de tipus técnico-professional. Es tracta d'una mesura de la qualitat de les ocupacions. En general, l'estructura productiva a Catalunya es caracteritza per un nivell baix de llocs de treball qualificats en relació amb altres països europeus. Com veiem al gràfic 17, aquest poc pes de les feines qualificades és més acusat entre els joves.

Gràfic 17. Ocupació tecnicoprofessional. Catalunya, 2000-2008. (SIjove 3.5)



Font: Enquesta de Població Activa, Idescat.

Del 2000 al 2004 la tendència semblava apuntar un augment del pes relatiu de les ocupacions tecnicoprofessionals entre la població jove, la qual cosa va reduir

la diferència entre joves i adults d'un 13% a un 9%. Tot i així, en els darrers quatre anys aquesta evolució positiva sembla haver-se estancat. La falta de llocs de

treball qualificats fa que molts joves estiguin treballant en feines que requereixen un nivell de qualificació inferior al que tenen pels seus estudis. És el que es coneix com a sobrequalificació. A Catalunya, el percentatge de joves treballadors sobrequalificats arriba, el 2008, al 47,8%. És a dir, gairebé la meitat dels joves

que treballen ho fan en feines amb una qualificació inferior a la dels seus estudis. Aquesta dada, com hem dit, posa de manifest el dèficit de feines qualificades, especialment entre la gent jove, però també evidencia que el sistema productiu no és capaç de rendibilitzar la inversió formativa dels seus joves.

Taula 7. Sobrequalificació. Catalunya, 2000-2008. (Sljove 3.6)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Homes joves	50,1	47,9	48,9	48,3	44,7	45,0	46,2	43,5	44,3
Dones joves	53,1	52,4	56,0	55,2	55,7	56,1	60,8	54,4	51,8
<b>Total joves (16-29 anys)</b>	<b>51,5</b>	<b>49,9</b>	<b>52,1</b>	<b>51,4</b>	<b>49,5</b>	<b>49,8</b>	<b>52,5</b>	<b>48,2</b>	<b>47,8</b>
Més grans de 29 anys	33,3	34,7	35,4	36,8	37,6	41,4	43,9	44,3	43,8

Font: Enquesta de Població Activa, Idescat.

A la taula 7 es veu que, al llarg del període que engloba el Sistema d'indicators, la sobrequalificació dels i les joves catalans s'ha mogut sempre entorn al 50%. Sembla que en els últims anys s'hagi reduït una mica la proporció de joves sobrequalificats, però aquesta reducció és discreta i el més probable és que s'hagi produït com a conseqüència de la crisi, ja que els llocs de treball que primer es destrueixen són precisament els menys qualificats. La taula també mostra que aquest fenomen afecta més les dones que els homes joves: en tot el període, més de la meitat de les dones joves treballadores estan sobrequalificades. On sí que

es veu una evolució clara és en el cas dels adults, més grans de 29 anys, que en nou anys han passat d'un 33,3% a un 43,8% de sobrequalificació. Això ens fa pensar que està esdevenint un problema generacional que no es resol amb l'edat sinó que acompanyarà les generacions més joves al llarg de tota la seva vida laboral. Aquest augment gradual es deu a la incorporació d'una generació més jove amb millors nivells d'instrucció que, tanmateix, en entrar a l'adulesa no es col·loca en llocs de treball més adequats al seu nivell formatiu. La sobrequalificació és, per tant, un problema que, si no canvia l'estructura productiva,

anirà augmentant a mesura que les generacions més ben formades entrin al mercat de treball.

### 3.3. Contractes

En començar aquest capítol s'apuntava la inestabilitat i la volatilitat creixent de les trajectòries laborals de la gent jove catalana. La regulació del mercat laboral i, en especial, la dels tipus de contractació pot tenir una influència evident en aquesta inestabilitat. A l'Estat espanyol, per exemple, des que a la meitat dels anys vuitanta es va introduir el contracte temporal, aquest tipus de contractació, de naturalesa més inestable, s'ha disparat entre els i les joves, i l'ha convertit en una de les característiques principals del mercat laboral juvenil a Catalunya i l'Estat espanyol. La contractació temporal s'utilitza molt sovint com un indicador de la precarietat laboral. Tot i que la precarietat és un con-

cepte més ampli i complex, és cert que els contractes temporals estan relacionats amb una volatilitat laboral més alta, amb desigualtats salarials, amb dèficits en la protecció social, amb més sinistralitat laboral, etc. Segurament a causa d'aquesta associació entre temporalitat i precarietat, i veient que els índexs de temporalitat juvenil a l'Estat s'havien disparat en relació amb altres països europeus, des de mitjan de la dècada dels noranta hi ha hagut una certa intenció de reduir la proporció de contractes temporals. Per això els diferents governs han anat introduint reformes successives i incentius a la contractació indefinida.

A la taula 8 veiem l'evolució de la taxa de temporalitat juvenil a Catalunya, que indica el percentatge de contractes temporals respecte el total de contractes, des de l'any 2000, comparada amb la de la població adulta i la Unió Europea.

Taula 8. Taxa de temporalitat. Catalunya i Europa, 2000-2008. (Sljove 3.7)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
<b>Total joves (16-29 anys)</b>	<b>50,4</b>	<b>46,8</b>	<b>43,3</b>	<b>41,9</b>	<b>41,7</b>	<b>42,2</b>	<b>45,6</b>	<b>42,3</b>	<b>40,6</b>
Més grans de 29 anys	15,7	15,0	13,8	14,3	14,3	13,4	19,5	17,2	15,1
Catalunya (16-24 anys)	67,5	61,0	58,4	54,9	56,0	59,2	59,2	55,6	52,9
UE-27 (15-24 anys)	35,2	35,9	35,8	36,4	37,7	40,2	40,7	41,1	40,0

Font: Enquesta de Població Activa, Idescat.

Les dades longitudinals ens mostren que al llarg d'aquests nou anys hi ha hagut força oscil·lació en la taxa de temporalitat en la contractació a Catalunya. De fet, també han estat anys de canvis legislatius que han tingut efectes sobre la propensió de les empreses a contractar d'una manera o una altra. L'any 2001 el govern espanyol va augmentar els costos de la contractació temporal, i això probablement va fer que la taxa disminuís en els anys successius. Tanmateix, també cal dir que l'encariment de la contractació temporal va anar acompanyat d'una disminució dels costos d'acomodament, que va fer la contractació indefinida menys estable. El 2006 va haver-hi un nou canvi en la regulació per facilitar la conversió dels contractes temporals a indefinits, i això va tornar a propiciar un descens de la taxa de temporalitat el 2007 i 2008. Tot plegat va fer que del 2000 al 2008 s'hagi passat d'un 50,4% de contractes temporals a un 40,6%.

La temporalitat és un fenomen majoritàriament juvenil. En aquests anys, tot i alguna oscil·lació, el percentatge de treballadors més grans de 29 anys amb contractes temporals s'ha mantingut entorn al 15%. És a dir, que la temporalitat dels i les joves respecte els adults ha estat sempre entre el doble i el triple.

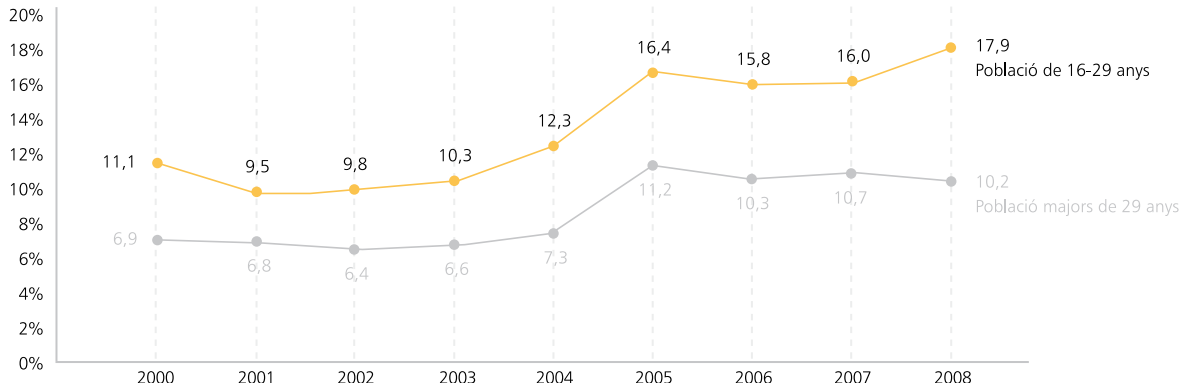
La comparació amb l'Europa dels 27 mostra que a la Unió Europea s'està vivint una tendència inversa. Encara que la taxa de temporalitat entre la gent jove segueix sent molt més baixa que a Catalunya, la proporció de contractes temporals dels i les joves de 15 a 24 anys ha augmentat un 5% del 2000 al 2008, mentre que a Catalunya ha disminuït un 15%.

El treball a temps parcial ha estat vist com una manera de fomentar l'ocupació entre els joves facilitant-los l'entrada al món laboral. En aquesta línia, els contractes a temps parcial haurien de permetre la compaginació de feina i estudis i facilitar la transició escola-treball i la formació contínua.

**A Catalunya, l'autocupació dels i les joves de 16 a 29 anys, representa entre un 6% i un 8% de la població jove ocupada. Una xifra tres cops més baixa que la de la població adulta, que se situa al 18,7%.**



Gràfic 18. Ocupació a temps parcial. Catalunya, 2000-2008 (Sijove 3.8)



Font: Enquesta de Població Activa, Idescat.

Tal com mostra el gràfic 18, en els últims anys hi ha hagut un augment important de contractes a temps parcial, sobretot entre la gent jove, que comença a apropar Catalunya a la resta de països europeus. No obstant això, caldria veure si l'opció pel contracte parcial és voluntària i, efectivament, s'utilitza per compaginar la feina amb els estudis o altres activitats, o si és una opció forçada, un mal menor.

El Sistema d'indicadors no ofereix informació sobre la voluntarietat, però segons dades de l'Eurostat, a Espanya el 2008 un 32,9% dels contractes a temps parcial dels i les joves de 16 a 24 anys eren involuntaris –una dada que per al conjunt de la Unió Europea és

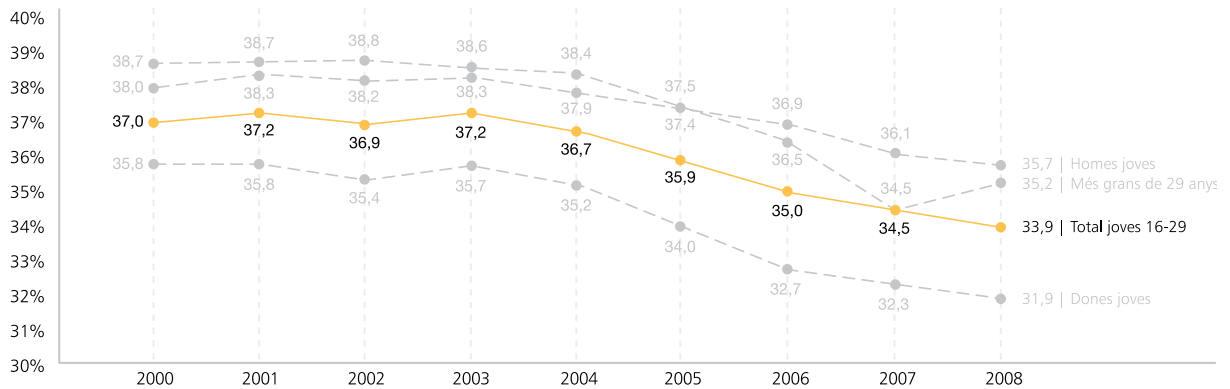
del 26,7%. Quan és involuntari, el contracte parcial es pot considerar una altra forma de precarietat laboral, ja que implica menys salari i menys protecció.

Un altre aspecte relacionat amb la contractació té a veure amb les persones que creen la seva pròpia feina: l'ocupació per compte propi. A Catalunya, l'autoocupació dels i les joves de 16 a 29 anys en el període analitzat ha representat sempre entre un 6% i un 8% de la població jove ocupada. L'última dada, la del 2008, és la més baixa del període, amb un 6,1%. Aquesta dada és lleugerament més baixa que la mitjana espanyola i tres cops més baixa que la de la població adulta, que se situa al 18,7%.

Finalment, els joves ocupats, quant de temps destinen al treball mercantil? El temps de treball ha estat sempre un tema central en les relacions laborals. En un moment de transformacions en el món laboral i

en un sector de població com el juvenil ben sensible als canvis, sembla que el temps de treball també viu alguna evolució.

Gràfic 19. Mitjana d'hores setmanals de treball mercantil. Catalunya, 2000-2008. (Sljove 3.9)



Font: Enquesta de Població Activa, Idescat.

El temps destinat al treball mercantil, tal com mostra el gràfic 19, ha anat disminuint des de l'any 2000, i en especial a partir del 2004, tant per a joves com per a adults. Aquesta reducció del temps de treball es deu a l'augment que hem observat dels contractes a temps parcial, però també al fet que algunes empreses comencen a introduir setmanes laborals de 35 o 37 hores i mitja. Les dades revelen que les dones destinen menys temps al treball mercantil, ja

que també tenen més tendència a tenir contractes a temps parcial.

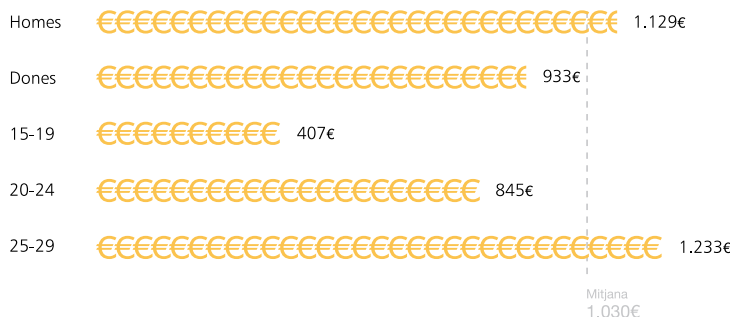
### 3.4. Retribució i valoració de la feina

Les retribucions monetàries són un element essencial de la naturalesa i les condicions del mercat de treball i, evidentment, condicionen molts altres aspectes de la vida dels i les joves. Es tracta del punt culminant del

que al principi del capítol anomenàvem eix públic de les transicions juvenils o emancipació econòmica. Des del punt de vista de les transicions, disposar d'un salari amb determinades condicions facilita l'autonomia econòmica indispensable per assolir determinades fites del procés d'emancipació.

El Sistema d'indicadors utilitza l'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2007* per obtenir dades sobre els ingressos del treball. Això fa que no es pugui comparar amb els sous dels adults, però sí que pot posar de manifest certes desigualtats internes.

Gràfic 20. Ingressos mensuals derivats del treball. Població de 16-29 anys. Catalunya, 2007. (Sljove 3.11)



Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut

D'entrada, destaca la gran diferència de sous entre homes i dones: els homes joves cobren més d'un 20% més que les dones. Cal recordar, com hem vist en el capítol anterior, que les dones joves acumulen més capital instructiu, de manera que la diferència d'ingressos es fa encara més inexplicable. Pel que fa a la diferència de sous segons el grup d'edat, les dades mostren molt clarament que a mesura que

s'avança en edat els sous augmenten. Només el grup dels més grans, de 25 a 29 anys, està per sobre del sou mitjà, que és de 1.030,4 euros. Com en altres indicadors de condicions laborals, com ara l'atur o la temporalitat, el grup de menys edat és el que acumula més precarietat. En el cas dels ingressos, com en els altres indicadors, les condicions milloren a mesura que augmenta l'edat. Això és així per tres motius. En

primer lloc, a mesura que l'individu passa anys en el mercat laboral adquireix experiència i això, sobretot als primers anys de la vida laboral, fa augmentar el seu valor com a treballador, la qual cosa es reflecteix en les condicions laborals. En segon lloc, els i les joves amb més nivell de formació, que troben feines més ben remunerades, s'incorporen més tard al mercat de treball. Finalment, el treball a temps parcial –pel qual es cobra, com és evident, menys que pel treball a temps complet– es concentra també en els grups de menys edat.

Abans de començar a tractar l'exclusió del mercat laboral i l'atur, hi ha un últim indicador sobre ocupació que fa referència als elements més valorats de la feina. Aquest indicador vol donar informació sobre el tipus de propietats o qualitats que la gent jove busca en una feina. En concret, mesura la proporció de joves que valoren els elements més postmaterialistes en un lloc de treball, calculant-ho a través del percentatge de joves que declaren preferir que la seva feina sigui interessant o que s'adapti a les seves aptituds personals, per sobre d'altres qualitats com el sou o l'estabilitat. L'any 2000, un considerable 62,7% dels i les joves manifestava prioritat per aquests valors postmaterialistes en el treball. Aquest tipus de valors són lleugerament superiors entre els homes i els joves de menys edat.

### 3.5. Exclusió de l'ocupació, atur

L'atur, com hem vist, per la temporalitat ha esdevingut un tret característic del mercat de treball juvenil a Catalunya, així com a la resta de països de l'Europa mediterrània. De fet, el problema de l'atur, especialment entre els i les joves, ha estat el pretext, des dels anys vuitanta, per impulsar reformes de flexibilització laboral que haurien de crear un mercat de treball més dinàmic. Es podria dir que per corregir el problema de l'atur es va crear el problema de la temporalitat. Aquest joc d'equilibris no ha resolt, però, la sensibilitat del col·lectiu jove respecte l'atur. El cicle de bonança econòmica va fer que des de mitjan i finals dels anys noranta la taxa d'atur juvenil anés disminuint en general a tots els països del sud d'Europa. En el cas de Catalunya, que com hem vist té unes taxes d'ocupació superiors a Espanya, abans d'esclatar la crisi ja es va arribar a nivells d'atur força similars o fins i tot més positius que la mitjana europea. La taula 9, en les tres últimes files, ofereix una comparació de les taxes d'atur juvenil (de 15 a 24 anys) per a Catalunya, Espanya i Europa. S'observa que després dels noranta, en què es van registrar unes taxes d'atur molt més elevades que a d'altres països europeus, a la dècada del 2000, a Catalunya i Espanya, hi ha una evolució positiva de reducció de la taxa d'atur que l'apropa als nivells europeus. Amb totes les oscil·lacions que es produeixen en aquest període, l'atur al conjunt de l'Estat és sempre significativament superior al de

Catalunya. Els anys 2005, 2006 i 2007 representen segurament el clímax de la bonança econòmica, la qual cosa fa que el nivell d'atur a Catalunya se situï per sota de l'Europa dels 27 i que baixi fins al 9,36%

el 2007. El que també mostra la taula és la naturalesa juvenil de l'atur. La taxa d'atur per als joves de 16 a 29 anys se situa sempre en valors que ronden el doble dels adults, majors de 29.

Taula 9. Taxa d'atur. Catalunya, Espanya i Europa, 2000-2008. (Sljove 3.13)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Homes joves	11,5	11,6	13,8	14,0	12,1	11,5	8,8	8,50	17,4
Dones joves	15,5	15,4	15,6	16,8	16,3	12,6	11,6	10,31	13,6
<b>Total joves (16-29 anys)</b>	<b>13,4</b>	<b>13,3</b>	<b>14,6</b>	<b>15,3</b>	<b>14,0</b>	<b>12,0</b>	<b>10,1</b>	<b>9,36</b>	<b>15,7</b>
Més grans de 29 anys	7,0	7,0	7,6	7,1	7,4	5,2	5,4	5,6	7,0
Espanya (16-24 anys)	24,3	23,2	24,2	24,6	23,9	19,7	17,9	18,2	24,6
UE-27 (15-24 anys)	17,4	17,3	17,9	18,0	18,4	18,3	17,1	15,3	15,4
Catalunya (16-24 anys)	18,4	17,1	20,3	22,2	21,2	15,9	14,17	13,5	20,4

Font: Enquesta de Població Activa, Idescat.

A mitjan de 2007 esclata la crisi econòmica que veiem reflectida en les dades per al 2008. La taxa d'atur juvenil augmenta més d'un 50% del 2007 al 2008 i se situa al 15,7%. S'observa que el col·lectiu jove és molt més sensible als cicles econòmics, ja que la taxa d'atur augmenta més d'un 5% en la població jove, mentre que en els adults l'augment no arriba a l'1,5%. Aquesta és, de fet, una característica molt pròpia del mercat laboral juvenil a Catalunya: la inestabilitat dels contractes i determinats sectors econòmics de vegades poc sòlids fan que el mercat de treball dels i les joves sigui molt sensible a la situació econòmica.

Si ens fixem en l'efecte de la crisi en el conjunt de la Unió Europea pel que fa a l'atur juvenil, veiem que l'any 2008 és pràcticament inexistent, variant només una dècima. Ara bé, la mateixa dada per als joves de 16 a 24 anys a Catalunya passa del 13,5% al 20,4%, i a Espanya, del 18,2% al 24,6%.

El fet que la crisi hagi afectat més d'hora i amb més virulència el sector de la construcció també queda reflectit en les dades. D'una banda, s'evidencia en la comparativa amb Europa, ja que la dependència de Catalunya i l'Estat espanyol del sector de la cons-

**L'any 2008, en plena crisi, s'inverteix la tendència en la diferència de la taxa d'atur entre homes i dones. En les dones se situa en el 13,6%, inferior a la mitjana d'atur juvenil, i en els homes joves passa del 8,5% el 2007 al 17,4% el 2008.**

trucció ha fet que l'atur els afectés més que a altres països europeus. De l'altra, també es reflecteix en la composició interna de l'atur juvenil a Catalunya, ja que tradicionalment les dones presenten taxes d'atur superiors als homes —aquest és un altre dels indicadors del món laboral on les dones surten més malparades. Amb les dades de què disposem això és així, és a dir, se segueix el patró habitual, excepte l'any 2008, quan s'inverteixen els papers i les dones joves presenten una taxa d'atur del 13,6%, inferior a la mitjana d'atur juvenil, que és d'un 15,7%. En canvi, l'atur juvenil masculí és el que més es dispara fins a doblar el seu valor: passa d'un 8,5% el 2007 a un 17,4% el 2008. I és que en els últims anys al sector de la construcció hi havien anat a parar molts homes joves amb nivells baixos d'instrucció, que han estat els més afectats per la crisi.

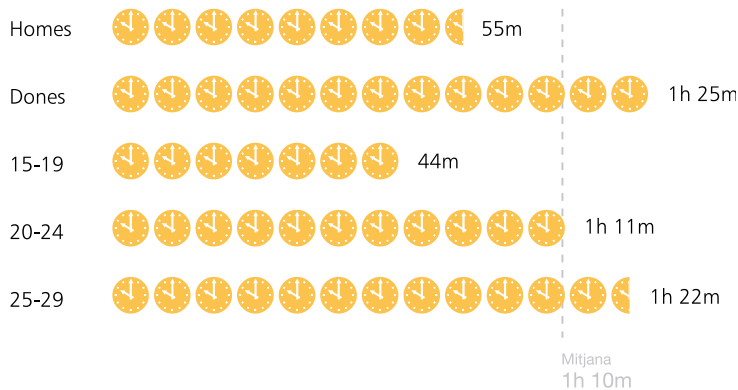
Un indicador fonamental de la protecció social en l'àmbit laboral és la cobertura d'atur (Sljove 3.14). La taxa d'atur ens diu quantes persones actives no tenen feina, però això no significa que totes rebin un subsidi d'atur. Segons dades de *l'Enquesta a la joventut de Catalunya 2007*, menys de la meitat (un 47,3%) dels i les joves de 16 a 29 anys aturats disposen de subsidi.

### 3.6. Treball domèstic

Des de fa uns anys s'intenta ampliar el concepte restrictiu amb què s'ha tractat l'àmbit del treball, que es referia únicament al treball mercantil. Aquesta definició restrictiva respon a la visió patriarcal segons la qual només el treball que es realitza fora de les feines domèstiques té valor públic. En paral·lel al treball mercantil hi ha el treball domèstic i reproductiu tan necessari per al funcionament social com mercantil, però que té molt menys reconeixement i arrossega dinàmiques importants de desigualtat de gènere.

El gràfic 21 mostra els resultats d'un indicador que mesura la mitjana d'hores diàries que els joves de 15 a 29 anys destinen a activitats de la llar i la família. Aquestes inclouen activitats culinàries, manteniment de la llar, confecció i cura de la roba, jardineria i cura d'animals, construcció i reparacions, compres i serveis, gestions de la llar, i atenció a nens i adults de la llar.

Gràfic 21. Mitjana de temps de treball domesticofamiliar. Població de 16-29 anys. Catalunya, 2007. (Sijove 3.15)



Font: Enquesta a la joventut de Catalunya 2007, Secretaria de Joventut.

Les diferències en funció de l'edat s'expliquen majoritàriament per la diferència de pes que hi ha en cada grup d'edat de joves que viuen emancipats i de joves que viuen amb els pares. Tot i que els i les joves no emancipats puguin col·laborar en les feines domèstiques, és en emancipar-se quan esdevenen realment una activitat quotidiana. La mitjana global de temps destinat a feines domèstiques entre els i les joves catalans és d'1 hora i 10 minuts. La dispersió interna és prou considerable, ja que durant la joventut trobem situacions que poden fer variar substancialment el temps destinat a aquestes activitats: per exemple, el fet que ja hem apuntat d'estar emancipat o, encara més clarament, el fet de tenir fills.

En qualsevol cas, les diferències en el temps de treball domèstic entre homes i dones es deuen a un patró cultural de distribució sexual desigual del treball que encara s'arrossega en les generacions més joves. D'acord amb les dades que ens ofereix el Sistema d'indicators, les dones joves dediquen un 50% més de temps que els homes a les tasques domèstiques. En canvi, hem vist que especialment les dones joves s'han integrat al treball mercantil: les taxes d'activitat i ocupació, malgrat alguna diferència, es mouen en percentatges molt similars entre homes i dones. Per tant, moltes dones joves treballadores estan en una situació de doble jornada, no només pel que fa al temps destinat al treball mercantil i domèstic sinó també per la duplicació dels àmbits de responsabilitat.

## Conclusions

L'activitat productiva, el món del treball, té una importància cabdal en la vida de les persones. És, de fet, un element estructurador fonamental de la resta d'aspectes de la vida de la gent jove que s'analitzen en aquest informe. La posició en el mercat laboral condiona les possibilitats d'accés a l'habitatge i les seves característiques, determina l'esfera relacional, la utilització del temps lliure i el consum cultural, la salut, el capital social, la participació política, etc. El treball, en definitiva, és clau en el dibuix de l'estructura social. A partir dels indicadors de treball es poden interpretar aspectes relacionats tant amb la posició laboral dels joves en un moment determinat com amb el procés d'incorporació al mercat de treball –les transicions laborals.

Les dades d'aquest capítol dibuixen un mercat de treball català amb fortes similituds respecte els altres països de l'Europa meridional, és a dir, un mercat laboral amb nivells alts d'atur i de temporalitat, especialment entre la població jove, i amb nivells baixos de cobertura de la protecció social. L'excepció catalana a aquest model dels països mediterranis és que registra uns nivells d'activitat més alts, que s'expliquen per la polarització formativa dels i les joves, segons la qual un gruix important de joves amb nivells baixos de formació comencen molt aviat la vida laboral. La comencen en un mercat de treball que viu un procés

de terciarització: el sector serveis ja proporciona dos terços dels llocs de treball, tant per a joves com per a adults. El que sí que diferencia la gent jove i els adults és la qualificació professional, ja que els i les joves tenen percentatges d'ocupacions tecnicoprofessionals qualificades significativament més baixos que els més grans de 29 anys, malgrat tenir nivells instructius més alts.

De fet, la diferència entre la gent jove i els adults és una altra de les característiques fonamentals del mercat de treball català. En la majoria d'indicadors, els i les joves tenen una pitjor posició: és el cas de l'atur, on la taxa dels i les joves dobla la dels adults; de la temporalitat, que és del 40,6% en la població jove enfront del 15,1% en els adults; dels contractes a temps parcial, o de la sobrequalificació. Això dibuixa un mercat de treball dualitzat en què el fet de ser jove dóna molts punts per a la precarietat laboral, l'exclusió, les retribucions i la protecció social.

Un altre dels fenòmens que mostren amb claredat els indicadors és la gran influència del cicle econòmic en les condicions laborals de la població jove. Als i les joves els ha afectat abans i amb molta més virulència la crisi econòmica que a la població adulta. Si bé les diferències entre joves i adults sempre persisteixen, és cert que el període de bonança econòmica que s'ha viscut fins al 2007 ha tendit a equiparar els indicadors laborals d'ambdós grups. Tot i així, la crisi ha posat



de manifest que aquesta equiparació no ha estat estructural sinó fruit de la conjuntura expansionista.

Un últim aspecte que convé destacar són les desigualtats de gènere. Tot i que en els indicadors d'educació hem vist que les dones joves tendeixen de manera molt evident a tenir millors resultats, això no es tradueix en una millor posició en el mercat laboral. Malgrat tot, sembla que les dones joves estan resistint millor que els homes els efectes de la crisi. El 2008, per primera vegada, per exemple, l'atur dels homes joves és superior al de les dones. Caldrà veure si això es manté al llarg del temps i si aquesta crisi serveix, almenys, per superar determinades desigualtats de gènere en el mercat de treball.



**HABITATGE**





## 4. Habitatge

El binomi joves i habitatge ha estat, potser, en els últims anys, més present que mai. En el període que analitza el Sistema d'indicadors, des de l'any 2000 fins a l'actualitat, hi ha hagut canvis importants en la situació del mercat de l'habitatge, en les facilitats financeres per accedir-hi, en les estratègies mateixes dels joves per emancipar-se i també en la preocupació dels poders públics per les qüestions relacionades amb l'habitatge. De fet, les polítiques de joventut, especialment a partir del 2005 amb la revisió del Pla Nacional de la Joventut de Catalunya, han tractat el procés d'emancipació, almenys a nivell discursiu, com un element prioritari. Una emancipació que, entesa de manera àmplia, inclou altres dimensions, però en la qual l'emancipació residencial té un paper protagonista. L'habitatge, i en concret l'accés a l'habitatge, és un aspecte fonamental en les transicions juvenils.

Tot i això, en aquest període les condicions de l'accés a l'habitatge han estat rígides per les normes del mercat privat. El pes de les polítiques públiques ha estat més aviat discret, encara que cada vegada més important. L'emancipació de la gent jove, doncs, ha anat a remolc de les normes que marcava el mercat de l'habitatge.

En aquest capítol s'analitza primerament l'evolució de la taxa d'emancipació. En un segon apartat es tracten alguns indicadors sobre les característiques dels habitatges dels i les joves emancipats, com ara el règim de tinença, la superfície, les percepcions de l'habitatge propi i la preocupació respecte l'accés a l'habitatge com a problema social. En els dos apartats següents es parla de la situació del mercat de l'habitatge, en especial de la intensitat en la construcció d'habitatges, del tipus d'habitatges construïts i dels seus preus. En l'àmbit dels preus s'analitza un indicador de solvència econòmica que dona una idea del que suposa per a una persona jove fer front a la compra d'un habitatge. En aquesta línia, també s'inclou un indicador sobre el suport econòmic de la família. Finalment, l'últim punt del capítol analitza les polítiques públiques d'habitatge a partir d'indicadors d'habitatges de protecció oficial i d'altres ajuts als joves.

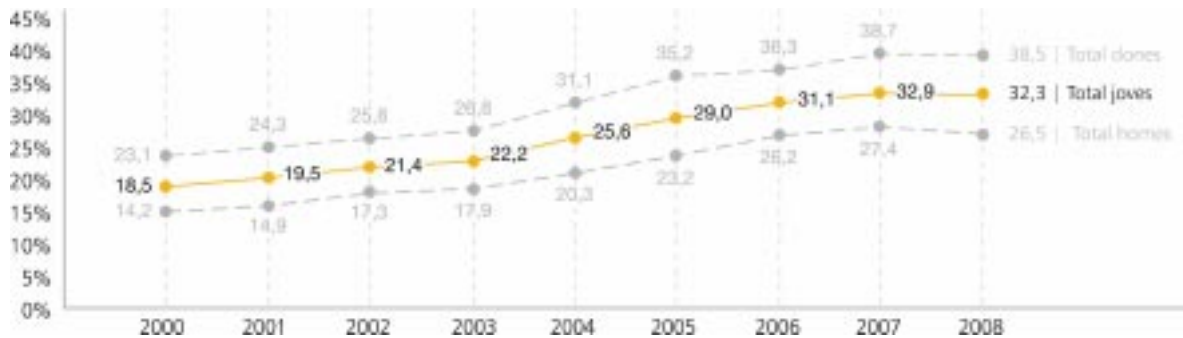
### 4.1. Emancipació residencial

El fet de marxar de casa dels progenitors i començar a viure independentment és, sens dubte, la consecució d'una de les etapes bàsiques del procés de transició a la vida adulta. En els últims anys s'han diversificat les maneres de resoldre les trajectòries de transició i ja no es pot dir que l'emancipació residencial sigui una conseqüència de l'econòmica.

Actualment no tots els joves segueixen aquesta seqüència lineal. Tot i així, aquest patró segueix sent el majoritari (Miret, P., 2008) i, fins i tot en els casos que no ho és, el fet de viure independitzat requereix una certa autonomia en la gestió dels recursos propis. Per tant, l'emancipació residencial segueix sent un dels millors indicadors per conèixer l'estat de les transicions juvenils. A Catalunya, com a l'Europa meridional, les persones joves s'emancipen molt més

tard que a la resta de països europeus. A aquestes diferències, la literatura els ha donat explicacions més de tipus cultural (Gaviria, 2007) o estructural, vinculades a les condicions materials de la gent jove i al model de benestar (Jiménez *et. al.*, 2008). En el gràfic 22 es presenta l'evolució de la taxa d'emancipació del 2000 al 2008, que ofereix el percentatge de joves de 16 a 29 anys que viuen fora de la llar de la família d'origen.

Gràfic 22. Taxa d'emancipació domiciliar. Població de 16-29 anys. Catalunya, 2000-2008. (SIjove 4.1)



Font: Enquesta de la Població Activa, Idescat.

D'entrada, les dades semblen mostrar una contradicció entre l'evolució del fenomen de l'emancipació i la preocupació social per l'habitatge. Com veurem més endavant (en l'indicador Sljove 4.7), la preocupació entre els i les joves per l'accés a l'habitatge ha anat augmentant, com també ho ha fet l'atenció que hi presten la majoria d'administracions públiques. En canvi, l'indicador mostra una evolució positiva en la proporció de joves emancipats, que ha augmentat d'un 18,5% l'any 2000 a un 32,3% el 2008. Efectivament, avui hi ha més joves emancipats que fa nou anys. Això s'explica majoritàriament per dues raons conjunturals, una d'ordre demogràfic i l'altra de moment econòmic. D'una banda, com hem vist en la composició d'edats de la joventut a Catalunya del primer capítol, en aquests anys el pes relatiu de la gent jove més gran ha augmentat respecte el total de joves –a finals d'aquest període els i les joves que s'apropen als trenta són proporcionalment més que els més joves. La població jove més gran tendeix a estar més emancipada, i això fa que, en tenir en compte tota la població de 15 a 29 anys, la taxa global d'emancipació creixi encara que no hagi variat gaire el moment en què els i les joves marxen de casa. D'altra banda, hi ha una explicació vinculada al cicle econòmic. I és que si ens fixem en l'evolució de la taxa, el seu creixement coincideix amb el cicle d'expansió econòmica, fins al 2007, mentre que el

2008, amb la crisi econòmica, la taxa s'estanca i cau unes dècimes. Això posa en relleu la relació entre les circumstàncies econòmiques i del mercat laboral i l'emancipació residencial. En moments d'incertesa, els joves no decideixen arriscar i invertir en un habitatge de la mateixa manera que en moments d'expansió. De fet, les entitats financeres, que amb la bonança econòmica van tenir un paper clau en oferir productes financers a mida dels i les joves que volien adquirir un habitatge, van tancar l'aixeta de cop.

Un altre aspecte que evidencien les dades és que les dones joves s'emancipen abans, de tal manera que la seva taxa d'emancipació és sempre superior a la dels homes entre 8 i 12 punts percentuals.

En els apartats següents s'analitza l'evolució de la situació de l'habitatge i es posa de manifest que, malgrat que fins al 2007 la taxa d'emancipació va créixer, el mercat ha actuat com a constrictor de l'emancipació domiciliar.

#### 4.2. Característiques dels habitatges i percepcions

Una de les qüestions relacionades amb les característiques i l'estructura del mercat de l'habitatge que hi condiona més l'accés és la relació de pisos de lloguer i de compra. Un mercat de l'habitatge amb pisos fonamentalment de compra

és un mercat més rígid, ja que accedir a un pis de propietat representa una gran despesa econòmica que molts joves no poden assumir. Per contra, un mercat amb molta disponibilitat de pisos de lloguer facilita l'accés a l'habitatge, ja que, en principi, la despesa mensual pel lloguer és inferior. A Catalunya, igual que a la resta de l'Estat espanyol, hi ha un mercat de l'habitatge molt rígid que fa que molts joves pensin a independitzar-se directament en un

pis de compra, la qual cosa retarda la seva emancipació perquè han de ser capaços d'assumir una despesa econòmica més gran. La taula mostra el percentatge de joves emancipats de 15 a 29 anys que viuen en un habitatge de compra respecte el total de joves emancipats: el 63,2% dels i les joves emancipats viuen en un habitatge de propietat. Tot i que aquest percentatge ha disminuït lleugerament del 2002 al 2007, es manté molt alt.

Taula 10. Propietat de l'habitatge. Població de 15-29 anys. Catalunya, 2002-2007. (Sljove 4.4)

	2002	2007
Homes joves	61,7	64,1
Dones joves	68,8	62,3
<b>Total joves (15-29 anys)</b>	<b>65,7</b>	<b>63,2</b>

Font: Els joves catalans i l'habitatge 2002 i Enquesta a la joventut de Catalunya, Secretària de Joventut.

Un altre aspecte que dóna una idea de les característiques dels habitatges dels i les joves a Catalunya n'és la superfície. Des de fa uns anys, davant les dificultats d'accés a l'habitatge, se suggereix que caldria disposar, sobretot a les ciutats grans, d'habitatges més petits, més assequibles i que responguin millor a les noves formes de vida i convivència de les generacions més joves. L'any 2007, la superfície mitjana dels pisos dels joves de 20 a 34 anys era de 88,3 m<sup>2</sup>, una xifra que suposa una reducció notable respecte el 2002, en què era de

102,9 m<sup>2</sup>. L'indicador de la superfície de l'habitatge (Sljove 4.5) ens informa tant de les preferències de la gent jove com de la disponibilitat de pisos.

Pel que fa a les percepcions subjectives dels i les joves catalans respecte l'habitatge, s'inclouen dos indicadors. El primer fa referència a la satisfacció dels i les joves emancipats amb l'habitatge on viuen (Sljove 4.6): un 74,9% manifestava, el 2002, estar totalment o força satisfet amb el seu habitatge. Com que és un indicador quantitatiu de naturalesa



subjectiva, en la informació que proporciona és difícil de discriminar què entén cadascú per estar satisfet. En tot cas, aquest percentatge elevat sembla indicar que més que un problema en les condicions o les característiques dels habitatges de la gent jove, hi ha un problema en l'accés a aquest habitatge.

És per això que la preocupació per l'habitatge apareix sovint entre els problemes socials principals que indica la gent jove. A la taula es mostra el percentatge de joves de 20 a 34 anys que declaren que l'habitatge és un dels problemes principals que hi ha avui a Catalunya.

Taula 11. Preocupació per l'accés a l'habitatge. Població de 20-34 anys. Catalunya, 2002-2007. (Sljove 4.7)

	2002	2007
Homes joves	35,9	43,7
Dones joves	29,9	39,7
<b>Total joves (20-34 anys)</b>	<b>33,0</b>	<b>41,8</b>

Font: Els joves catalans i l'habitatge 2002 i Enquesta a la joventut de Catalunya, Secretaria de Joventut.

L'habitatge, i en concret l'accés a l'habitatge, és percebut com un problema primordial per un nombre considerable de joves. A més, aquesta preocupació va en augment, ja que l'any 2002 ho considerava un problema el 33% dels i les joves, i el 2007 el percentatge ja és del 41,8%. Com hem dit, sembla que aquestes dades es contradiguin amb la millora de la taxa d'emancipació que s'ha produït en aquests anys, però és que, com veurem, malgrat que la situació econòmica permetés que més joves s'independitzessin, ho feien en unes condicions no gens favorables.

### 4.3. Construcció d'habitatges

La construcció d'habitatges és un aspecte clau per saber la capacitat que té una societat de satisfer la demanda dels que, com els i les joves, s'incorporen al mercat de l'habitatge. A més, la importància de la construcció en l'economia de l'Estat ha fet que hi hagi força dades sobre aquest sector econòmic. A la taula es presenten les dades de l'indicador d'habitatges iniciats per cada mil habitants, que posa en relació la construcció d'habitatges i la població i dona una idea general de l'estat del sector de la construcció.

Taula 12. Habitatges iniciats per 1.000 habitants. Catalunya, 2000-2008. (Sljove 4.8)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Àmbit Metropolità	9,4	7,6	7,8	8,2	9,2	9,5	10,7	7,6	2,5
Comarques Gironines	19,6	17,5	20,0	24,5	25,0	26,3	27,2	22,7	8,0
Camp de Tarragona	30,7	24,2	28,6	34,3	30,4	29,8	29,1	20,3	4,0
Terres de l'Ebre	14,7	22,2	27,3	30,2	26,8	39,7	49,3	37,7	7,0
Àmbit de Ponent	12,1	10,8	9,9	15,3	19,9	26,3	32,5	25,1	7,5
Comarques Centrals	13,9	11,3	12,3	16,2	19,2	22,4	29,9	20,3	4,4
Alt Pirineu i Aran	27,8	29,6	26,2	31,2	41,1	38,4	46,9	27,7	11,8
<b>Total Catalunya</b>	<b>12,5</b>	<b>10,7</b>	<b>11,4</b>	<b>13,2</b>	<b>14,2</b>	<b>15,4</b>	<b>17,8</b>	<b>12,5</b>	<b>3,7</b>

Font: Visats del Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Catalunya.

Les dades per a tot Catalunya reflecteixen l'evolució de l'estat del sector de la construcció i, de retruc, del conjunt de l'economia catalana. S'observa que, des del 2001, la proporció d'habitatges nous iniciats respecte la població total havia anat augmentant a un ritme molt ràpid fins a arribar, el 2006, als 17,8 habitatges iniciats per mil habitants (7 punts per sobre del 2001). El 2007 aquesta evolució ascendent es va aturar per efecte de la crisi, que, a mitjans d'any, va afectar primer i de manera sobtada aquest sector econòmic. La dada per a l'any 2008 denota una aturada de les construccions, amb una proporció quasi cinc vegades inferior d'habitatges construïts que el 2006.

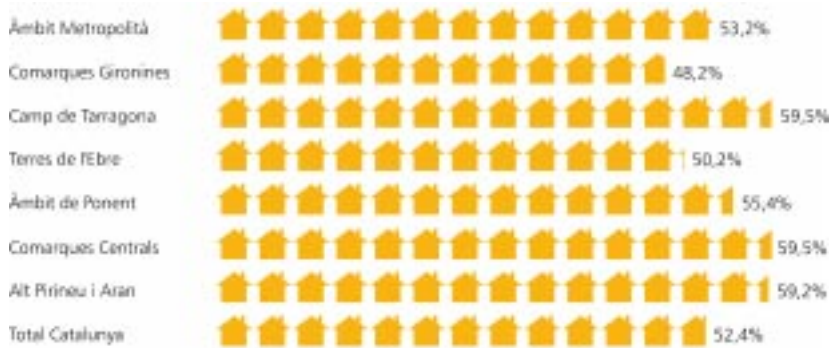
Les dades segons l'àmbit territorial mostren força diferències. L'Àmbit Metropolità, amb una densitat ja molt alta d'habitatges, és on proporcionalment a la població s'ha construït menys, tot i que en termes absoluts és on s'han fet més habitatges nous. En zones menys poblades, com l'Alt Pirineu i les Terres de l'Ebre, del 2004 al 2006 hi va haver una intensitat constructora altíssima, sobretot de segones residències. En qualsevol cas, el cert és que l'efecte de la crisi s'ha sentit arreu del país.

Aquestes dades ens informen del sector de la construcció en general, però per veure com s'orienta la construcció d'habitatges a les necessitats de la gent jove hem de recórrer a un indicador sobre el tipus

d'habitatges que es construeixen. En aquest cas, el gràfic 23 mostra l'evolució del percentatge

d'habitatges iniciats de menys de 101 m<sup>2</sup> respecte el total d'habitatges iniciats en un any.

Gràfic 23. Habitatges iniciats de menys de 101 m<sup>2</sup>. Catalunya, 2000-2008. (Sljove 4.9)



Font: Visats del Col·legi d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Catalunya.

Els habitatges que superen els 100 m<sup>2</sup> solen respondre a demandes que no són de primera necessitat, és a dir, són majoritàriament segones residències o inversions. Per això aquest indicador dóna informació sobre l'adequació de la construcció a les necessitats de les persones que entren al mercat de l'habitatge, com és el cas de la majoria de joves. En aquests últims anys, la tendència ha estat clarament augmentar la proporció de pisos de 100 m<sup>2</sup> o menys a tot el territori. De fet, en pocs anys el

percentatge s'ha doblat, ja que ha passat d'un 23,9% l'any 2000 a un 52,4% el 2008. Tot i aquest augment, cal tenir en compte que la meitat dels pisos que es construeixen superen els 100 m<sup>2</sup>, per tant, no s'orienten a les necessitats de la joventut. Aquest indicador no reflecteix la quantitat total de pisos, però a partir de la taula podem deduir que la construcció total de pisos de menys de 101 m<sup>2</sup> també ha disminuït molt en termes absoluts.

#### 4.4. Preus i accés a l'habitatge

Les dades de construcció d'habitatges són un dels indicadors del *boom* immobiliari que s'ha viscut aquesta dècada. Un altre indicador, encara més evident, és el dels preus dels pisos. Durant aquests anys s'han produït una sèrie de circumstàncies que han fet que es construïssin cada cop més pisos, que la gent aconseguís diners de manera relativament fàcil i que els preus dels pisos augmentessin vertiginosament. Aquest *boom* immobiliari no s'explicaria si no fos pel moment econòmic en un cicle expansiu que permet que tots els agents implicats en el mercat de l'habitatge actuïn amb optimisme, la qual cosa impulsa la inversió i el risc. La demanda de pisos augmenta com a conseqüència d'aquest optimisme i també, probablement, per una qüestió demogràfica, i és que la generació del *baby boom* estava en edat d'emancipar-se i adquirir un habitatge. Aquesta situació va fer també que les entitats financeres estiguessin més disposades a deixar diners amb unes condicions que facilitaven que joves amb pocs recursos s'hipotequessin molts anys i amb uns tipus d'interès baixos. Per tant, va haver-hi més demanda al mercat. En aquesta situació –la d'un mercat de l'habitatge en expansió on els preus augmentaven cada any molt per sobre de la inflació–, molts agents econòmics van veure en el mercat de l'habitatge un espai per a la inversió i

**En tan sols vuit anys els preus dels habitatges de nova oferta a Catalunya s'han multiplicat pràcticament per tres.**

l'especulació. Tot plegat va fer pujar els preus de l'habitatge de compra i, de retruc, també els de lloguer.

Taula 13. Preu del m<sup>2</sup> dels habitatges de nova oferta. Catalunya 2000-2008. (Sljove 4.10)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Barcelona	2.165,3	2.499,7	2.931,0	3.476,0	4.193,0	5.082,0	5.791,0	5.952,0	5.918,2
Conurbació de BCN	1.666,8	1.882,1	2.154,6	2.500,4	3.077,7	3.704,6	4.262,3	4.302,5	3.879,1
Resta de Catalunya	1.083,0	1.257,7	1.393,1	1.677,1	2.112,1	2.687,4	3.176,0	3.167,3	2.937,2
<b>Total Catalunya</b>	<b>1.354,7</b>	<b>1.616,9</b>	<b>1.921,0</b>	<b>2.106,4</b>	<b>2.653,3</b>	<b>3.279,6</b>	<b>3.895,7</b>	<b>3.853,6</b>	<b>3.252,0</b>

Font: TECNIGRAMA i Departament de Medi Ambient i Habitatge.

Taula 14. Preu mensual mitjà dels habitatges de lloguer. Catalunya 2000-2008. (Sljove 4.11)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Barcelona	467,9	548,8	619,3	678,5	723,2	807,4	929,8	1.041,4	1.081,3
Àmbit Metropolità BCN	434,6	470,9	537,2	595,5	666,9	760,2	845,6	930,3	940,3
Resta de Catalunya	280,9	305,7	330,9	366,0	421,5	504,1	564,0	651,2	652,7
<b>Total Catalunya</b>	<b>434,4</b>	<b>450,0</b>	<b>563,7</b>	<b>668,5</b>	<b>794,6</b>	<b>728,2</b>	<b>817,9</b>	<b>898,7</b>	<b>908,5</b>

Font: TECNIGRAMA i Departament de Medi Ambient i Habitatge.

Les taules 13 i 14 mostren l'evolució dels preus dels habitatges del 2000 al 2008. En concret, la taula 14 mostra el preu del metre quadrat dels habitatges nous de compra, i la taula 15, el preu mensual mitjà dels habitatges de lloguer. L'augment dels preus és espectacular. En el cas dels habitatges de compra, en tan sols vuit anys, del 2000 al 2007, els preus pràcticament s'han multiplicat per tres. En el cas del lloguer, l'augment és en general una mica inferior, però el 2008 els habitatges de lloguer costen el

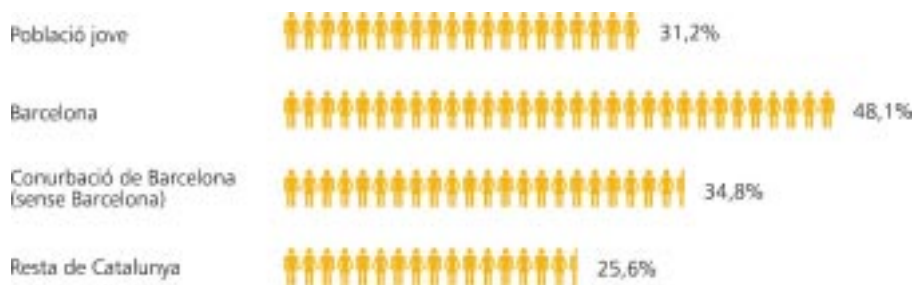
dobte que el 2000. A nivell territorial, com era d'esperar, els preus són sempre més alts a la ciutat de Barcelona, i disminueixen a mesura que ens allunyem d'aquesta àrea més poblada.

Cal destacar que, a diferència del que s'observava en les dades de construcció d'habitatges, la crisi no sembla haver-se reflectit, de moment, en una baixada dels preus. El preu de venda del metre quadrat que es veu el 2008, més baix que el del 2007, és el resultat

d'un canvi en la metodologia de càlcul i, per tant, no es pot comparar als anys anteriors –no en podem inferir una baixada del preu. En l'habitatge de lloguer, el 2008 els preus han seguit augmentant, tot i que a menys ritme. Amb la crisi, les entitats financeres han deixat de donar les facilitats de finançament que havien explotat els anys anteriors; s'ha acabat l'optimisme i, en general, hi ha menys circulació de diners. La gent jove, que com hem vist en el capítol del treball són dels col·lectius més afectats per la crisi, no pot assumir la compra d'un habitatge. El resultat és que les vendes s'han aturat en sec, tot i que això, de moment, no ha fet baixar els preus.

Si els preus han augmentat d'aquesta manera, poden els i les joves assumir la compra d'un pis? El Sistema d'indicadors inclou un indicador que dona una idea de la capacitat que té la joventut d'assumir la compra d'un pis: és l'indicador de solvència dels ingressos individuals, que s'obté de la divisió del preu mitjà de l'habitatge de compra lliure entre el sou mitjà anual dels i les joves de 15 a 29 anys. D'aquesta manera s'obté el nombre d'anys durant els quals un individu hauria de destinar el seu sou íntegre per adquirir un habitatge mitjà.

Gràfic 24. Solvència dels ingressos individuals. Població de 15-19 anys. Catalunya, 2007. (Sljove 4.2)



Font: TECNIGRAMA, Departament de Medi Ambient i Habitatge i Enquesta a la joventut de Catalunya, Secretaria de Joventut.

La dada és contundent: un jove necessitaria destinar durant 25,1 anys el seu sou íntegre per assumir la compra d'un habitatge mitjà. En realitat, però, no acaba sent així per diversos motius. En primer lloc, perquè en la majoria de casos els pisos es compren en parella, la qual cosa divideix la despesa entre dues persones. També cal tenir en compte que la gent jove sol comprar pisos més petits i, per tant, més barats que la mitjana. En segon lloc, normalment l'individu va guanyant poder adquisitiu a mesura que es fa gran, de manera que assumeix aquesta despesa amb més capacitat adquisitiva. Finalment, també cal tenir present el suport econòmic de la família a l'hora d'adquirir un habitatge. En aquest sentit, el Sistema d'indicadors ofereix el percentatge de joves emancipats que reben una ajuda econòmica de la família per a l'habitatge (Sljove 4.3): un 13,6% reben ajuda mensual dels familiars per pagar les despeses de l'habitatge.

Tot i aquestes observacions, l'esforç econòmic que implica adquirir un habitatge per part de la gent jove és segurament el factor més determinant en l'endarreriment de la seva emancipació domiciliar. Per això, i tenint en compte que les condicions del mercat lliure no són gens facilitadores, unes polítiques que vulguin contribuir a facilitar l'emancipació juvenil han de tenir les polítiques d'habitatge com una prioritat.

#### 4.5. Polítiques d'habitatge

En el mercat de l'habitatge a Catalunya, les polítiques públiques tenen realment molt poca incidència. Les polítiques d'habitatge a Catalunya i Espanya tenen un pes molt residual en les polítiques socials: pressupostàriament no arriben a l'1% del PIB, i la major part són deduccions fiscals en adquirir un habitatge, la qual cosa els resta eficàcia equitativa i fa que estiguin més orientades a estimular l'economia que a facilitar l'accés a l'habitatge (López, 2005). De totes maneres, és cert que en els últims anys els poders públics han mostrat més sensibilitat envers el problema de l'accés a l'habitatge, i han aparegut noves polítiques dirigides a la joventut per facilitar-los l'accés o promoure el lloguer.

Una de les mesures més habituals en aquest tipus de polítiques són els habitatges protegits, encara que avui en dia la incidència d'aquest tipus d'habitatges a Catalunya és molt minsa. En la taula 15 es mostra el nombre relatiu d'habitatges de protecció oficial iniciats per cada mil habitants en els diferents àmbits territorials.

Taula 15. Habitatges de protecció oficial iniciats per 1.000 habitants. Catalunya, 2000-2008. (Sljove 4.12)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Àmbit Metropolità	0,7	0,9	1,3	0,6	0,7	1,0	1,0	1,3	1,4
Comarques Gironines	0,1	1,5	1,1	0,5	0,5	0,8	1,4	0,7	1,1
Camp de Tarragona	1,4	1,5	0,7	1,2	0,9	1,4	1,8	0,7	1,4
Terres de l'Ebre	1,8	2,3	2,2	2,1	2,5	1,6	1,3	2,8	2,2
Àmbit de Ponent	1,6	1,8	1,5	0,8	1,9	0,8	0,7	1,5	2,4
Comarques Centrals	0,4	1,6	1,3	1,3	2,2	1,0	0,7	1,7	1,2
Alt Pirineu i Aran	0,6	0,9	1,4	0,6	1,7	1,4	2,2	0,5	1,7
<b>Total Catalunya</b>	<b>0,9</b>	<b>1,1</b>	<b>1,3</b>	<b>0,8</b>	<b>0,9</b>	<b>1,0</b>	<b>1,1</b>	<b>1,3</b>	<b>1,4</b>

Font: Departament de Medi Ambient i Habitatge.

Pràcticament arreu del país el 2008 és l'any en què s'han iniciat més habitatges de protecció oficial (HPO) des del 2000. Aquest augment és del 50% a tot Catalunya, ja que ha passat d'un 0,9 d'HPO a un 1,4 per cada mil habitants. Els territoris que han estat més actius en la construcció d'aquest tipus d'habitatges són l'Àmbit de Ponent i les Terres de l'Ebre, i els que menys, les comarques Gironines i les Comarques Centrals.

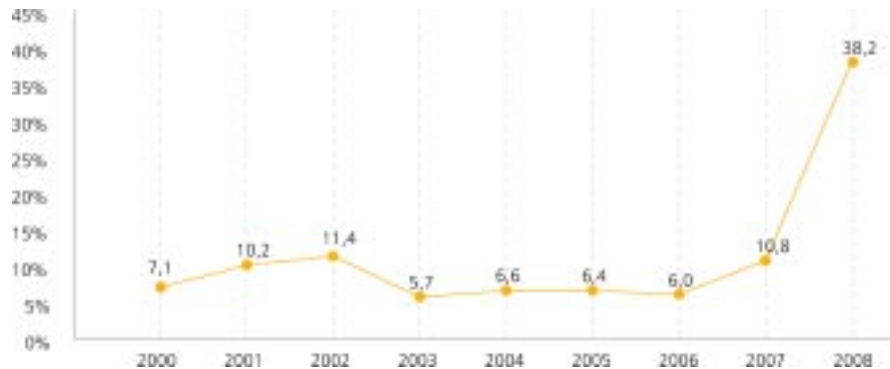
Una dada que complementa l'anterior és la quota de mercat dels HPO (gràfic 25). En aquest cas, l'indicador mesura el pes de la política d'habitatge en tot el sector de la construcció, ja que representa el percentatge d'HPO respecte el total d'habitatges iniciats. El percentatge és, efectivament, baix si el

comparem amb altres períodes: a mitjan dels anys vuitanta la quota de mercat d'HPO superava el 50% dels habitatges iniciats.

**L'Àmbit de Ponent és el territori on més habitatges de protecció oficial s'han construït l'any 2008 amb el 2,4 HPO iniciats per mil habitants.**



Gràfic 25. Quota de mercat dels habitatges de protecció oficial iniciats. Catalunya, 2000-2008. (Sljove 4.13)



Font: Departament de Medi Ambient i Habitatge.

Del 2003 al 2006, tot i que, com hem vist a la taula 15, el nombre d'HPO que es començava a construir va augmentar significativament, la quota de mercat es va mantenir entorn el 6% (gràfic 25). Això s'explica pel fet que la construcció d'habitatges de mercat lliure també va augmentar a un ritme ràpid. L'increment que es detecta el 2007 i 2008 es deu, sobretot, a l'aturada en la construcció privada d'habitatge lliure com a conseqüència de la crisi. En aquest període, la construcció d'HPO no s'ha aturat, de tal manera que la proporció d'habitatges protegits respecte el total d'habitatges iniciats ha augmentat fins a situar-se al 38,2% el 2008.

Un altre tipus de política pública d'habitatge són els ajuts directes a la gent jove que volen adquirir habitatges protegits i de segona mà. En aquest cas, el Sistema d'indicadors inclou la proporció d'ajuts d'aquest tipus destinats als i les joves (de menys de 34 anys) respecte el total d'ajuts concedits (Sljove 4.14). El 2008, el 60,9% dels ajuts directes a l'habitatge es van concedir a joves.

## Conclusions

Des de fa uns anys, el retard en l'emancipació residencial es percep com un problema social, i els poders públics han començat a considerar-lo una prioritat política. El cert és que a Catalunya, com a la resta de països europeus de la Mediterrània, els i les joves s'independentzen molt tard. Les dades mostren que des de l'any 2000 hi ha hagut un cert increment de la taxa d'emancipació, tot i que el 2008, i com a conseqüència de la crisi econòmica, aquesta evolució positiva ha canviat de tendència.

No hi ha dubte que el procés de l'emancipació residencial està molt relacionat amb les facilitats o les dificultats que posa el mercat de l'habitatge. Per això podria semblar contradictori que l'augment de la taxa d'emancipació hagi coincidit amb un període en què els preus dels pisos han augmentat vertiginosament. Podria semblar que, com més cars eren els pisos, més incentius hi havia a l'emancipació residencial. Evidentment, això no és així. Hi ha diversos factors que expliquen la coincidència de l'augment dels preus de l'habitatge i l'increment dels joves emancipats. Uns factors que estan relacionats amb el període de creixement econòmic viscut entre l'any 2000 i el 2007. Aquest creixement ha propiciat un cert optimisme per a la inversió i el risc en tots els agents que participen en el mercat de l'habitatge, ha donat facilitats de finançament als compradors

**Des de l'any 2000 hi ha hagut un increment de la taxa d'emancipació tot i que el 2008, i com a conseqüència de la crisi econòmica, aquesta evolució positiva ha canviat de tendència.**

joves a través de les entitats financeres, i ha permès que les famílies tinguessin més capacitat de donar suport als i les joves que decidien emancipar-se. Amb la crisi econòmica, però, tots aquests factors facilitadors de l'emancipació han desaparegut, de manera que comencem a veure una caiguda en la taxa d'emancipació que, més que probablement, es mantindrà en els propers anys.

Fins i tot en el millor moment pel que fa a les taxes d'emancipació, la joventut catalana abandona la llar familiar molt més tard que en altres països europeus. I és que les característiques del mercat de l'habitatge

no són gens facilitadores. Els indicadors dibuixen un mercat de l'habitatge molt rígid, on el lloguer té un paper secundari. Els preus dels habitatges s'han multiplicat per tres en deu anys i han provocat que l'esforç econòmic que ha de fer una persona jove per comprar un pis sigui molt important i, sovint, inassumible. També hem vist que la meitat dels habitatges que es construeixen són grans, de més de 100 m<sup>2</sup>, per tant, no responen a les necessitats de la gent que busca pis per primera vegada.

Finalment, les polítiques d'habitatge semblen estar fent un intent tímid d'incidir en el mercat per facilitar el procés d'emancipació domiciliar de la gent jove. Tanmateix, la força de la iniciativa privada en aquests anys d'expansió del sector de la construcció ha deixat poc marge a les institucions públiques per incidir-hi. Caldrà veure com canvia la situació després de la crisi del sector.



**CULTURA**





## 5. Cultura

La cultura és un d'aquells conceptes que s'utilitzen per referir-se a coses i nivells tan diferents, que sempre que se'n parla exigeix un cert aclariment conceptual. Es pot parlar de cultura en el sentit més antropològic com la forma i els codis de vida d'un grup humà, que inclou els seus valors, costums, la seva organització social, etc. Ens podem referir a la cultura d'un país, a la seva llengua, història, les seves maneres de fer, etc., o a la cultura humana com el cúmul de fites no materials de la humanitat. S'utilitza també el concepte de cultura urbana, subcultura, cultura *underground*; cultura popular, cultura de masses, etc. En un sentit força diferent es parla de la cultura com quelcom que es distingeix per la seva excel·lència –l'alta cultura, les arts com a creació humana elevada.

Pel que fa al Sistema d'indicadors sobre la joventut a Catalunya i a aquest informe, tractem l'eix de la cultura en sentit ampli amb l'objectiu d'entendre i copsar les transformacions i la naturalesa de les pràctiques que la gent jove realitza més clarament de manera voluntària, i, per tant, on els seus gustos i identitats s'expressen amb més llibertat. Així doncs, els indicadors d'aquest capítol mostren fenòmens força diversos, que, a diferència dels de la resta de l'informe, tenen en comú el fet de tractar aspectes no materials de la vida de les persones joves, però d'una importància cabdal.

De fet, determinades tendències que hem anat observant en la resta de capítols afavoreixen que justament els aspectes no materials siguin cada cop més importants. La disponibilitat de temps lliure, per exemple, ha augmentat considerablement com a conseqüència de l'allargament de les transicions. Hem vist que l'etapa educativa s'allarga, que cada cop les noves famílies es formen més tard, per això augmenta i pren rellevància el temps d'oci. I no tan sols per una qüestió de disponibilitat de temps, ja que la realitat laboral de la joventut tendeix a ser cada cop més incerta i volàtil, i l'estructura productiva fa que cada vegada més les feines i les trajectòries laborals tinguin un component més gran d'individualitat. Tot plegat fa que el treball hagi perdut la força estructuradora de les identitats que tenia unes dècades enrere. Alguns autors apunten que avui en dia les identitats, especialment dels i les joves, s'estructuren a través de l'oci (Albaigés, 2003). Així doncs, l'oci, el temps lliure i les activitats que s'hi desenvolupen són cada cop més fonamentals en la vida de la joventut i contribueixen a estructurar les seves identitats subjectives.

Per això tractem aspectes que intenten avaluar la importància del temps lliure i l'oci en els joves, així com els seus comportaments respecte el consum cultural. Un consum cultural al qual no hem posat fronteres en funció de la seva excel·lència: s'analitzen

**Alguns autors apunten que avui en dia, la gent jove estructura la seva identitat a través de l'oci i el temps lliure.**

tant indicadors sobre visites a exposicions i museus, com indicadors de freqüència d'audiència televisiva.

El capítol s'estructura en quatre apartats. En primer lloc, s'estudien els indicadors que donen informació de context sobre el temps lliure i l'oci, amb l'objectiu de donar pistes sobre el seu pes en la vida de la gent jove. Seguidament es tracten les diferents formes de les pràctiques de consum cultural. En el tercer apartat es fa una mirada a l'ús d'Internet i, en concret, a l'ús

per motius d'oci, ja que és probablement la forma de vehiculació que més s'està estenent, sobretot entre la població jove. Finalment, s'inclou un apartat sobre llengua, encara que s'allunya una mica del tractament que fem fins aquí de la cultura. Se n'allunya perquè no es tracta de consums ni de pràctiques culturals en el temps lliure, sinó de l'ús de la llengua catalana, però Catalunya és un país amb una complexitat lingüística interessant que fa indispensable que, en un sistema d'indicadors sobre la joventut, s'inclouin dades sobre l'estat de la llengua i els seus usos.

### 5.1. Elements contextuais del temps lliure

Com és evident, la disponibilitat de temps condicio- na l'ús que es fa del temps lliure. Tal com hem vist, alguns dels canvis viscuts en la joventut en les darreres dècades, especialment l'allargament de les transicions, han fet que la gent jove disposi de més temps lliure.

El Sistema d'indicadors inclou un indicador subjectiu sobre la disponibilitat de temps lliure, extret de l'*Enquesta de consum i pràctiques culturals* –en què es demana directament a l'entrevistat que calculi de quantes hores de temps lliure disposa.



Gràfic 26. Disponibilitat diària de temps lliure. Catalunya, 2006. (Sljove 5.1)



Font: Enquesta de consum i pràctiques culturals.

Segons l'*Enquesta de consum i pràctiques culturals*, la població catalana de 15 a 29 anys disposa de 7 hores i 41 minuts de temps lliure de mitjana al dia. El gràfic 26 mostra les diferències en la disponibilitat de temps per sexe i edat. En el cas de l'edat no s'observen massa diferències, tot i que, com era d'esperar, el grup de més edat, on hi ha més joves que treballen, té menys disponibilitat de temps. Sí que hi ha, però, una diferència més destacable entre homes i dones: les dones declaren tenir menys disponibilitat de temps lliure. De fet, en el capítol del treball hem vist que les dones joves dediquen mitja hora diària més al treball domèstic (Sljove 3.15), la qual cosa els deixa menys temps que als homes per a la resta d'activitats.

Una altra manera de mesurar el pes de les activitats de lleure o oci en la vida de la gent jove és a través de la despesa econòmica. No totes les activitats relacionades amb l'oci impliquen una despesa monetària, però aquest indicador ofereix un complement de l'anterior perquè dóna una idea genèrica de la manera com s'inverteix el temps lliure disponible. La taula 16 mostra la quantitat d'euros que els joves es gasten en activitats d'oci a la setmana. Com en l'indicador anterior, el valor prové de preguntar directament als entrevistats quants diners destinen a l'oci.

Taula 16. Despesa setmanal en oci. Catalunya, 2002 i 2007. (Sijove 5.2)

	2002	2007
Homes joves	39,0 euros	38,7 euros
Dones joves	28,1 euros	31,8 euros
15-19 anys	17,3 euros	17,4 euros
20-24 anys	35,5 euros	32,9 euros
25-29 anys	42,0 euros	46,6 euros
<b>Total joves (15-29 anys)</b>	<b>33,5 euros</b>	<b>35,4 euros</b>

Font: Enquesta a la joventut de Catalunya, Secretaria de Joventut.

En aquest cas, les diferències entre els grups d'edat són més destacables: el grup de 20 a 24 anys es gasta setmanalment gairebé el doble que el grup de menys edat, i els més grans es gasten uns 14 euros més que els de 20 a 24 anys. Quant a les diferències de sexe, el fet que els homes disposin de més temps lliure també es veu reflectit en una despesa més gran en oci –el 2007, aquesta diferència era d'uns 6 euros setmanals.

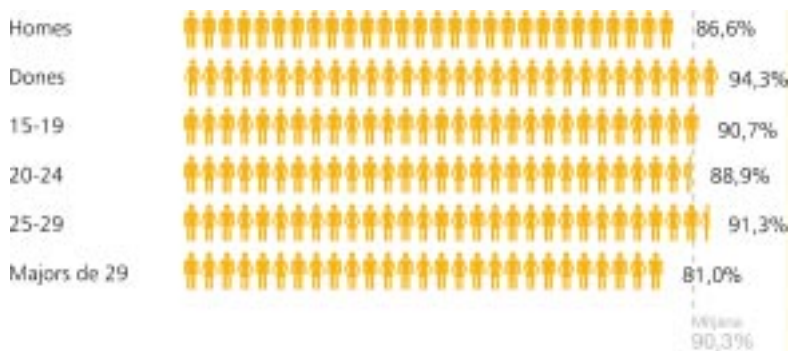
Si comparem els resultats del 2002 amb els del 2007, diríem que la despesa en oci ha augmentat lleugerament. Tot i així, cal tenir present que els resultats són en termes corrents, és a dir, que no estan corregits per la inflació. Tenint en compte que, a Catalunya, entre el 2002 i el 2007 l'IPC va pujar anualment entre un 3,5% i un 4%, si la despesa s'hagués mantingut, en termes reals (d'acord amb

la inflació) hauria de superar els 40 euros setmanals. Per tant, podríem dir que, en termes reals, la despesa en oci ha disminuït en els últims anys. Aquesta disminució ha fet que les diferències entre homes i dones també es reduïssin d'uns 11 euros el 2002 a uns 6 euros el 2007. Però si ens fixem en les dades de la taula 16 per grups d'edat, veiem d'on ve aquesta reducció: l'únic grup que d'un any a l'altre augmenta de manera significativa la despesa és el de 25 a 29 anys. Els més joves mantenen la despesa en termes corrents, fet que significa que la disminueixen en termes reals. Malgrat la bonança econòmica del període entre 2002 i 2007, sembla que la precarietat en el món laboral que afecta especialment els més joves no els ha permès gastar més en allò que segurament és menys necessari: el temps d'oci.

Un últim indicador contextual de la utilització del temps lliure per part dels joves es refereix a la pràctica genèrica d'activitats artístiques o artesanals. Aquest indicador vol donar una idea de la inclinació de la gent jove envers les activitats creatives. El criteri a l'hora de crear l'indicador sobre què es considera activitat artística o artesanal ha estat molt obert, de

manera que inclou totes les persones que declaren que en l'últim any han realitzat alguna de les activitats següents: tocar un instrument; escriure poesia, contes, un diari íntim o articles; fer fotografia o vídeo; dibuixar o pintar; fer algun treball manual (ceràmica, costura, escultura, etc.), i haver assistit a classes o participat en un grup de cant, teatre o dansa.

Gràfic 27. Pràctica d'activitats artístiques o artesanals. Població de 16-29 anys. Catalunya, 2006. (SIjove 5.3)



Font: Enquesta de consum i pràctiques culturals.

El resultat és que més d'un 90% dels individus entre 15 i 29 anys manifesta haver realitzat alguna d'aquestes activitats creatives en l'últim any. És interessant constatar que, si bé internament en el grup dels joves no hi ha diferències destacables per grups d'edat, sí que hi ha una diferència notable

entre joves i adults de gairebé 10 punts. Això pot fer pensar que la diferència és una qüestió generacional i que les generacions de joves que ja han estat socialitzades en un context on l'oci té un paper destacat tendeixen més a incorporar a la seva quotidianitat activitats amb un component creatiu

important. En aquest cas, a diferència del que s'observa en els dos indicadors anteriors, les dones mostren més propensió a realitzar activitats artístiques i artesanals, malgrat disposar de menys temps lliure i tenir una despesa econòmica inferior en oci.

## 5.2. Consum cultural en l'oci

Si l'indicador de pràctica d'activitats creatives dóna informació sobre el paper de la joventut com a realitzadors d'activitats creatives en el temps lliure, aquest apartat s'ocupa del consum cultural, és a dir, de la gent jove com a receptors de productes amb més o menys components culturals. Com hem dit, es parteix d'un concepte ampli del que es pot considerar consum cultural, perquè la intenció no és valorar la riquesa i l'excel·lència de les formes culturals dels i les joves, sinó tenir una idea de com són les seves pràctiques en l'oci i de quina relació tenen amb la cultura.

En primer lloc, però, tractem les activitats que són vistes més inequívocament com pràctiques culturals.

Aquest indicador sintetitza informació sobre la freqüència d'assistència a actes o espais de contingut cultural alt, com ara assistir a concerts de música clàssica, òpera, sarsuela o música contemporània;

**Tot i disposar de menys temps lliure, les dones joves practiquen més activitats artístiques i assisteixen més al teatre, concerts, museus...**

anar a museus, exposicions o galeries d'art; visitar runes, emplaçaments històrics o monuments, o assistir a obres de teatre o espectacles de dansa.

Aquestes són activitats a les quals se sol reconèixer un valor artístic i cultural, per això els poders públics solen invertir-hi força diners per mantenir-les i potenciar-les. En aquesta línia, el fet d'assistir de manera habitual a actes d'aquest tipus és quelcom que està reconegut socialment i que donaria sentit a aquesta inversió pública.

Gràfic 28. Assistència habitual a àmbits de contemplació cultural distingida. Població de 15-29 anys. Catalunya, 2001-2006. (Sljove 5.4)



Font: Enquesta de consum i pràctiques culturals.

Sembla que el 2006 l'assistència a aquest tipus d'activitats culturals va ser menys freqüent que el 2001. En concret, l'indicador registra un descens del 7,4% en cinc anys. De la mateixa manera que amb la pràctica d'activitats creatives, les dones tendeixen a participar més que els homes en les activitats de contemplació cultural distingida. A més, la diferència entre homes i dones ha augmentat de 3 a 9 punts del 2001 al 2006.

Una activitat amb continguts indiscutiblement culturals, però de caràcter molt més massiu, és el cinema. A la taula 17 es mostren els resultats del

percentatge d'individus que va al cinema 12 vegades o més l'any respecte el total –és a dir, els individus que van al cinema una vegada al mes de mitjana–.

Taula 17. Assistència al cinema. Catalunya, 2001-2006. (Sljove 5.5)

	2001	2006
Homes joves	70,9	65,9
Dones joves	77,0	63,5
15-19 anys	66,5	65,3
20-24 anys	79,5	68,6
25-29 anys	71,4	60,6
<b>Total joves</b>	<b>73,9</b>	<b>64,8</b>
Més grans de 29	27,5	32,7

Font: Enquesta de consum i pràctiques culturals.

En aquest cas el descens és molt més remarcable, ja que en cinc anys s'ha passat d'un 73,9% a un 64,8% d'assistents habituals al cinema. Aquest descens, que no sembla haver-se aturat en anys posteriors, no ens indica que la gent jove vegi menys pel·lícules ara que abans, sinó que va menys al cinema. Això és així en gran part a causa de les noves possibilitats d'aconseguir i veure les pel·lícules que estan en cartell. Les plataformes de descàrrega d'Internet han facilitat que sobretot les generacions més familiaritzades amb la xarxa –les més joves– vegin habitualment les pel·lícules directament des de casa, la qual cosa suposa un estalvi econòmic al mateix temps que un estalvi de desplaçament –menys esforç. Per tant, el més plausible és que aquest descens es degui a l'efecte d'aquesta nova manera d'accedir als productes cinematogràfics. De fet, l'Estat espanyol

és un dels llocs del món on es fan més descàrregues il·legals des d'Internet. Les dades de l'indicador, a més, mostren que el descens global d'assistents al cinema és un fenomen marcadament juvenil: l'assistència entre els joves ha baixat 9 punts, mentre que entre els més grans de 29 anys n'ha augmentat més de 5. Tot i així, els joves continuen anant al cinema el doble que els adults.

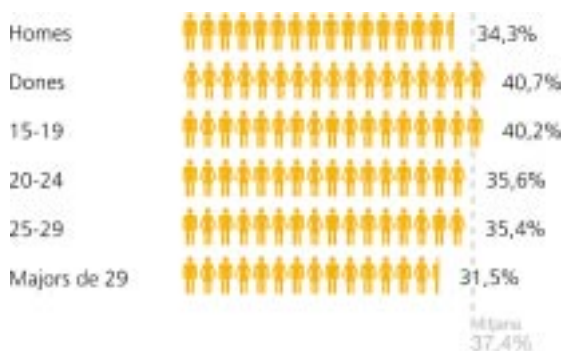
Aquesta és una situació que preocupa la indústria cinematogràfica i que, probablement, acabarà comportant canvis en la producció i la distribució de pel·lícules. Ara bé, pel que aquí ens interessa, el que es considera positiu des del punt de vista del consum cultural és el consum conscient d'un producte cultural i el valor que hi dóna el receptor: el fet d'anar a veure una pel·lícula al cine avui denota més

determinació de veure-la que fa uns anys. El jove que avui en dia escull anar al cinema, ho fa perquè ha decidit veure una pel·lícula en unes condicions determinades. Per tant, tot i que l'indicador mostri un descens en la quantitat de cinema que es consumeix a les sales, potser augmenta la qualitat amb què l'espectador va al cinema.

La lectura de llibres també és una de les activitats que es tenen en compte més habitualment a l'hora

de parlar de consum cultural. Altra vegada, es poden llegir llibres de tipus molt diferent, i se'n podria distingir el valor cultural. Tanmateix, el valor de la lectura en general gaudeix de molt reconeixement, per exemple, entre la comunitat educativa. El següent gràfic, com a indicador de lectura habitual, mostra el percentatge de joves que manifesta llegir cinc o més llibres l'any.

Gràfic 5.4. Lectura de llibres. Població de 15-29 anys. Catalunya, 2006. (Sljove 5.6)



Font: Enquesta de consum i pràctiques culturals.

Segons l'indicador, més d'un terç dels i les joves catalans són lectors habituals. El gràfic mostra que l'hàbit lector és més gran entre la gent jove (37,4%) que entre els adults (31,5%). No obstant això,

s'observa que part d'aquesta propensió a la lectura és atribuïble als primers anys de la joventut, dels 15 als 19. En aquesta edat encara hi ha molts joves en l'etapa educativa, en què es produeix més contacte

amb els llibres, però en començar la trajectòria laboral és probable que disminueixi l'hàbit lector. Amb més dades longitudinals caldria veure si aquesta generació jove és més lectora, o bé si és, efectivament, un efecte edat. El que es torna a constatar és la diferència d'hàbits entre els homes i les dones joves: les noies, seguint el patró dels altres indicadors, tendeixen a llegir més que no pas els nois, tot i que aquests disposin de més temps lliure.

En aquest punt, el Sistema d'indicadors ofereix informació sobre pràctiques molt habituals entre la gent jove i que defineixen el seu temps lliure, però que poden resultar problemàtiques si se'ls vol atribuir l'adjectiu culturals, com ara el fet de veure la televisió o sortir de nit. Veure la televisió és probablement una de les activitats més esteses en tota la població, sobretot entre els joves. Precisament l'indicador del Sistema (SIjove 5.8) que fa referència a aquest fenomen és un indicador relatiu, que compara el comportament de la gent jove respecte el comportament mitjà de la població. Es consideren sobrevidents de televisió les persones que manifesten veure la televisió més hores que la mitjana. Així, entre els joves de 15 a 29 anys hi ha un 82,4% de sobrevidents de televisió, i entre els més grans de 29 anys, un 31,7%.

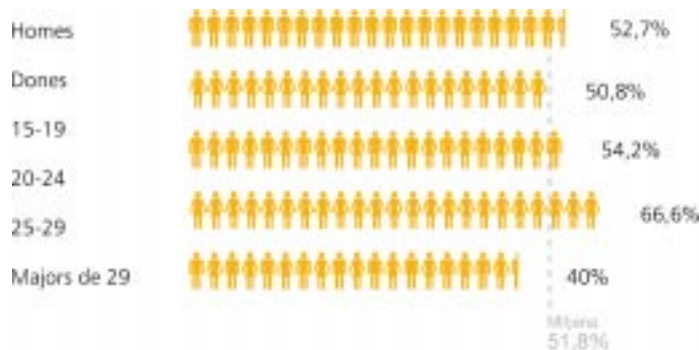
Sovint, quan es pensa en l'oci juvenil es pensa en la nit. Tot i que, com estem veient, l'espai de temps

lliure dels i les joves s'utilitza per a activitats ben diverses, és cert que la nit i el fet de sortir de nit amb amics és un espai paradigmàtic de l'oci. És així perquè té una significació especial en l'imaginari de la gent jove: en un primer moment és un dels espais més habituals per reivindicar autonomia respecte els pares, té una funció important en la dinàmica dels grups d'amics i també és un espai privilegiat en l'activitat de "lligar". El gràfic 30 mostra el percentatge de joves que a l'*Enquesta a la joventut de Catalunya* va afirmar sortir molt o força de nit.

**La nit és un espai d'oci típicament juvenil: un de cada dos joves afirma sortir molt o força de nit.**



Gràfic 30. Sortir de nit. Catalunya, 2007. (Sljove 5.9)



Font: Enquesta a la joventut de Catalunya, Secretaria de Joventut.

Més de la meitat de la gent jove de 15 a 29 anys (51,8%) tenen la percepció que surten força o molt de nit. En aquesta activitat d'oci, les dones i els homes joves tenen un patró de comportament molt similar. Per grups d'edat, en canvi, hi ha diferències significatives. El grup d'edat que clarament surt més és el col·lectiu de joves que té entre 20 i 24 anys. Abans d'aquesta edat, molts joves han de negociar amb la família la freqüència i la durada del seu oci nocturn, de manera que el percentatge de joves que consideren que surten força o molt és inferior. Els més grans, però, tot i tenir la llibertat de decidir quan i com surten, són els que menys ho fan (40%). Això és perquè molts ja entren en dinàmiques més pròpies

de la "vida adulta", on altres espais com la feina o la vida en parella deixen menys temps per sortir de nit. Aquestes dades confirmen, doncs, que es tracta d'una activitat d'oci paradigmàticament juvenil.

### 5.3. Ús d'Internet

Internet, i la tecnologia digital en general, no només ha tingut impacte en l'oci de joves i adults, sinó que també ha implicat canvis importants en moltes esferes de la vida de les persones. La introducció d'aquestes tecnologies ha provocat un dels canvis més profunds i més ràpids de les societats actuals.

Ràpid perquè el ritme a què la gent incorpora aquestes tecnologies és vertiginós –les generacions més joves utilitzen de manera quotidiana i constant formes de comunicació i informació que fa pocs anys ni tan sols existien–, i profund perquè Internet i les noves tecnologies de la comunicació han multiplicat la capacitat de gestió de la informació i han eliminat radicalment la majoria de barreres de comunicació,

de tal manera que avui en dia la comunicació és sempre immediata i no està condicionada per distàncies geogràfiques. Atès que la descripció i l'anàlisi de les implicacions econòmiques, socials i polítiques d'aquest impacte superen els objectius d'aquest informe i ja s'han estudiat àmpliament, ara el que ens interessa és veure com s'ha incorporat l'ús d'Internet a la vida quotidiana de la gent jove.

Taula 18. Ús habitual d'Internet. Catalunya, 2001-2006. (Sljove 5.11)

	2001	2006
Homes joves	75,4	94,8
Dones joves	74,2	94,5
15-19 anys	80,1	96,7
20-24 anys	78,1	95,0
25-29 anys	67,8	91,4
<b>Total joves (15-29 anys)</b>	<b>74,8</b>	<b>94,6</b>
Més grans de 29 anys	25,6	52,7

Font: Enquesta de consum i pràctiques culturals.

El canvi és tan veloç que de ben segur que les dades per a enguany, tres anys després de l'última edició de *l'Enquesta de consums i pràctiques culturals*, serien significativament diferents. Tanmateix, l'evolució entre 2001 i 2006 ja ens dóna una idea de la introducció de l'ús d'Internet. L'indicador d'ús habitual fa referència al percentatge de persones que afirma utilitzar Internet, pel motiu que sigui, almenys

un cop la setmana: en cinc anys, l'ús habitual d'Internet entre la joventut ha passat d'un 74,8% a un 94,6%, i es pot dir que avui en dia gairebé tots els joves utilitzen Internet habitualment. Aquest canvi en l'ús d'Internet i les noves tecnologies és fruit d'una combinació entre un efecte període i un efecte generacional. És un efecte període perquè Internet apareix en un moment determinat i, en general, tota

la població comença a incorporar-ne l'ús. Hi ha qui ho fa més ràpid perquè té més facilitat o perquè la feina li ho exigeix, però el cert és que l'aparició d'Internet impacta en un moment determinat tota la població. És també un efecte generació perquè qui mostra més disposició a utilitzar les noves tecnologies són les generacions més joves, que tenen més flexibilitat i capacitat d'aprenentatge d'aquest nou entorn. Comença a haver-hi, fins i tot, nadius digitals, és a dir, generacions que ja s'han socialitzat en aquest entorn i que no deixaran d'utilitzar aquestes tecnologies en tot el seu cicle vital.

Les dades mostren aquesta disposició o facilitat dels més joves a entrar en el món d'Internet. Tant el 2001 com el 2006 els grups d'edat més joves registren un percentatge més alt d'ús habitual d'Internet. La diferència entre joves i adults també és reveladora:

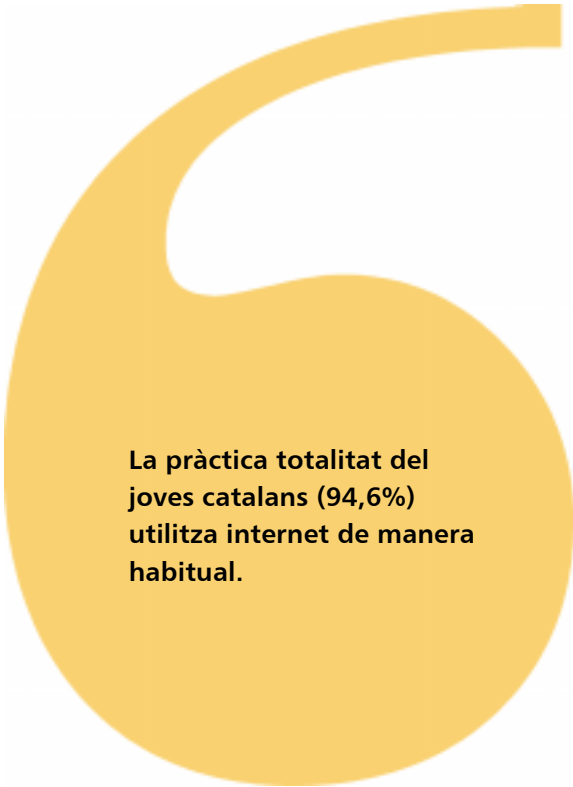
el 2006, la pràctica totalitat de la població jove utilitza Internet habitualment i només la meitat dels adults ho fa, mentre que el 2001 la diferència és encara més gran. Això significa que, tot i que les generacions més joves tinguin més facilitat d'entrada, en aquests anys l'ús d'Internet ha esdevingut imprescindible i cada cop més adults n'han incorporat l'ús.

Precisament l'indicador següent confirma aquesta diferència en els motius d'entrada en l'ús d'Internet entre joves i adults: mentre que les generacions més joves consideren Internet com un nou espai de realització i d'oportunitats d'oci, els adults hi solen entrar en contacte per qüestions laborals. La taula 19 mostra la proporció d'individus que manifesta utilitzar Internet almenys un cop la setmana per motius d'oci.

Taula 19. Ús habitual d'Internet per motius d'oci. Catalunya, 2001-2006. (Sljove 5.10)

	2001	2006
Homes joves	57,0	92,6
Dones joves	45,9	88,1
15-19 anys	57,4	92,8
20-24 anys	55,7	90,4
25-29 anys	43,3	87,1
<b>Total joves (15-29 anys)</b>	<b>51,5</b>	<b>90,4</b>
Més grans de 29 anys	13,8	38,5

Font: Enquesta de consum i pràctiques culturals.



**La pràctica totalitat del  
joves catalans (94,6%)  
utilitza internet de manera  
habitual.**

Les dades mostren un patró força similar al de l'indicador anterior, tot i que l'increment d'ús entre el grup de joves és encara més gran, de gairebé 40 punts percentuals. I també són més grans les diferències per edats. Això ens indica que, com hem dit, quan ens fixem l'ús per motius d'oci, l'efecte generacional té més pes. El 2006, malgrat que l'indicador també creix molt per als adults, només el 38,5% dels més grans de 29 anys utilitzen Internet per oci, davant el 90,4% dels joves.

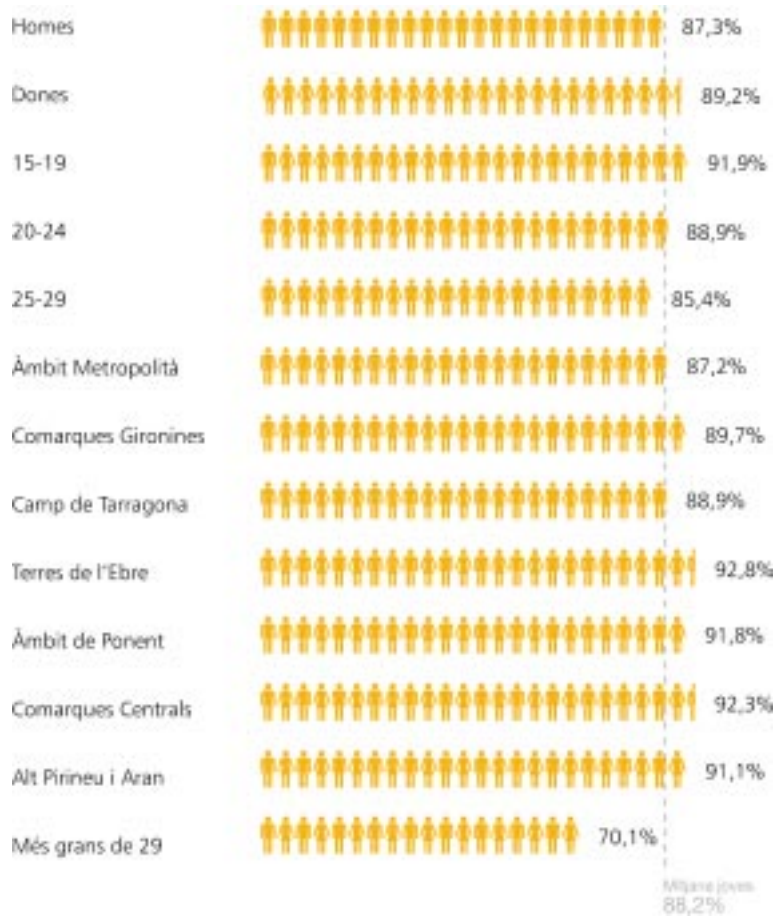
És curiós que s'observin diferències importants segons el sexe, tenint en compte que en l'ús genèric d'Internet no n'hi havia. Tot i que aquestes diferències s'han reduït respecte el 2001 (quan eren d'11 punts), el 2007 els nois utilitzen Internet per motius d'oci un 4,5% més que les noies.

#### **5.4. Llengua**

El coneixement de la llengua, el seu ús i la seva presència en espais de lleure i consum cultural és un aspecte fonamental de la realitat social d'un país. Més encara si aquest país té una realitat lingüística complexa per la presència de més d'una llengua, i si, a més, la llengua pròpia és percebuda com un element fonamental de la identitat nacional. Resulta, per tant, imprescindible que el Sistema d'indicadors inclogui algunes dades sobre la situació de la llengua catalana entre la gent jove.

La comprensió de la llengua és una condició necessària per integrar-se plenament en una comunitat lingüística. La presència del castellà a Catalunya fa possible viure-hi sense comprendre el català, però el català és indispensable en alguns espais com l'escola i és del tot imprescindible per a una integració cultural plena. De fet, la no-comprensió del català implica l'exclusió no només d'un volum important d'opcions de consum cultural sinó també d'altres espais.

Gràfic 31. Comprensió oral del català. Catalunya, 2001. (Sljove 5.12)



Font: Cens de població, Idescat.

El Cens de població té l'avantatge de donar informació molt detallada a nivell territorial, per tant, ens permet disposar de dades per àmbits. La contrapartida és que es realitza un cop cada deu anys, i actualment l'última edició és del 2001. Les dades, en conseqüència, són força antigues i no reflecteixen els efectes que pot haver tingut en la comprensió de la llengua la forta arribada d'immigració estrangera dels últims anys. De fet, els censos anteriors al 2001 havien reflectit un augment sostingut en la comprensió del català des de l'inici de la democràcia. Aquest augment era resultat de la incorporació de les generacions escolaritzades en català, que substituïen les generacions amb uns índexs inferiors de comprensió de la llengua. En aquest sentit, el gràfic 31 posa de manifest que els i les joves tenen uns nivells de comprensió del català (88,2%) molt superiors que els més grans de 29 anys (70,1%). Si s'analitzen les dades per grups d'edat dins la població juvenil, els més joves (de 15 a 19 anys) són els que més comprenen el català, i a mesura que s'avança en l'edat, la comprensió disminueix. Això és perquè hi ha més probabilitats que els més joves s'hagin escolaritzat a Catalunya i, per tant, ho hagin fet en català. En canvi, en els grups més grans hi pot haver més presència de joves que hagin immigrat a Catalunya després de l'etapa escolar. En tot cas, queda clar que el sistema català d'immersió lingüística a les escoles ha tingut efectes en la comprensió de la llengua.

Si observem els percentatges de comprensió del català segons l'àmbit territorial, constatem –encara que les diferències siguin més aviat discretes– que on hi ha menys joves que el comprenen és en l'Àmbit Metropolità, el més poblat, mentre que en zones més rurals, com les Terres de l'Ebre, les Comarques Centrals o l'Àmbit de Ponent, és on hi ha més proporció de joves que el comprenen. A l'Àmbit Metropolità hi ha municipis i barris amb una presència molt minsa de la llengua catalana; són barris que es van poblar amb gent provinent de les onades migratòries d'Espanya dels anys seixanta i setanta. Això fa que avui en dia la comprensió del català segueixi sent menys necessària en aquestes zones que en els espais més rurals, on aquella immigració es va barrejar més amb la gent catalanoparlant.

L'indicador següent del Sistema fa referència, ja no a la comprensió sinó a la parla (Sljove 5.13): ofereix el percentatge de joves que, a l'*Enquesta d'usos lingüístics de Catalunya*, manifesten utilitzar el català de manera habitual respecte el total de la població jove. Aquest és, per tant, un indicador d'ús social del català i no de capacitació. El 2003 hi havia un 44,3% de joves de 15 a 29 anys que manifestava utilitzar habitualment el català, davant el 52% dels més grans de 29 anys. Aquest resultat es contradiu aparentment amb l'anterior, segons el qual hi ha més joves que comprenen el català que no adults.

Tanmateix, una cosa és comprendre, i l'altra, parlar. El que expliquen aquestes dades és que les noves generacions solen comprendre el català (i, de fet, també són capaces de parlar-lo), però que l'utilitzen menys perquè en el seu entorn social hi és menys present que en generacions anteriors.

A banda d'aquests indicadors sobre la capacitació i l'ús del català, el Sistema d'indicadors ofereix dues dades més sobre el consum de mitjans de comunicació en català: els audiovidents i els lectors de premsa. Ja hem vist la importància del temps lliure

en la jornada normal de la gent jove i la seva propensió a activitats com veure la televisió o llegir. L'idioma amb què realitzen aquestes activitats pot explicar el paper de la llengua en el consum cultural i la seva presència en el temps lliure de la joventut, que, com hem vist, és cada cop més important en la conformació de les seves identitats. El gràfic 32 mostra el percentatge d'individus que consumeixen habitualment mitjans de comunicació (audiovisuals i premsa escrita) en català respecte el total de consumidors habituals d'aquests mitjans.

Gràfic 32. Audiovidents i lectors de premsa en català. Catalunya, 2003. (Sljove 5.14 i 5.15)



Un 62,1% dels i les joves que veuen la televisió i escolten la ràdio ho fa en català –un percentatge força superior a la població més gran de 29 anys, que registra un 53,8%-. Les dades de consum de televisió ens mostren que aquesta és una activitat a la qual, especialment els i les joves, destinen moltes hores. La ràdio i la televisió són mitjans d'accés molt fàcil: són gratuïts i n'hi ha a totes les cases. La premsa, en canvi, és un mitjà que exigeix un cert esforç d'accés. En aquest cas, el consum en català és inferior (es consumeix més premsa en castellà que en català), i la diferència entre joves i adults també es redueix, fins al punt que els més grans de 29 anys que llegeixen premsa ho fan una mica més en català que els de menys edat.

**Els joves tenen més habilitats lingüístiques en català que els adults, però l'utilitzen menys.**

## Conclusions

Paral·lelament a les transformacions estructurals de les societats avançades, les identitats subjectives també estan canviant. La posició en el mercat de treball, que en les societats industrials tenia un paper molt important en l'estructuració de les identitats, cada cop té menys pes. Tot i que els factors d'estructura social segueixen sent determinants en les oportunitats dels individus, diversos autors apunten que les identitats, sobretot entre les generacions més joves, es formen cada cop més a través del temps lliure i l'oci (Albaigés, 2003). Per això, saber de quina manera inverteixen el temps lliure els i les joves no és només una manera de conèixer els seus gustos, sinó també, en certa mesura, quines són les formes que tenen de generar la seva visió del món. Els indicadors que s'analitzen en aquest capítol, que hem anomenat de cultura, constitueixen, en definitiva, un cop d'ull a diversos fenòmens que estan relacionats amb el temps lliure de la joventut i, a diferència dels capítols precedents, amb els aspectes no materials de les seves vides.

Els i les joves disposen, generalment, de força hores al dia que ells mateixos consideren temps lliure (vegeu el gràfic 26). Aquest temps és invertit en activitats molt diverses, i cal dir que la immensa majoria de la gent jove, més del 90%, realitza alguna activitat amb contingut artístic o creatiu. Aquesta disposició a les



activitats creatives és, de fet, molt superior entre els grups joves que no pas entre els adults. La lectura també és més comuna entre la gent jove, però és possible que això es degui sobretot al fet que encara estan en contacte amb l'educació, que és un incentivador de la lectura.

Pel que fa al consum cultural, en activitats com anar al cinema o a actes de "contemplació cultural distingida" (assistir a un concert, anar al teatre o a un museu) s'ha detectat un cert descens en el percentatge del col·lectiu jove que les realitza de manera més o menys habitual. En canvi, hi ha hagut un creixement important en la utilització d'Internet, en concret per qüestions relacionades amb l'oci. No es pot parlar d'un efecte net de substitució, però sí que és cert que l'aparició d'Internet ofereix un nou format d'oci i de consum cultural que de ben segur que afecta la resta d'activitats culturals i d'oci. El cas del cinema és especialment clar, ja que Internet ofereix, a més, un accés més còmode, ràpid i gratuït a les pel·lícules que es projecten als cinemes.

De fet, Internet és segurament l'element que més transformacions ha generat en el temps lliure dels joves en els últims anys. La seva penetració en les noves generacions es pot dir que és total: gairebé un 95% dels individus de 15 a 29 anys l'utilitza de manera habitual.

Finalment, respecte la situació de la llengua catalana destaca el fet que, tot i que els joves i les joves tenen més capacitats lingüístiques en català que els adults, l'utilitzen menys. Això s'explica perquè el model educatiu d'immersió lingüística ha fet que molta gent jove que no utilitza el català habitualment en els seus entorns de relació el comprengui i tingui plenes capacitats de desenvolupar-se en català.



**SALUT**





## 6. Salut

Si entenguéssim la salut tan sols com l'absència de malaltia, hauríem de dir que els joves són probablement el grup d'edat més sa. Ara bé, des de fa uns anys el concepte de salut ha superat aquesta concepció exclusivament biomèdica i avui en dia s'entén com un estat de benestar que inclou l'esfera física, mental i social.

L'amplitud del concepte ajuda a situar com a qüestions relatives a la salut aspectes propis de la vida dels joves, com ara la sexualitat i la salut reproductiva, la salut laboral en un context de precarietat, les conductes de risc en relació amb les drogues, els estils de vida, etc.

En aprofundir en aquesta visió, no podem deixar de vincular els aspectes referents a la salut a altres qüestions que apareixen al llarg d'aquest informe. L'allargament de les transicions, el retard en la creació de noves famílies, la importància creixent del lleure en les identitats juvenils, la individualització de les trajectòries, la inestabilitat laboral, etc., són elements que repercuteixen en la manera de viure dels joves i, per tant, també en la seva salut, les seves pràctiques i els riscos a què s'exposen. Tampoc no s'ha d'oblidar

la repercussió que determinades desigualtats de gènere, de classe o territorials tenen en la salut.

En la mateixa línia d'associar salut i entorn social, cal tenir present en quin moment històric es troba la societat catalana pel que fa a la salut. Les societats avançades, com la catalana, han superat el que s'ha anomenat "transició epidemiològica", és a dir, són societats que es caracteritzen per unes taxes molt baixes de mortalitat infantil i una esperança de vida alta (Romaní, 2005). Això, que té efectes sobre la composició d'edats de la societat, fa que l'esperança de vida augmenti i que els problemes de salut estiguin relacionats sobretot amb la gent gran i amb malalties cròniques i degeneratives.

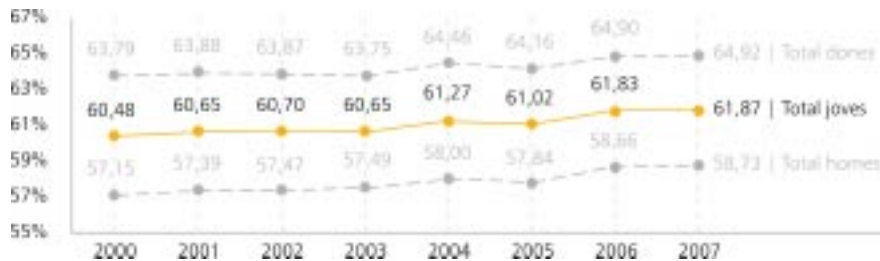
Per analitzar els aspectes de salut, aquest capítol comença justament amb un apartat sobre els indicadors de mortalitat i esperança de vida, que ens donen una idea d'aquest model general de societat quant a la salut. En segon lloc, es tracten els aspectes relacionats amb les conductes de risc i els estils de vida saludables –incloent-hi dades sobre el consum de diferents tipus de drogues, sobre l'exercici físic i l'alimentació-. El tercer apartat fa referència a la salut reproductiva. I, finalment, s'analitzen dos indicadors relacionats amb la salut en el lloc de treball: les malalties professionals i els accidents laborals.

## 6.1. Mortalitat

A Catalunya, els avenços mèdics i la millora en l'alimentació han evolucionat de manera gairebé ininterrompuda des de fa segles. Això fa que la història de l'esperança de vida com a indicador sigui una història caracteritzada pel creixement. Aquest creixement, de fet, encara no s'ha aturat: en les últimes quatre dècades, l'esperança de vida de la població, és a dir, el nombre d'anys que un individu pot esperar viure en el moment de néixer, ha augmentat vora 10 anys. Durant molt de temps,

l'augment de l'esperança de vida va estar lligat a la reducció de la mortalitat infantil; més recentment, però, el factor clau n'han estat els avenços en la reducció de determinades malalties que afectaven els adults, i l'allargament dels trams finals de la vida (Blanes i Spijker, 2005). En el gràfic 33 es mostra l'evolució de l'indicador de l'esperança de vida calculat sobre el grup de joves de 20 a 24 anys per sexes. Els resultats, doncs, fan referència al nombre mitjà d'anys que poden esperar viure els individus que tenen entre 20 i 24 anys.

Gràfic 33. Esperança de vida als 20 anys. Població de 20-24 anys. Catalunya, 2000-2006. (Sljove 6.1)



Font: Anàlisi de la mortalitat a Catalunya, Departament de Salut.

En el període 2000-2007, les dades deixen veure que segueix havent-hi una certa tendència a l'augment de l'esperança de vida, malgrat que és molt lent. El que no varia en aquests anys és l'esperança de vida

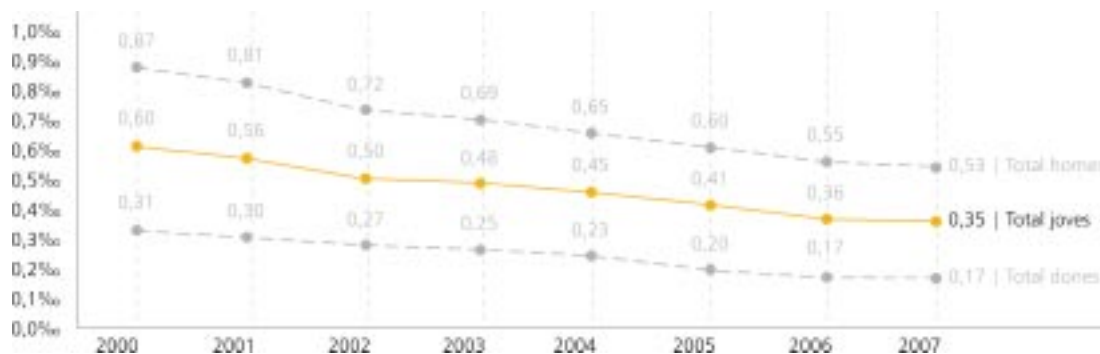
més llarga de les dones, que se situa sempre uns sis anys per sobre de la dels homes.

Si bé és cert que l'augment de l'esperança de vida es deu fonamentalment a l'allargament de l'últim tram

del cicle vital, el gràfic 34 mostra que també hi ha hagut un descens de la mortalitat juvenil, la qual cosa té efectes sobre l'esperança de vida. En les nostres societats, els joves, junt amb els infants que han superat el primer any de vida, són el col·lectiu d'edat que registra menys defuncions. Els nivells es mantenen sempre per sota del 1 per mil. Tot i que l'evolució general de la mortalitat juvenil ha estat

anar disminuint, durant els anys vuitanta la SIDA i els accidents de trànsit van trencar aquesta tendència i van fer augmentar les defuncions de persones joves. Un cop passada aquesta etapa, en els últims anys s'ha produït un descens molt destacable de la mortalitat entre els joves de 15 a 29 anys, ja que ha passat de 0,60 cada mil l'any 2000, a 0,35 el 2007.

Gràfic 34. Taxa de mortalitat específica. Població de 15-29 anys. Catalunya, 2000-2008. (SIjove 6.2)



Font: Anàlisi de la mortalitat a Catalunya, Departament de Salut.

Sens dubte, la raó principal d'aquesta reducció recent de la mortalitat juvenil és el fre important en les morts per accident de trànsit. Des de fa uns anys, els poders públics han fet un esforç especial per reduir els accidents a base de millorar les carreteres, de dur a

terme campanyes mediàtiques de sensibilització i d'endurir les sancions per les infraccions viàries i per conduir sota els efectes de l'alcohol o d'altres drogues. En un període de set anys, del 2000 al 2006, les morts de joves en accidents de trànsit s'han reduït

a més de la meitat. Any rere any s'han anat millorant les taxes i, si l'any 2000 de cada 100.000 joves en morien 22,8 per aquesta raó, el 2006 tan sols en

van morir 9,62. Aquest descens també s'ha registrat en el conjunt de l'Estat espanyol, però a un ritme més lent.

Taula 20. Taxa de mortalitat específica per accidents de trànsit. Catalunya, 2000-2006. (SIjove 6.3)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Homes joves	35,41	31,93	28,11	26,67	19,02	26,51	16,54
Dones joves	9,60	6,85	7,50	6,26	4,79	5,38	2,20
15-19 anys	23,78	23,75	15,70	21,86	14,79	17,53	8,33
20-24 anys	24,81	24,48	24,63	17,19	13,14	12,07	12,38
25-29 anys	19,18	13,10	12,80	12,12	9,95	7,87	8,37
Àmbit Metropolità	16,49	16,13	13,61	13,43	9,06	8,32	8,08
Comarques Gironines	34,90	26,49	27,38	20,53	13,98	19,59	14,04
Camp de Tarragona	30,72	26,93	27,86	30,20	17,50	17,00	16,46
Terres de l'Ebre	39,83	30,69	32,57	21,36	28,77	19,57	19,62
Àmbit de Ponent	44,28	29,33	33,17	27,52	31,28	25,51	15,56
Comarques Centrals	40,75	27,73	16,24	19,74	17,10	11,71	15,29
Alt Pirineu i Aran	16,18	41,87	39,11	40,27	7,62	22,36	7,37
<b>Total joves</b>	<b>22,80</b>	<b>19,72</b>	<b>18,11</b>	<b>16,77</b>	<b>12,14</b>	<b>12,05</b>	<b>9,62</b>
Espanya (15-29 anys)	21,35	13,63	18,82	19,63	16,67	14,80	13,47

Font: Anàlisi de la mortalitat a Catalunya, Departament de Salut.

Com també hem vist a les dades generals de mortalitat (gràfic 34), els accidents de trànsit afecten molt més els homes joves que les dones. És, essencialment, un fenomen masculí. El 2006 la taxa de mortalitat per accidents de trànsit entre els homes joves era més de set vegades superior a la de les

dones. Els homes segueixen utilitzant més el cotxe i segueixen tenint més conductes temeràries, tal com demostren constantment les dades sobre sancions de trànsit. D'altra banda, els accidents estan molt relacionats amb el fet de sortir de nit; això explica que el grup d'edat amb més afectació sigui el de 20



a 24 anys, que, com hem vist (gràfic 30), és també el que mostra uns percentatges més elevats d'oci nocturn.

En aquest cas són especialment interessants les dades segons l'àmbit territorial. La taxa de mortalitat per accidents de trànsit a l'Àmbit Metropolità és aproximadament la meitat que a la resta del territori, on hi ha molta menys oferta de transports públics, fet que obliga els joves a agafar més el vehicle privat, tant per a desplaçaments quotidians com a l'hora de sortir de nit.

## 6.2. Conductes de risc i hàbits saludables

El risc és un concepte molt utilitzat quan es tracta la salut i els joves. Es parla de risc per referir-se a la relació dels joves amb les drogues, però també per parlar de les seves conductes sexuals o de la seva exposició a les malalties i els accidents laborals. Durant els anys noranta es va començar a parlar de "la societat del risc" (Beck, 1992) en referència a les noves vulnerabilitats, que són més presents en les societats postindustrials i que es manifesten especialment entre els més joves. En el camp de la salut també s'observa que hi ha més atenció a les incerteses i a l'exposició al risc. Cal posar de manifest que allò que es considera risc és també una construcció social, per tant, en analitzar les conductes de risc s'han de tenir en compte els discursos que

s'hi vinculen i filtrar amb esperit crític alguns comportaments o estils de vida que s'associen al risc. De la mateixa manera, no tots els grups socials tenen els mateixos nivells d'exposició a aquests espais i conductes considerades de risc.

El consum de tabac, per exemple, tot i que cada cop gaudeix de menys prestigi social, té efectes nocius que no són immediats i que no se solen manifestar durant la joventut. Això fa que, per als joves, la conscienciació que fumar constitueix una conducta que posa en risc la seva salut es faci a través de campanyes informatives, discursos i consells de l'entorn. La taula següent mostra el percentatge de joves que fumen de manera diària o ocasional respecte el total de la població.

**Del 2000 al 2006 les morts de joves per accidents de trànsit s'han reduït de 22,8 morts per cada 100.000 joves a només 9,62.**

Taula 21. Consum de tabac. Catalunya, 2001-2006. (Sljove 6.4)

	2001	2006
Homes joves	40,2	39,4
Dones joves	40,0	37,6
15-19 anys	32,9	30,1
20-24 anys	43,9	40,7
25-29 anys	42,7	41,7
<b>Total joves (15-29 anys)</b>	<b>40,1</b>	<b>38,6</b>
Més grans de 29 anys	27,4	26,5

Font: Enquesta de salut de Catalunya, Departament de Salut.

Sembla que les campanyes contra el tabac han tingut un cert efecte sobre el consum, ja que s'observa un descens lleuger en el percentatge de fumadors joves entre 2001 i 2006. Aquest descens és més destacable entre les dones joves. Uns anys enrere, la tendència era la contrària, i les dones, que tradicionalment eren menys fumadores, van començar a incorporar l'hàbit de fumar, de tal manera que el 2001 pràcticament igualaven el percentatge d'homes joves fumadors. Les dades també mostren que els joves tenen més tendència a fumar que els adults: hi ha un 12% més de fumadors entre els joves que entre els adults. Aquest hàbit, però, no tothom l'adquireix durant la primera joventut (de 15 a 19 anys), perquè els percentatges màxims de fumadors se situen més enllà dels 20 anys.

Sobre joves i consum d'alcohol s'omplen pàgines de diaris periòdicament, i hi ha, de fet, una certa alarma respecte les conductes dels joves en el consum d'alcohol. Una alarma que, probablement, es deu als canvis d'hàbits dels últims anys en la manera i el moment en què es consumeix alcohol. Si les generacions precedents estaven acostumades a associar l'alcohol als àpats, des de fa uns anys el consum d'alcohol entre els joves es produeix en sortir de nit. A més, si fa uns anys la iniciació en el consum es produïa en el marc de la família, ara se sol fer amb el grup d'amics, la qual cosa genera una sensació de menys control intergeneracional en com i quan es beu.

### Gràfic 6.3. Consum d'alcohol de risc. Catalunya, 2001-2005. (Sljove 6.5)

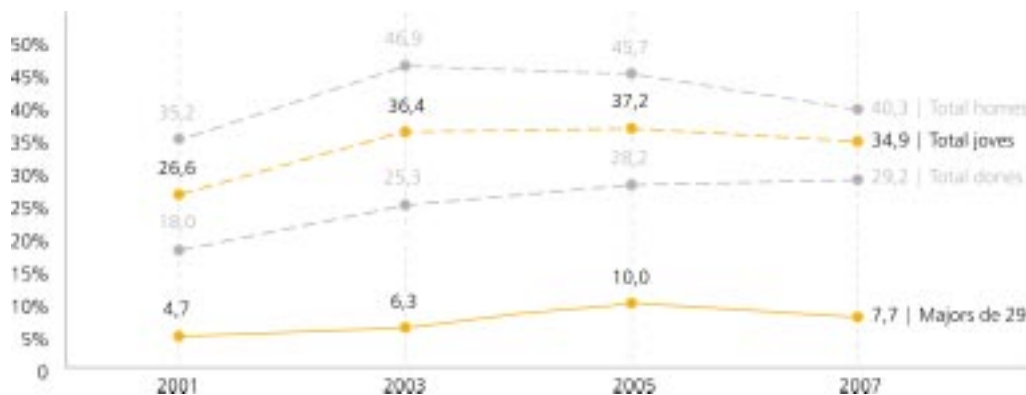
---

Font: Encuesta domiciliaria sobre consumo de drogas, Plan Nacional sobre Drogas.

Les dades mostren el percentatge d'individus que consumeixen més d'una quantitat d'alcohol considerada de risc. S'observa que, entre els joves, hi ha un percentatge significativament més alt de consumidors de risc que entre els adults. Quan aquesta sèrie temporal tingui més recorregut es podrà determinar si el consum està associat a l'edat –i, per tant, quan els individus es facin grans canviaran el comportament respecte l'alcohol–, o bé si és una qüestió generacional –i la generació jove actual serà també més bevedora en l'etapa adulta. Un altre canvi que apunten les dades està relacionat amb les diferències de gènere. A pesar que tradicionalment el fet de beure era un hàbit molt masculinitzat, les dades apunten que aquesta diferència s'ha equilibrat i, fins i tot, que entre les dones joves hi ha un percentatge lleugerament superior de consum de risc.

Tant pel que fa al consum d'alcohol com, sobretot, al de drogues, cal atribuir un cert error en les dades que provenen d'enquestes, ja que els enquestats solen respondre d'acord amb els seus comportaments, però també influïts per la desitjabilitat social, és a dir, pel que està ben o mal vist socialment. Així doncs, és probable que els percentatges de consum de drogues siguin més elevats a la realitat que en els resultats d'una enquesta. Tanmateix, també es podria pensar el contrari, ja que en determinats grups de joves d'alguns grups socials, el fet de consumir drogues pot ser un comportament considerat normatiu. Malgrat aquests errors, les dades longitudinals donen una idea fiable de l'evolució del consum.

Gràfic 36. Consum de drogues. Població de 15-29 anys. Catalunya, 2001-2007. (Sljove 6.6)



Font: Encuesta domiciliaria sobre consumo de drogas, Plan Nacional sobre Drogas.

El consum de drogues il·legals s'ha estès considerablement en els últims anys entre els joves. Algunes d'aquestes drogues, com l'haixix o la marihuana, han passat d'estar associades a la marginalitat a consumir-se de manera habitual i normalitzada en molts ambients de joves. Les dades del gràfic 36 mostren encara aquesta tendència, sobretot en el període 2001-2003. A partir d'aleshores, el percentatge de joves que afirmen haver consumit drogues en els últims dotze mesos s'ha estabilitzat al voltant del 35%. Una tendència que sembla mantenir-se és l'equiparació de consumidors entre els homes i les dones joves, ja que la diferència entre

uns i altres, que havia estat de més del 20%, l'any 2007 era de l'11%. També s'observa que el consum de drogues és una pràctica eminentment juvenil, perquè entre els adults el consum no passa del 10%.

El Sistema d'indicadors n'ofereix dos dades més sobre el que podríem anomenar "hàbits saludables": l'activitat física i la dieta. Si el fet de seguir una dieta, tot i ser aparentment una pràctica saludable, a vegades amaga altres problemes de salut relacionats amb una preocupació excessiva per la imatge, la realització d'activitat física és, indubtablement, un hàbit saludable. Fins ara hem vist que els joves tenen

clarament més comportaments de risc: consumeixen més tabac, alcohol i drogues il·legals. En canvi, són

també el grup que realitza exercici físic amb més freqüència.

Taula 22. Activitat física. Catalunya, 2001-2006. (SIjove 6.7)

	2001	2006
Homes joves	52,7	57,1
Dones joves	34,6	35,9
15-19 anys	52,4	60,5
20-24 anys	42,3	45,1
25-29 anys	38,1	41,1
<b>Total joves (15-29 anys)</b>	<b>43,8</b>	<b>47,1</b>
Més grans de 29 anys	19,8	21,9

Font: Enquesta de salut de Catalunya, Departament de Salut.

L'indicador de la taula 22 mesura el percentatge de joves que realitzen alguna activitat física moderada o intensa almenys un cop la setmana. Les dades posen en relleu que entre els joves hi ha més del doble d'individus que fan exercici que entre els adults. Sembla, a més, que l'activitat física es va estenent entre els joves, ja que del 2001 al 2006 hi ha hagut un augment de 3,3 punts. Allò que no sembla canviar és la tendència dels homes a fer més activitats que comporten exercici físic, i el fet que els més joves, els de 15 a 19 anys, també són més actius en aquest camp.

Pel que fa a la dieta, cal dir que és un hàbit cada vegada més comú en les societats avançades per dos

motius força diferents. D'una banda, el sedentarisme i el canvi d'hàbits alimentaris han fet proliferar problemes de salut relacionats amb l'alimentació – el més evident n'és l'obesitat, però també han augmentat altres situacions que requereixen dieta com l'excés de colesterol, sucre, tensió, etc. D'altra banda, les societats occidentals es caracteritzen per una preocupació creixent per la imatge, i molt sovint la dieta està més motivada per qüestions estrictament estètiques que de salut. En tot cas, i per tal d'evitar aquesta doble naturalesa de la dieta, el Sistema d'indicadors ofereix el percentatge de joves que fa dieta per motius de salut, que en el cas de Catalunya és d'un 4%.

Gràfic 37. Seguiment de dieta per motius de salut. Població de 15-29 anys. Catalunya, 2001. (Sljove, 6.8)



Font: Enquesta de salut de Catalunya, Departament de Salut.

Si analitzem les diferències segons els col·lectius, veiem que les tendències són oposades als resultats de l'exercici físic: les dones i el grup d'edat més gran són els col·lectius que tendeixen a seguir més habitualment una dieta. I els adults, que solen patir més problemes de salut relacionats amb l'alimentació, tendeixen una mica més a fer dieta.

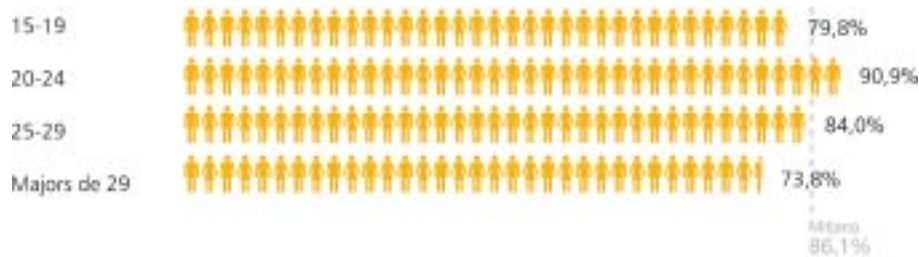
### 6.3. Salut reproductiva

La joventut és una etapa del cicle vital on es produeixen canvis importants que afecten la salut

sexual i reproductiva. Tot i que la iniciació a la sexualitat cada vegada comença abans i, com hem vist en el primer capítol, el fet de tenir fills es retarda més, els problemes de salut sexual i reproductiva estan molt vinculats a l'etapa juvenil.

Pel que fa a la utilització de mètodes anticonceptius i de prevenció d'infecció de malalties de transmissió sexual, les dades del gràfic 38 mostren que és un hàbit força estès: el 86,1% dels joves de 15 a 29 anys afirmen haver utilitzat algun anticonceptiu en les relacions sexuals en les últimes quatre setmanes.

Gràfic 38. Utilització de mètodes anticonceptius. Població de 15-26 anys. Catalunya, 2001. (Sljove 6.10)

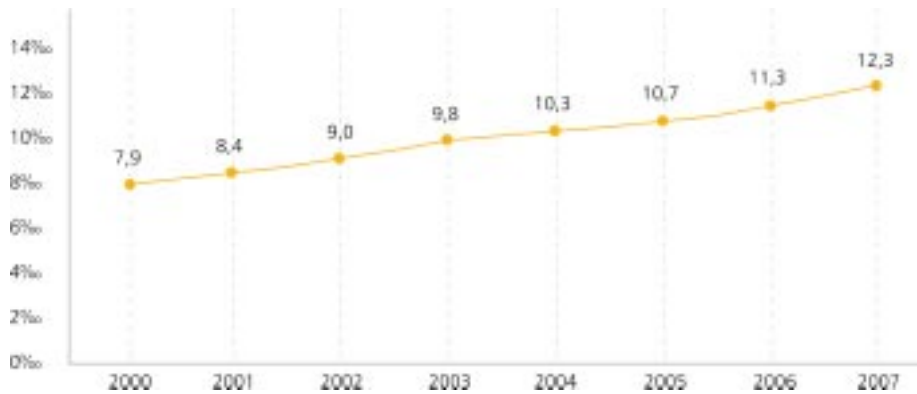


Font: Enquesta de salut de Catalunya, Departament de Salut.

Tot i aquesta utilització força comuna, el grup més jove, el de 15 a 19 anys, és el que presenta un percentatge més baix. En aquesta edat no se solen buscar fills, per això es pot entendre que el 20% de joves que afirmen no utilitzar mètodes anticonceptius optin per pràctiques que comporten risc d'embaràs. Aquesta dada reafirma la necessitat d'aprofundir en l'educació sexual dirigida a joves i adolescents per informar-los dels riscos i les diferents opcions d'evitar-los. El grup de 20 a 24 anys és el que més utilitza aquests mètodes, probablement perquè ja tenen més coneixement i facilitats d'accés. El grup dels més grans és on segurament hi ha més parelles estables que ja estan en el moment de buscar un fill, i això pot explicar la reducció del percentatge d'utilització d'anticonceptius.

En qualsevol cas, la no-utilització de mètodes anticonceptius combinada amb la iniciació cada cop més prematura a la sexualitat explica l'existència d'embarassos adolescents. El gràfic 39 mostra que en els últims anys han augmentat de manera molt clara els embarassos de noies de 14 a 17 anys –que han arribat a 12,3 per mil l'any 2007. És cert que en aquest període el total d'embarassos de dones de 15 a 49 anys també ha augmentat molt (del 48 al 58,2 per cada mil dones), però no es poden imputar els embarassos adolescents a una major propensió a la maternitat, ja que fonamentalment es tracta d'embarassos no desitjats.

Gràfic 39. Taxa d'embarassos adolescents per cada 1.000. Catalunya, 2000-2007. (Sljove 6.9)



Font: Indicadors de salut maternoinfantil a Catalunya, Departament de Salut.

L'augment d'embarassos adolescents és una de les raons de l'augment dels avortaments voluntaris, però segurament no és la més important. A l'Estat espanyol, en les darreres dècades la interrupció voluntària de l'embaràs ha passat de ser un delicte i un comportament penalitzat socialment a esdevenir una pràctica que la llei preveu en unes circumstàncies interpretades de manera laxa i que cada cop és més acceptada. Es podria dir que avortar cada cop és socialment menys costós, malgrat que encara hi ha fortes resistències. El cas és que, des de l'any 2000, el Departament de Salut ha registrat un augment

important de les interrupcions voluntàries de l'embaràs, que han passat d'un 13,1 a un 20 per cada mil dones. Aquesta proporció sempre ha estat significativament més alta a Catalunya que al conjunt de l'Estat.



Taula 23. Taxa d'interrupcions voluntàries de l'embaràs. Catalunya, 2000-2007. (Sljove 6.11)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
15-19 anys	11,2	11,4	12,3	11,8	12,5	13,0	14,4	15,8
20-24 anys	16,4	17,4	19,4	17,1	18,0	19,3	22,1	25,2
25-29 anys	11,5	12,5	14,6	13,1	13,3	14,0	17,4	18,7
<b>Total joves</b>	<b>13,1</b>	<b>13,9</b>	<b>15,6</b>	<b>14,2</b>	<b>14,7</b>	<b>15,4</b>	<b>18,2</b>	<b>20,0</b>
Població 15-44 anys	9,7	10,2	11,4	11,4	10,9	11,5	13,6	14,3
Espanya (15-29 anys)	9,4	10,2	11,5			13,1	14,5	16,3

Font: Registre d'interrupció voluntària de l'embaràs, Departament de Salut

Si mirem les dades segons el grup d'edat, es posa de manifest que on han augmentat més els avortaments no ha estat entre el grup de noies de 15 a 19 anys sinó entre les joves més grans i fins i tot entre la població adulta. Aquest fet reforça la idea que l'increment d'interrupcions voluntàries de l'embaràs no es deu tant a un augment d'embarassos no desitjats d'adolescents com al canvi sociocultural respecte els avortaments. Probablement, algunes de les dones o parelles joves que avui decideixen interrompre un embaràs, perquè creuen que les seves circumstàncies no són prou adequades per tirar-lo endavant, fa només uns anys no ho haurien pogut decidir.

#### 6.4. Salut laboral

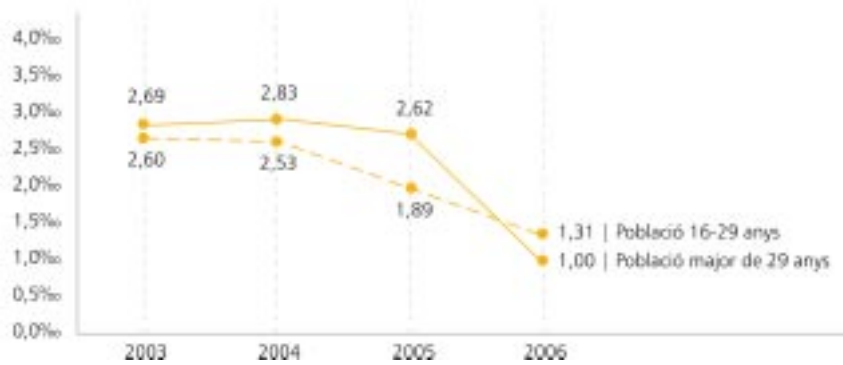
El treball és un dels factors estructurals que tenen un efecte molt directe sobre la salut. En el cas de les

persones joves, aquesta afectació està molt relacionada amb les seves condicions laborals: la precarització dels contractes laborals i les subcontractacions successives dificulten el control dels riscos laborals i, en general, van en detriment de la seguretat en el lloc de treball. Els indicadors que es presenten aquí, que són els més observables i habituals, fan referència a la relació entre feina i salut física, tot i que és evident que la feina i les condicions laborals també afecten l'àmbit de la salut mental i el benestar social.

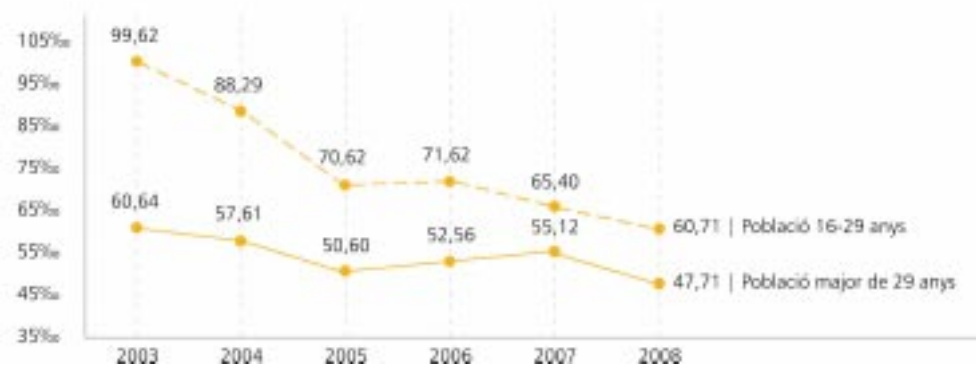
Els índexs d'incidència de malalties i accidents laborals del gràfic 40 mostren el percentatge de treballadors que han tingut una malaltia laboral o han sofert un accident, respectivament, del total de treballadors joves. En els anys estudiats hi ha hagut un descens sensible d'ambdós índexs.

Gràfic 40. Índex d'incidència de les malalties professionals i dels accidents de treball amb baixa. Catalunya, 2003-2008. (Sljove 6.12 i 6.13)

#### Malalties professionals



#### Accidents laborals



Mentre que en el cas de les baixes per malaltia professional les dades són molt similars per a joves i adults, en el cas dels accidents de feina s'observa que els joves registren percentatges molt més elevats. En el capítol del treball hem vist que la temporalitat, que està relacionada directament amb la sinistralitat laboral, afecta molt més els joves que els adults. El cert, però, és que del 2003 al 2008 els accidents han disminuït, així com les diferències entre joves i adults. Els noranta van ser anys d'un creixement preocupant de la sinistralitat a causa de l'augment de la precarització en les condicions laborals, sobretot dels joves. Això va fer que el problema dels accidents laborals entrés a l'agenda política i que, des del canvi de segle, les dades hagin estat cada cop més favorables. En aquest sentit, fa uns anys que s'han engegat polítiques públiques de conscienciació d'empresaris i treballadors i que s'han endurit les inspeccions per fer complir la normativa de seguretat laboral.

## Conclusions

Les transformacions d'aspectes estructurals, culturals i identitaris que hem vist en altres capítols tenen una incidència en la salut de les persones joves, i més encara si considerem la salut no només com l'absència de malaltia sinó com quelcom més complet que es refereix tant al benestar físic com mental i social. El Sistema d'indicadors ofereix algunes dades que retraten la situació dels joves pel que fa a l'esperança de vida i els patrons de mortalitat. En aquest sentit, s'observa que l'esperança de vida segueix augmentant, principalment com a conseqüència de les millores mèdiques que allarguen l'últim tram del cicle vital. Paral·lelament, en els últims anys s'ha detectat un descens de la mortalitat entre els individus de 15 a 29 anys, que està molt relacionat amb els esforços de les administracions i de la societat civil per reduir els accidents de trànsit (des del 2000, la taxa de mortalitat per accidents de trànsit s'ha reduït a més de la meitat). Tot i així, cal dir que la mortalitat per accidents segueix sent molt més alta en els territoris que disposen de menys transports públics i on els joves es veuen obligats a agafar el vehicle privat amb més freqüència.

Un aspecte fonamental quan es parla de joves i salut són les conductes de risc en el consum de tabac, alcohol i altres drogues. Això és així perquè, com

demostren els indicadors, els joves tendeixen a consumir significativament més que els adults, però també perquè els canvis generacionals en els hàbits de consum d'aquestes drogues legals i il·legals genera una certa alarma social. La "societat del risc", tal com Beck (1992) anomena les societats actuals, és especialment sensible a les vulnerabilitats, per això alguns nous comportaments de la gent jove són vistos com amenaces a l'ordre social. És el cas, per exemple, de la iniciació al consum d'alcohol entre els joves, que s'ha deslligat de l'àpat familiar per fer-se entre amics i, per tant, està més lluny del control intergeneracional. Els indicadors també mostren que el consum de drogues il·legals, en concret el cànnabis, ha passat de ser una pràctica marginal a estar molt estès entre determinats grups de joves (fins al punt que un 34,9% de joves afirma haver pres drogues il·legals en l'últim any).

Pel que fa a la salut sexual i reproductiva, les dades mostren que l'ús de mètodes anticonceptius està força estès entre els joves. Tanmateix, el grup d'edat que justament menys n'utilitzen són els joves de 15 a 19 anys: el 20% afirma no haver-ne utilitzat en les últimes relacions sexuals, fet que implica un risc d'embaràs i de contracció de malalties d'infecció sexual entre els més joves. De fet, les dades longitudinals mostren un increment en el nombre d'embarassos adolescents en els últims anys. Però,

sobretot, el que ha augmentat són les interrupcions voluntàries de l'embaràs, que han passat d'un 13,1 per cada mil dones l'any 2000 a un 20 el 2007. Aquest augment s'explica principalment perquè hi ha més facilitats i cada cop menys penalització social d'aquesta pràctica.

Finalment, els indicadors de salut laboral informen de la incidència que té la precarietat laboral en la salut en el treball. Aquesta incidència fa que els accidents laborals siguin molt més comuns entre els joves, tot i així, igual que amb els accidents de trànsit, la sensibilització d'empresaris, treballadors i poders públics ha fet que la sinistralitat laboral s'hagi reduït de manera notable.





**PARTICIPACIÓ**







## 7. Participació

La relació de la gent jove amb l'esfera pública és un àmbit que cada vegada es té més en compte a l'hora de pensar les polítiques públiques i a l'hora de descriure, tal com intenta fer el Sistema d'indicadors, la realitat social dels joves. Això ha fet que sota el paraigua de la participació sovint s'hagin inclòs significats i matisos diversos. En el cas del Sistema d'indicadors i d'aquest informe, ens interessa analitzar la participació política entesa com les disposicions i accions per les quals les persones joves influeixen o intenten influir en el funcionament de la societat, ja sigui dirigint-se als poders públics i al sistema de representació institucional, o directament a la societat. Per bé que la participació, estrictament, fa referència a l'acció, el Sistema d'indicadors també inclou dades sobre les actituds dels joves envers la política. Aquestes actituds són determinants per explicar per què la gent participa o ho deixa de fer i de quina manera i en quin sentit ho fa.

Des de fa uns anys, l'interès de les administracions públiques per promoure la participació activa dels ciutadans en les decisions públiques ha anat augmentant. S'entén que la participació té una funció bàsica en el funcionament de la democràcia. De fet, la participació és l'element característic dels sistemes democràtics, ja que és a través d'aquesta

que la ciutadania expressa les seves preferències. Per això, d'ençà de l'aparició de les actuals democràcies liberals representatives la participació dels ciutadans ha estat un element fonamental en el funcionament del sistema democràtic. Tot i així, les formes i la intensitat d'aquesta participació ha generat molts debats. Durant anys, el discurs predominant havia estat que la participació ciutadana s'havia de limitar a les convocatòries electorals, per tant, que la intervenció de la ciutadania havia de ser tan sols per escollir les elits polítiques que els havien de governar. D'aquesta manera s'assegurava el funcionament del sistema de representació i no es deixaven espais on la participació massiva i per vies no institucionals pogués provocar inestabilitat política (Crozier *et al.*, 1975). Des de fa uns anys, però, s'ha començat a entendre que la participació té altres funcions que la d'assegurar el funcionament del sistema institucional. La complexitat social creixent exigeix prendre decisions més adaptades a les realitats complexes. La participació apropa les decisions públiques als ciutadans, i quan aquests intervenen de manera més directa, les decisions responen millor a les necessitats socials. Això ha fet que, des de fa uns anys i sobretot a nivell local, hagin aparegut experiències de participació directa, s'hagin buscat fórmules alternatives al vot de participació política i que, en general, les administracions s'hagin mostrat més preocupades per la implicació dels ciutadans en els afers públics.

Paral·lelament, hi ha indicis de canvi en les formes que la ciutadania, i especialment la gent jove, utilitza per participar. El conjunt de transformacions que hem anat veient en els capítols anteriors sobre les condicions de vida dels joves, les seves trajectòries i la formació de les seves identitats influeix en les actituds i els patrons de participació dels joves. S'han omplert moltes pàgines sobre la desafecció política de la joventut, sobre els nivells d'abstenció electoral i, fins i tot, sobre una certa crisi de l'associacionisme. Sembla veritat que les generacions més joves cada cop se senten menys identificades amb determinades formes de participació tradicionals, ja que diversos estudis constaten un distanciament respecte els partits i les organitzacions polítiques tradicionals i una disminució en els nivells de participació electoral. Tot i així, també hi ha dades que indiquen un augment considerable d'altres formes de participació menys convencionals en les últimes dècades, com ara la protesta política o el consum polític. En aquest sentit, hi ha autors que defensen que no és que les generacions més joves tinguin menys interès pels problemes públics i participin menys, sinó que ho fan d'una altra manera, reinventant en certa mesura l'activisme polític (Dalton, 2009).

En aquest capítol s'analitzen, en primer lloc, les actituds dels joves catalans per saber quina és la seva relació amb la política: estan satisfets amb el funcionament de la democràcia?, els interessa la política?, senten que hi poden intervenir? En segon

lloc, hi ha un grup d'indicadors que descriuen quines són les posicions ideològiques dels joves catalans pel que fa a l'eix esquerra-dreta, l'eix nacional i el sistema de valors materialisme-postmaterialisme. A partir d'aquí, en els dos últims apartats es tracten pròpiament els comportaments participatius: s'analitzen els patrons associatius dels joves i les seves formes individuals de participació (vot, protesta i consum polític).

### **7.1. Afecció política**

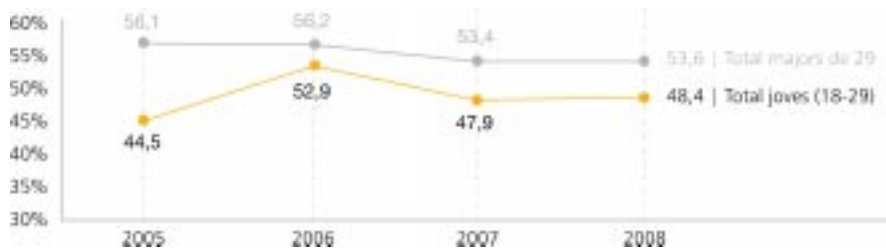
En aquest apartat s'analitzen indicadors que donen informació sobre la relació dels joves amb la política: en concret, sobre la satisfacció amb el funcionament de la democràcia, l'interès per la política i l'eficàcia política. A l'hora d'analitzar les actituds polítiques ens podríem qüestionar també el suport a la democràcia com a sistema polític o al govern i a les seves polítiques, però l'elecció dels indicadors se centra en un àmbit de les actituds polítiques més vinculat al sentiment d'afecció o desafecció. La desafecció política fa referència al sentiment subjectiu de distanciament i alienació respecte la política derivat d'una falta de confiança, interès i eficàcia en el procés polític. En els últims anys la preocupació per la desafecció política, en especial dels joves, ha esdevingut un tema recurrent en els discursos polítics i els articles d'opinió de la premsa.

Les dades sobre les actituds polítiques s'han extret del Baròmetre d'Opinió Política del Centre d'Estudis d'Opinió. Aquests baròmetres es realitzen de manera periòdica quatre vegades l'any. En aquest cas hem agrupat les respostes de les diverses onades anuals per obtenir una mostra més significativa, perquè les dades anuals permeten tenir una evolució detallada dels indicadors. Tot i així, el Baròmetre és un producte relativament nou i només es disposa de dades des del 2005. Això fa que sigui impossible observar transformacions estructurals i sostingudes en les actituds polítiques dels joves. Per fer-ho, caldria que el període d'observació fos més llarg. El que sí que es pot veure són les variacions respecte les actituds polítiques que poden causar determinats fenòmens o circumstàncies de context. Aquests factors

contextuals, com un període de crispació política, de mobilitzacions socials o de més competència electoral, s'han revelat cada cop més importants per explicar les actituds i els comportaments polítics dels individus (Thomassen, 2005).

La satisfacció amb el funcionament de la democràcia és un indicador que fa referència al procediment quotidià de la política, i no al grau de suport a la democràcia com a sistema. Aquest és un altre indicador clàssic sobre actituds polítiques que s'ha descartat, perquè sempre registra valors molt alts i amb poca variació. La satisfacció amb el funcionament de la democràcia ens dóna una primera idea del sentiment d'afecció dels joves envers el procés polític.

Gràfic 41. Satisfacció amb el funcionament de la democràcia. Catalunya, 2005-2008. (Sijove 7.1)



Font: Baròmetre d'Opinió Política, Centre d'Estudis d'Opinió.

La taula 24, amb dades dels últims quatre anys, mostra que els joves més grans de 29 anys registren nivells de satisfacció amb el funcionament de la democràcia més elevats que els joves, que hi són més crítics. En qualsevol cas, els nivells de satisfacció es mouen sempre al voltant del 50% de la població. Tot i que sempre siguin nivells baixos respecte altres països de l'Europa occidental, el 2006 veiem un augment en l'indicador pel que fa als joves. El període que va des de la segona meitat de 2005 fins a finals de 2006 és un moment de molta activitat política,

derivada de l'aprovació de l'Estatut, que podria haver generat una sensació de més efectivitat del sistema entre alguns joves i, per tant, uns nivells lleugerament més alts de satisfacció.

Un altre indicador molt emprat per analitzar les actituds polítiques i, en concret, la desafecció és l'interès per la política. A la taula 24 hi ha el percentatge d'individus que afirmen que la política els interessa bastant o molt respecte el total de la població.

Taula 24. Interès per la política. Catalunya, 2005-2008. (Sljove 7.2)

	2005	2006	2007	2008
Homes joves	51,7	47,5	53,8	56,4
Dones joves	41,2	35,3	45,8	44,0
<b>Total joves (18-29 anys)</b>	<b>47,2</b>	<b>41,6</b>	<b>49,9</b>	<b>50,5</b>
Més grans de 29 anys	43,9	43,0	50,7	52,1

Font: Baròmetre d'Opinió Política, Centre d'Estudis d'Opinió.

En el cas de l'interès per la política, s'observa que joves i adults tenen nivells força similars i variacions paral·leles en el temps. On sí que hi ha diferències destacables és entre homes i dones: la diferència entre sexes ronda sempre el 10%. No es pot atribuir aquest fenomen a una qüestió generacional, ja que són dades per joves de 18 a 29 anys. Això significa que les dones joves, malgrat la seva integració en el

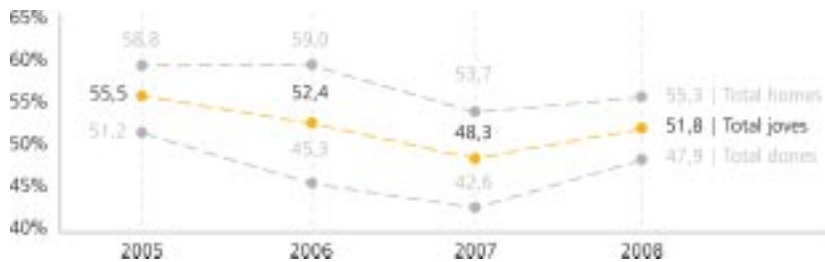
món laboral i malgrat la seva millor posició en els indicadors d'estudis, continuen registrant nivells baixos d'interès per la política. La raó l'hem de trobar en la naturalesa masculinitzada de la política. Tot i les noves polítiques de quotes, la presència de les dones en càrrecs de responsabilitat política segueix sent sensiblement més baixa que entre els homes. Alguns autors apunten també que el funcionament

mateix del sistema polític institucional respon a patrons masculins d'oposició i competència que generen més rebuig entre les dones que entre els homes.

Aquesta aproximació diferent a la política d'homes i dones joves també queda palesa en l'indicador d'eficàcia política. L'eficàcia política fa referència a la percepció subjectiva de la capacitat dels ciutadans d'influir en els afers públics. En aquest tipus

d'indicadors se sol diferenciar entre l'eficàcia política interna i l'externa: la interna es refereix a la percepció de si un mateix és capaç d'influir en política, i l'externa, en si, en general, els ciutadans poden dir la seva i que això tingui impacte. En el cas del gràfic 42, les dades reflecteixen el percentatge de joves que ha respost estar d'acord amb l'afirmació "la gent del carrer pot influir en el que fan els polítics".

Gràfic 42 Eficàcia política externa. Població de 18-29 anys. Catalunya, 2005-2008. (Sljove 7.3)



Font: Baròmetre d'Opinió Política, Centre d'Estudis d'Opinió.

Altres cop s'observa que prop de la meitat de la població jove mostra un sentiment positiu d'eficàcia política externa. També es repeteix el patró de les diferències per sexe: les dones joves tenen una eficàcia política externa molt inferior a la dels homes. Aquesta

falta de sintonia amb un "món de la política" masculinitzat explica tant el poc interès com la sensació de no tenir capacitat d'incidència de les dones.

## 7.2. Posicionaments polítics

Fins ara hem vist indicadors relacionats amb actituds d'apropament o de distanciament respecte la política, però no hem parlat encara de la posició política dels joves, de quina és la seva orientació ideològica. Els tres indicadors següents volen donar resposta a aquesta àrea de les actituds polítiques.

La manera més clàssica i estesa de definir la ideologia d'una persona o d'un col·lectiu és a través de l'eix esquerra-dreta. Tot i que s'ha escrit molt sobre la crisi o la reinterpretació d'aquest eix ideològic després de la fi de la guerra freda, se segueix considerant un bon sintetitzador de les prioritats polítiques i segueix sent utilitzat per polítics, per analistes i pels ciutadans mateixos.

Taula 25. Autoubicació ideològica en l'eix esquerra-dreta. Catalunya, 2000-2008. (SIjove 7.4)

	2000	2005	2006	2007	2008
Homes joves	4,1	4,07	4,07	4,06	4,04
Dones joves	4,3	4,57	4,29	3,96	4,07
18-24 anys	4,2	4,25	4,04	3,88	4,06
25-29 anys	4,2	4,34	4,37	4,22	4,03
<b>Total joves (18-29 anys)</b>	<b>4,2</b>	<b>4,28</b>	<b>4,18</b>	<b>4,01</b>	<b>4,05</b>
Majors de 29	4,8	5,22	4,54	4,51	4,40


Font: Baròmetre d'opinió política, Centre d'Estudis d'Opinió. I, per a l'any 2000, Enquesta europea de valors 2000, Secretaria de Joventut.

En aquest cas, les dades del Baròmetre d'Opinió Política s'han pogut completar amb l'*Enquesta europea de valors* de l'any 2000, de què se'n va fer una submostra per als joves de Catalunya. En una escala del 0 (extrema esquerra) al 10 (extrema dreta), on el 5 seria el centre polític, la mitjana dels joves catalans se situa en el 4,05, per tant, en el centre-esquerra polític. Des de l'any 2000, la posició ideològica dels

joves no ha variat gaire, ja que s'ha situat sempre entre el 4 i el 4,3, però sí que hi ha hagut una certa diferència en els adults, que sempre es posicionen una mica més a la dreta que els joves. De tots els anys dels quals tenim dades, el 2008 és l'any en què els adults es consideren més d'esquerres i, fins i tot en aquest cas, la diferència amb els joves és gairebé de mig punt. Per edat i sexe no s'aprecien diferències

destacables. En el cas de les diferències entre homes i dones joves, el fet que l'autoubicació ideològica sigui pràcticament igual és un fenomen propi de la generació jove. Tradicionalment, les dones mostraven posicions més de dretes que els homes, però, tal com es veu a la taula, aquesta diferència ha desaparegut en les últimes generacions.

Des que el 1977 el sociòleg nord-americà Ronald Inglehart va exposar, en el llibre *The Silent Revolution*, la seva teoria sobre el canvi de valors, disposem d'un altre eix per mesurar el posicionament ideològic o els valors polítics d'individus, col·lectius i societats. Segons Inglehart, les noves generacions tendeixen a desenvolupar més valors postmaterialistes que les precedents. Els valors postmaterialistes prioritzen qüestions no materials com la llibertat, l'autoexpressió o la solidaritat, mentre que els materialistes són els que tenen més en compte l'ordre, la seguretat física i econòmica. La inclinació cap a uns valors o altres es forma durant els anys de socialització, de manera que les persones que en els primers anys de la seva vida viuen situacions de dificultats econòmiques o d'inseguretat, de grans tendeixen a apreciar més els valors materialistes, mentre que els que han viscut sense trobar-los a faltar poden prioritzar els valors postmaterialistes (Inglehart, 1977). El Sistema d'indicadors ofereix els resultats d'una pregunta de l'*Enquesta europea de valors* sobre la prioritització de determinats valors de



**La gent jove tendeix a prioritzar valors post-materialistes com la llibertat, l'autoexpressió o la solidaritat.**

caràcter postmaterialista. El resultat per a l'any 2000 és que el 46,8% dels joves catalans entre 18 i 29 anys prioritzen aquest tipus de valors, mentre que entre els adults aquest percentatge és tan sols del 36,5%. En aquest sentit, sembla que, efectivament, la generació més jove tendeix a ser més postmaterialista que les precedents.

Quan es parla de posicionament polític a Catalunya cal tenir en compte també l'eix nacional. De fet, la realitat i el debat polític a Catalunya estan tan o més condicionats per l'eix nacional que per l'eix esquerra-dreta: els espais polítics dels partits es defineixen per

l'encreuament d'aquests dos eixos; una gran part de la mobilització política ciutadana té relació amb la qüestió nacional, i la negociació política incorpora sovint aspectes que només s'expliquen pel fet que

la relació de Catalunya amb l'Estat espanyol segueix sent un tema de debat polític. Així doncs, la identitat nacional és un element clau en el posicionament polític a Catalunya.

Taula 26. Identitat nacional catalana. Catalunya, 2005-2008. (SIjove 7.6)

	2005	2006	2007	2008
Homes joves	47,6	47,1	48,6	47,7
Dones joves	44,9	45,2	47,5	42,1
18-24 anys	46,7	48,4	47,1	44,5
25-29 anys	45,9	43,3	49,6	46,1
<b>Total joves</b>	<b>46,4</b>	<b>46,2</b>	<b>48,1</b>	<b>45,0</b>
Més grans de 29 anys	42,8	43,5	48,2	44,6

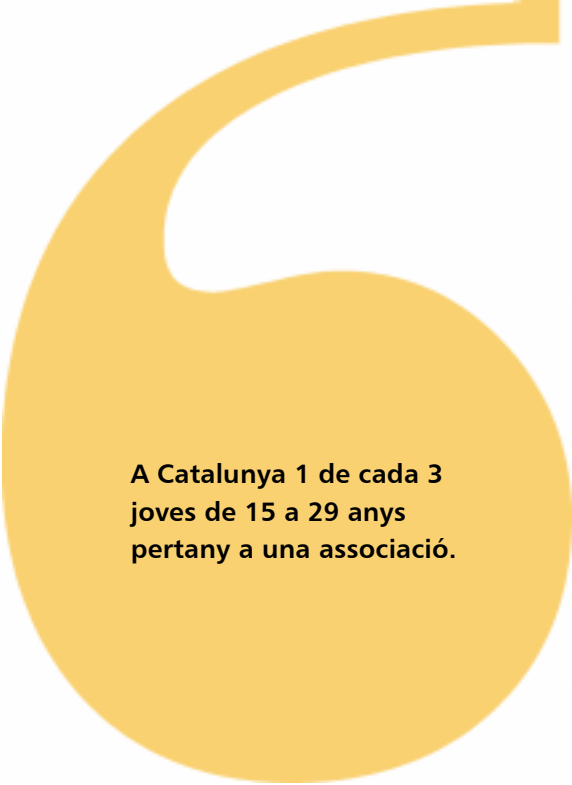
Font: Baròmetre d'Opinió Política, Centre d'Estudis d'Opinió.

El Sistema d'indicadors inclou un indicador sobre el percentatge de joves que, davant la pregunta sobre el seu sentiment nacional de pertinença, responen que se senten únicament catalans o més catalans que espanyols. Un 45% dels joves entre 18 i 29 anys afirmen sentir-se fonamentalment catalans. En aquest cas, la diferència entre joves i adults és nul·la. Tot i que sí que es veuen algunes diferències entre sexe i edats, són poc constants i, per tant, no assenyalen un posicionament significativament diferent entre col·lectius socials.

### 7.3. Agències de participació

Hi ha multitud de factors que influeixen en el fet que una persona participi o deixi de fer-ho. Evidentment, hi ha un conjunt d'aspectes bàsics relacionats amb el fet de disposar dels recursos que permeten participar, com poden ser certes capacitats cognitives o la disponibilitat de temps. També hi entren en joc factors relacionats amb les actituds polítiques com els que hem exposat en els apartats anteriors. Hi ha encara un tercer conjunt de factors





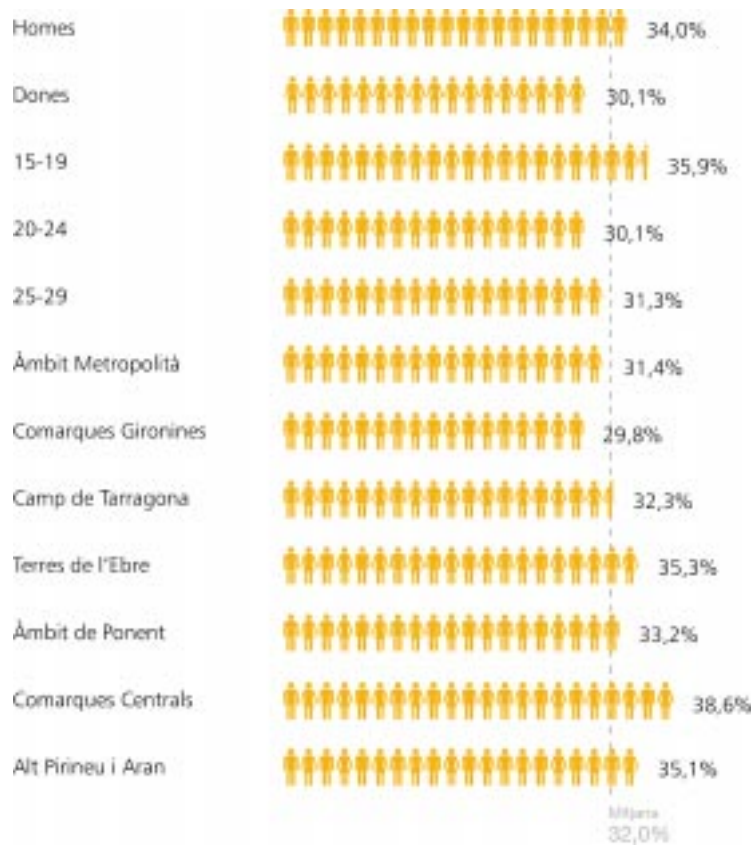
**A Catalunya 1 de cada 3  
joves de 15 a 29 anys  
pertany a una associació.**

relacionats amb el dinamisme participatiu de l'entorn, ja que una societat amb un teixit d'associacions, de moviments socials i d'espais de participació amplis i actius no és només una conseqüència de la participació dels individus sinó que també n'és una causa. Si un individu amb recursos i actituds favorables a la participació no troba on i com canalitzar-la, és probable que acabi abandonant la seva orientació participativa. En canvi,

en un entorn ric en agències de participació és més fàcil que individus poc predisposats acabin trobant estímuls a la participació.

La via més formal i clàssica d'agència de participació és l'associació. El nivell en què els individus s'associen i formen part d'associacions és un indicador molt utilitzat per mesurar el dinamisme social i polític d'una societat. La presència d'associacions està vinculada a més capital social, a més control democràtic del govern o a més capacitat de mobilització per causes concretes. És, en definitiva, un indicador de qualitat de la democràcia. En el gràfic 43 es mostra el percentatge de joves que afirma pertànyer a una o més associacions respecte el total de la població jove.

Gràfic 43. Associacionisme. Població de 15-29 anys. Catalunya, 2005. (Sljove 7.7)



Font: Enquesta joves, participació i política, Secretaria de Joventut.

A Catalunya, un de cada tres joves de 15 a 29 anys pertany almenys a una entitat de voluntariat. *L'Enquesta joves, participació i política* permet obtenir dades segons l'àmbit territorial, de les quals destaca el nivell alt d'associacionisme de les Comarques Centrals, les Terres de l'Ebre, l'Alt Pirineu i Aran. Per edats, s'observa que el grup dels més joves, els de 15 a 19 anys, té més tendència a l'associacionisme. Habitualment a aquestes edats es manté encara el lligam amb entitats que han estat presents durant la infància, com podrien ser les entitats de lleure educatiu. Finalment, també s'observa una diferència segons el sexe, ja que els homes tendeixen a participar més en associacions que les dones.

En general, es pot dir que totes les associacions tenen repercussió en la societat i la democràcia, però també és cert que n'hi ha que tenen una intenció més explícita d'influir en el procés polític que d'altres. És el cas, per exemple, de les associacions polítiques tradicionals com els partits polítics i els sindicats. Els partits són un instrument indispensable en els sistemes democràtics tal com els entenem avui en dia, i és a partir d'aquestes associacions que se seleccionen les elits polítiques que els ciutadans escolliran. De la mateixa manera, els sindicats s'han convertit en un actor indispensable en la funció de representació dels treballadors, tant en els nivells més quotidians de conflictes laborals com en els grans acords econòmics amb el poder polític i empresarial. Malgrat aquest paper tan fonamental, els nivells

d'afiliació a partits i sindicats a Catalunya són molt baixos, i especialment baixos entre els joves. A més, l'afiliació a aquestes entitats, el nivell de proximitat i la confiança en partits i sindicats ha disminuït durant les últimes dècades a totes les societats occidentals en general. Les dades de la taula 27 no ens permeten veure l'evolució en el temps ni comparar resultats entre joves i adults, però posen de manifest el nivell baix d'afiliació a partits i sindicats dels joves entre 15 i 19 anys, que no arriba al 2%.

La participació en partits i sindicats és un dels indicadors de l'activitat política més tradicional, que, com hem dit, té encara un caràcter masculinitzat. En aquest cas, s'observa altra vegada que les dones joves tenen menys tendència a afiliar-se a aquest tipus d'organitzacions que els homes (un 1,4% davant un 2,1%). Pel que fa a l'edat, el percentatge d'afiliats entre els joves de menys de 20 anys és pràcticament nul, d'un 0,3%. Hi ha determinades activitats polítiques, com la pertinença a partits i sindicats o la participació electoral, que estan relacionades amb l'edat. Sobretot durant la joventut és quan s'incorporen aquests hàbits o comportaments participatius, que després se solen mantenir al llarg de l'edat adulta, i que durant la vellesa disminueixen com a conseqüència d'un cert retraïment social. Per tant, és normal aquest percentatge tan baix, que no s'ha d'imputar tan sols a una qüestió generacional sinó més aviat d'edat.

Taula 27. Participació en partits i sindicats i en noves organitzacions polítiques. Catalunya, 2005. (Sljove 7.8 i 7.9)

	Partits i sindicats	Noves organitzacions polítiques
Homes joves	2,1	2,7
Dones joves	1,4	2,0
15-19 anys	0,3	2,0
20-24 anys	2,0	2,5
25-29 anys	2,4	2,4
<b>Total joves</b>	<b>1,8</b>	<b>2,3</b>

Font: Enquesta joves, participació i política, Secretaria de Joventut.

Amb l'objectiu de tenir un contrapunt a l'últim indicador, la taula 27 també incorpora dades d'un indicador del Sistema sobre la participació en organitzacions polítiques no tradicionals. Ja hem comentat la tesi que apunta que les noves generacions s'identifiquen menys amb les antigues formes de participació, però que estan trobant noves maneres i espais on canalitzar la seva activitat política. Una d'aquestes formes és la pertinença a noves organitzacions que, igual que els partits i els sindicats, tenen la vocació d'influir en la societat, però que funcionen de manera menys jeràrquica i institucionalitzada i que estan dirigides més directament a les causes per les quals s'hi participa. Són, per exemple, les ONG, les organitzacions feministes, els casals socials okupats, els moviments socials, etc. Tanmateix, la naturalesa mateixa de moltes d'aquestes organitzacions i moviments en

dificulta la mesura. El fet de pertànyer-hi o no és una qüestió molt més flexible que en les organitzacions polítiques tradicionals. Tots els indicadors sobre aquestes organitzacions, com el que aquí presentem, tenen aquestes deficiències, que fan que no siguin gaire útils per mesurar el volum de participació, que sempre se subestima. El que sí que permet veure és que, per exemple, en relació amb els partits i sindicats, els joves no comencen a participar-hi tan tard.

#### 7.4. Repertoris de participació

Una altra manera de veure la participació dels joves catalans és analitzar les accions dirigides a influir en l'esfera pública que es fan individualment. La veritat és que la participació individual i col·lectiva estan estretament vinculades, ja que són les entitats o els

moviments socials els que solen fer la tasca de mobilitzar la participació, sigui en la forma que sigui.

El vot és, probablement, la forma de participació per excel·lència en les democràcies representatives. De fet, és la més indispensable per al funcionament institucional del sistema polític i té molta rellevància, ja que és a través d'aquesta que s'escullen els governants. Tot i així, és una forma de participació

molt limitada perquè transmet una informació molt simple sobre les preferències de la ciutadania i, definitivament, no satisfà totes les necessitats de comunicació entre governants i governats. En les últimes dècades, les democràcies occidentals han registrat un descens en els nivells de participació electoral, i sembla, a més, que aquesta tendència abstencionista prové sobretot de les generacions més joves.

Taula 28. Participació electoral. Catalunya, 2003-2007. (Sljove 7.10)

	2003	2006
Homes joves	59,1	50,0
Dones joves	53,4	51,2
18-24 anys	49,8	45,8
25-29 anys	64,6	55,5
<b>Total joves</b>	<b>56,3</b>	<b>50,5</b>
Més grans de 29 anys	81,6	70,9

Font: Enquestes postelectorals, Centro de Investigaciones Sociológicas.

La taula 28 mostra les dades de participació a les eleccions al Parlament de Catalunya de 2003 i 2006, extretes de les enquestes postelectorals que realitza el CIS (Centro de Investigaciones Sociológicas) després de cada convocatòria electoral. Els percentatges no són, per tant, sobre registres reals sinó sobre enquesta. Això permet veure les diferències entre col·lectius, tot i que cal tenir en compte que, habitualment, els percentatges de participació

sempre són superiors als reals. Les dades que ofereix el Sistema d'indicators mostren un descens notable en la participació electoral dels més joves, i encara més destacada entre els adults. També s'observa que, si el 2003 hi havia alguna diferència entre homes i dones a l'hora d'anar a votar, el 2006 aquesta desapareix i, fins i tot, s'inverteix de tal manera que les dones joves van participar a les eleccions un 1,2% més.

**Les dades d'afiliació a organitzacions polítiques entre els joves són molts baixes. Tanmateix es mostren propensos a participar en actes de protesta i consum polític.**

Així mateix, s'observa que els nivells de participació dels joves són molt inferiors que els dels adults. En aquest cas, el més probable és que en aquesta diferència s'hi barregin efectes imputables a l'edat i a la generació. D'una banda, tal com passava amb l'afiliació a partits i sindicats, les probabilitats de votar augmenten a mesura que l'individu s'aproxima a l'edat adulta. De l'altra, sembla confirmar-se que la generació jove actual té menys propensió a votar que les anteriors –que, probablement, hi donen més valor.

Per contra, la generació menys propensa a la participació electoral té més tendència a involucrar-se en altres formes de participació: els joves assisteixen més a manifestacions, signen peticions o boicotegen i consumeixen productes seguint criteris polítics i socials. De fet, totes aquestes maneres d'intentar influir en la societat i la política eren activitats marginals fa només unes dècades, però ara, tal com posa de manifest la taula 29, estan molt esteses. El Sistema d'indicadors n'ofereix dues opcions sobre aquestes "noves formes" de participació: una sobre la protesta política, que inclou les persones que han assistit almenys a una manifestació o han signat una petició en els últims dotze mesos, i una altra opció sobre el consum polític, que es refereix a les persones que, també en l'últim any, han boicotejat algun producte o n'han comprat un per motius polítics.

Taula 29. Participació en actes de protesta i consum polític. Catalunya, 2005. (Sljove 7.11 i 7.12)

	Protesta (manifestacions i peticions)	Consum polític
Homes joves	49,9	40,3
Dones joves	57,9	45,6
15-19 anys	48,1	38,5
20-24 anys	59,4	45,2
25-29 anys	53,3	43,8
Àmbit Metropolità	54,2	43,5
Comarques Gironines	47,8	39,2
Camp de Tarragona	51,8	41,0
Terres de l'Ebre	58,7	38,7
Àmbit de Ponent	51,0	41,8
Comarques Centrals	63,9	48,4
Alt Pirineu i Aran	53,1	41,4
<b>Total joves</b>	<b>54,0</b>	<b>43,0</b>

Font: Enquesta joves, participació i política, Secretaria de Joventut.

Els percentatges de joves que realitzen aquest tipus d'activitats està entorn el 50%: un 54% en el cas de la protesta política i un 43% en el del consum. És interessant destacar que en ambdós casos les dones joves tendeixen a ser més actives en aquest tipus d'actes. Això és el contrari del que passa en la majoria d'indicadors de participació més convencional, la qual cosa confirma que no és que les dones tinguin menys interès pels problemes socials i polítics, sinó que les formes tradicionals de participar i d'entendre

la política estan masculinitzades. Les noves formes de participar no tenen aquesta barrera de gènere.

Hi ha també un grup d'edat especialment actiu, el de 20 a 24 anys, i un territori, el de les Comarques Centrals. Aquest territori també registra nivells alts d'associacionisme, fet que indica la relació entre la mobilització col·lectiva i les formes de participació a títol individual.

## Conclusions

La relació dels individus amb la política i, en concret, la seva participació en els afers públics és un aspecte cada vegada més present en aquest tipus d'anàlisis. De fet, la preocupació per tenir ciutadans actius està cada cop més estesa entre els poders públics de diferents nivells. Pel que fa als joves, sembla haver-hi una preocupació especial per saber si tenen o no actituds cada cop més passives i si, en conseqüència, estan més o menys allunyats de la política i dels afers públics. Els indicadors d'aquest eix de participació

tenen alguna limitació a l'hora de respondre a aquesta preocupació. D'una banda, la sèrie temporal, que per disponibilitat de dades comença en la majoria de casos el 2005, és massa curta per inferir-ne una evolució en les actituds. I de l'altra, a falta d'altres fonts, s'ha utilitzat una enquesta dirigida als joves per analitzar els comportaments participatius, fet que impossibilita comparar aquests indicadors amb la resta de la població. Tot i així, les dades assenyalen algun indici que aporta llum a aquests debats.

Un aspecte que és present a tota l'anàlisi de l'eix de participació és la de l'existència d'un cert canvi de posicionament de les generacions més joves respecte la política tradicional i la recerca de noves formes que responguin millor a les seves preocupacions socials i polítiques. Els indicadors sobre la desafecció política indiquen un cert esgotament per part de tota la ciutadania, però en especial dels joves, pel que fa a la política tradicional. Aquest allunyament, de fet, és més acusat entre les dones joves que entre els homes, probablement perquè la política més institucional, a part de respondre a una manera "antiga" de veure la disputa dels assumptes socials, també respon a una visió "masculinitzada" d'entendre el debat polític.

La falta de sintonia que es desprèn de les dades sobre actituds polítiques té el seu reflex en l'anàlisi dels

**Els indicadors apunten un cert canvi en la manera en com la gent jove s'apropa i participa políticament.**



comportaments. Els joves, en general, mostren poca predisposició a utilitzar les vies de participació més institucionalitzades i tradicionals, com ara afiliar-se a un partit polític o sindicat o anar a votar (el 2006, un 50,5% dels joves de menys de 30 anys van participar a les eleccions al Parlament de Catalunya, davant el 70,9% dels adults). En canvi, hi ha altres formes de participació que responen millor a la manera d'entendre i tractar els problemes polítics dels joves on aquests són especialment actius: el 2005, un 54% dels joves afirmava haver participat en actes de protesta (manifestacions i peticions) i un 43% haver comprat o boicotejat algun producte per motius polítics. Aquestes són accions que fa tan sols unes dècades no es consideraven vies vàlides d'expressió política, però que avui semblen respondre millor a la manera d'aproximar-se a la política de les noves generacions. Caldrà veure si el sistema polític és capaç de respondre satisfactòriament a aquestes mobilitzacions.



**COHESIÓ  
SOCIAL**





## 8. Cohesió social

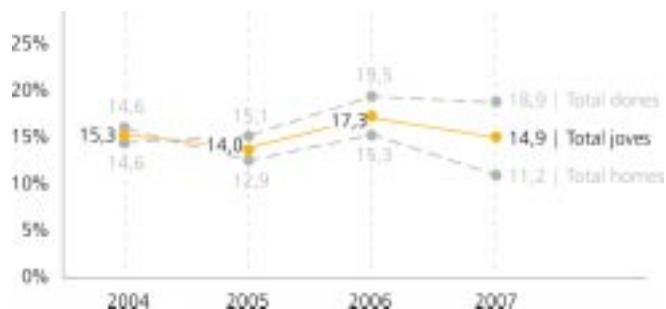
La cohesió social és el darrer dels eixos d'intervenció del Pla Nacional de Joventut de Catalunya (PNJC) 2000-2010 i té una doble dimensió. En primer lloc, la cohesió social fa referència a la necessitat de combatre les variables de desigualtat (com ara el gènere, el territori o l'origen social) que, de manera transversal, afecten els diferents àmbits d'actuació del PNJC. L'anàlisi d'aquesta dimensió s'ha fet, en aquestes pàgines i en la mesura que el Sistema d'indicators ho permet, en cadascuna de les diferents seccions. En segon lloc, la cohesió social té una dimensió més concreta, la que es refereix a les situacions derivades de les desigualtats socials esmentades.

Així doncs, aquesta secció se centrarà a observar la pobresa entre els joves catalans a partir de la seva vessant més tradicional, l'econòmica; repassarà l'evolució de la victimització (haver patit algun fet delictiu) entre la joventut, i mostrarà les xifres dels joves internats en centres penitenciaris o que han passat pel sistema judicial.

### 8.1. Pobresa monetària

La perspectiva més tradicional sobre la pobresa és la que es basa en els ingressos dels individus i les famílies. El gràfic següent mostra la proporció de joves que viuen en llars (ja siguin pròpies o d'origen) on els ingressos són inferiors al 60% de la renda mediana del conjunt de la societat.

Gràfic 44. Risc de pobresa. Població de 15-29 anys. Catalunya, 2007. (SIjove 8.1)

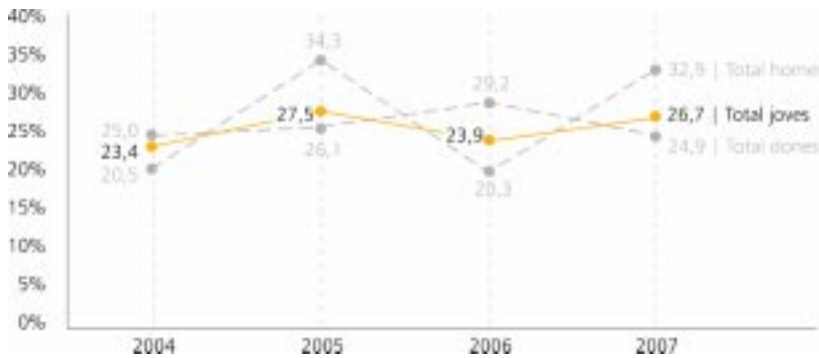


El risc de pobresa entre la joventut catalana se situa en el 14,9% del total de joves. La taxa ha tingut una evolució irregular en els darrers quatre anys. Probablement, arran de la crisi econòmica actual, la taxa per a l'any 2008 (encara no disponible en el moment d'escriure aquestes pàgines) haurà crescut de manera destacada. Una tendència que s'observa és la inversió de les posicions entre homes i dones: mentre que el 2004 la pobresa afectava lleugerament més els homes que les dones, el 2007 les dades s'ha

distanciat amb claredat, i les noies tenen un risc de pobresa 7,7 punts superior al dels nois, fet que confirma la tendència prou coneguda de la feminització de la pobresa.

Les dades anteriors indiquen les probabilitats d'estar per sota del llindar de la pobresa –quant es poden ser pobres–, però no proporcionen informació sobre la intensitat d'aquesta –fins a quin punt són pobres. El gràfic següent tracta aquesta qüestió.

Gràfic 45. Intensitat de la pobresa. Població de 15-29 anys. Catalunya, 2007. (SIjove 8.2)



Font: PHOGUE, INE i Padró continu, Idescat.

S'observa un increment, de 2004 a 2005, de la intensitat de la pobresa, tot i que l'evolució erràtica de les dades fa difícil afirmar que es tracti d'una tendència. Tampoc no es detecta una corres-

pondència clara entre l'evolució general del risc de pobresa i la seva intensitat. El que sí que es veu és que com més baix és el risc de pobresa entre els nois, més alta n'és la intensitat: en els períodes en què hi

ha més nois en situació de pobresa, la intensitat es matisa, mentre que quan menys pobres hi ha, aquests ho són amb més intensitat. D'altra banda, la intensitat de la pobresa entre els joves catalans és 5,8 punts inferiors a la mitjana espanyola.

Una altra dimensió de la pobresa monetària fa referència a la capacitat de les polítiques públiques

per combatre la pobresa. En aquest sentit, el gràfic següent compara la taxa de risc de pobresa abans que els individus i les llars rebin les transferències econòmiques corresponents (en el cas que en rebin), i després, és a dir, quin "percentatge de pobresa" aconseguen evitar aquestes ajudes públiques entre el col·lectiu juvenil.

Gràfic 46. Risc de pobresa abans i després de transferències. Població de 15-29 anys. Catalunya, 2007. (Sijove 8.1 i 8.4).



Font: PHOGUE, INE i Padró continu, Idescat.

En aquest sentit, l'impacte de les prestacions aconsegueix reduir un 8,8% les probabilitats que els joves visquin en una llar pobre. Dit d'una altra manera, les transferències econòmiques fan disminuir en un terç la taxa de risc de pobresa, la qual, si no

existissin les prestacions, afectaria gairebé un de cada quatre joves.

També s'observa que la diferència entre homes i dones en la taxa final de pobresa es deu, en bona part, no només a una diferència en la taxa de partida

(abans de transferències) sinó a l'impacte desigual de les transferències monetàries segons el gènere. Així, la diferència en la taxa de risc de pobresa entre nois i noies és d'un 5,8%, però després de transferències arriba al 7,7%. En altres paraules, les transferències redueixen el risc de pobresa juvenil masculina gairebé la meitat (46,7%), mentre que entre les noies només ho fan un 29,5%. Aquesta distància s'explica per les diferències en l'accés, el tipus i la quantitat de la prestació rebuda per uns i altres, tot i que l'anàlisi d'aquesta qüestió depassa els objectius d'aquest informe.

Complementàriament, el gràfic següent mostra l'evolució de la capacitat de les polítiques públiques de reduir la pobresa. En aquest sentit, s'observa una lleugera tendència a la baixa de l'impacte de les transferències en la reducció de la taxa de risc, que sembla independent de l'evolució de la taxa de risc abans de transferències. Caldrà observar amb atenció l'evolució d'aquest diferencial ja que, fins al moment, les prestacions han tingut un paper important en la reducció de la pobresa juvenil.

Gràfic 47. Evolució del risc de pobresa abans i després de transferències. Població de 15-29 anys. Catalunya, 2004-2007. (SIjove 8.1 i 8.4)

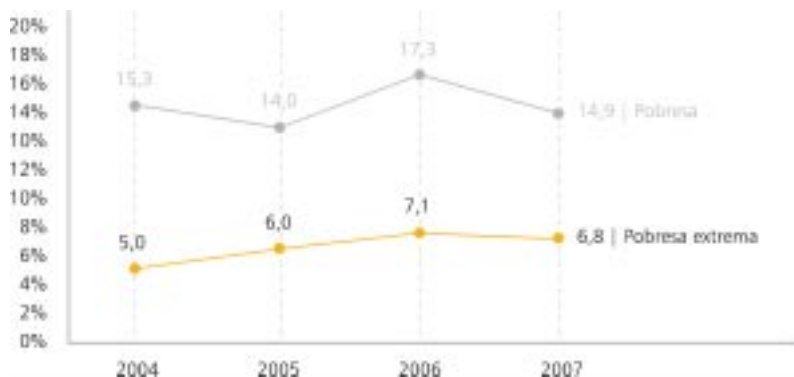




Per cloure aquest apartat, el gràfic següent reflecteix l'evolució de la pobresa extrema entre el col·lectiu juvenil. Es troben en situació de pobresa extrema les persones que viuen en llars que disposen d'uns ingressos inferiors al 40% de la renda mitjana. Així, gairebé 7 de cada 100 joves (el 6,8%) viuen en llars en aquesta situació, i se n'observa un augment, ja que el percentatge ha incrementat 1,8 punts des del

2004, en una evolució relativament paral·lela a l'increment de la taxa de risc de pobresa. Igual que amb aquesta darrera taxa, caldrà observar l'impacte de la crisi econòmica actual en la pobresa extrema, perquè si se'n produís un augment lògic, la proporció de joves en situació d'extrema pobresa podria apropar-se al 10%.

Gràfic 48. Evolució del risc de pobresa extrema. Població de 15 a 29 anys. Catalunya, 2004-2007. (Sjove 8.1 i 8.5)



Font: PHOGUE, INE i Padró continu, Idescat.

## 8.2. Victimització

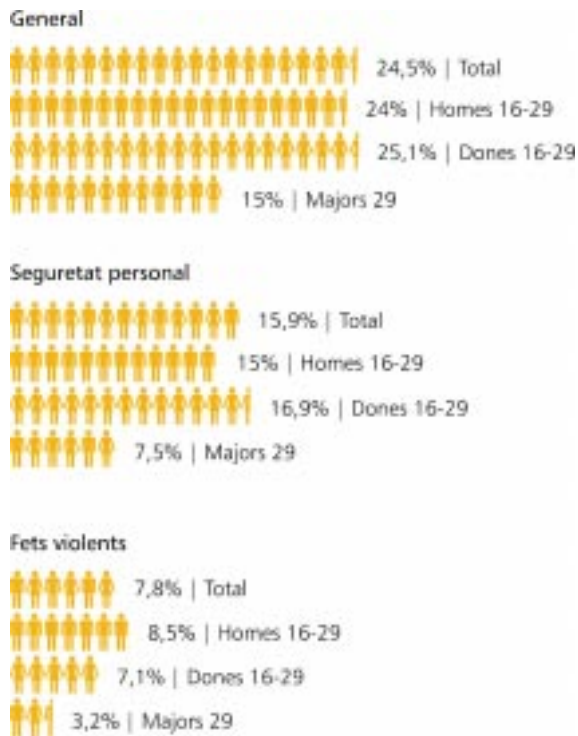
En aquest apartat es presenten un seguit de dades sobre la victimització entre la joventut. Per victimització s'entén haver estat víctima d'algun fet

delictiu, i és el mateix individu enquestat –les dades s'obtenen d'una enquesta feta per la Generalitat de Catalunya– qui declara si això ha succeït. Els tres indicadors seleccionats reflecteixen la victimització

des d'una òptica cada cop més potent: el primer indicador remet al fet d'haver estat víctima de qualsevol tipus de delictes; el segon se centra en la seguretat personal (robatoris, agressions, amenaces,

intents d'atracaments, etc.), i el tercer (fets violents) aprofundeix en una dimensió del darrer i es basa en els delictes d'agressions o intents d'agressions, amenaces, coaccions i intimidacions.

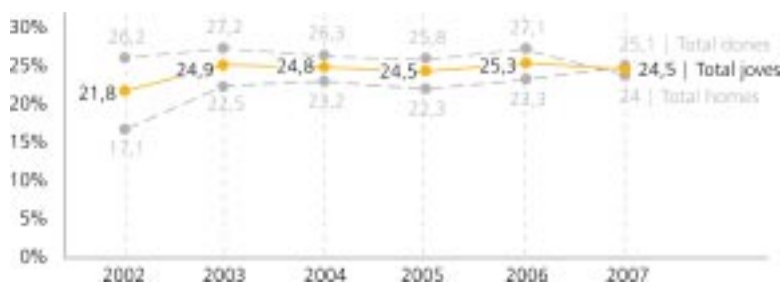
Gràfic 49. Índex de victimització delictiva general, en l'àmbit de la seguretat personal i en l'àmbit de la seguretat personal per fets violents. Població de 16-29 anys. Catalunya, 2007. (Sljove 8.6, 8.7 i 8.8).



És destacable la prevalença de la victimització entre els joves, ja que gairebé un de cada quatre declaren haver estat víctimes d'un delicte el darrer any; un 16% ho han estat en l'àmbit de la seguretat personal, i gairebé 8 de cada 100 ho han estat per fets violents. En aquest sentit, la victimització entre les persones joves tendeix a doblar la victimització entre les més grans de 29 anys. Si bé els joves sovint són víctimes dels mateixos joves, és cert que el

col·lectiu juvenil representa el grup de risc principal amb relació a la victimització. D'altra banda, també destaca la inversió de les posicions per gènere en funció del tipus de delicte: les noies pateixen –tot i que amb una diferència molt minsa– més delictes que els nois –els dos tipus de delictes més genèrics–, mentre que els nois pateixen més accions violentes. A continuació es repassa l'evolució dels tres indicadors esmentats.

Gràfic 50. Evolució de l'índex de victimització delictiva per sexe. Població de 16-29 anys. Catalunya, 2002-2007. (SIjove 8.6).



Font: Enquesta de seguretat pública de Catalunya, Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació.

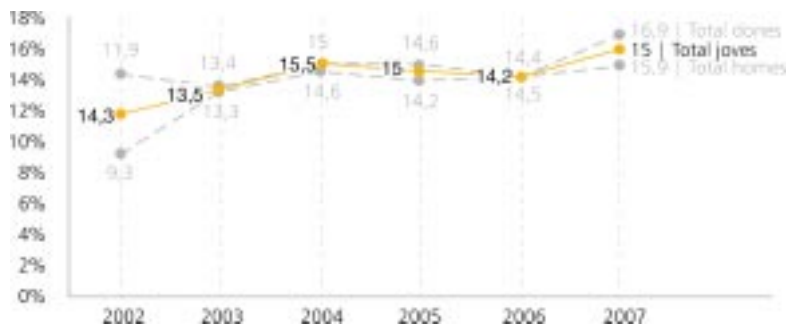
De l'any 2002 al 2007 l'índex ha augmentat un 3,5%, tot i que al llarg del període ha seguit una evolució erràtica que fa difícil parlar d'una tendència a l'alça. El que més destaca és l'evolució segons el sexe: mentre que l'índex entre els nois ha disminuït 2,2

punts percentuals, entre les noies ha crescut un 8%. Això implica que la diferència entre nois i noies, que el 2002 era d'un 9,1% "favorable" als nois, el 2007 ja sigui un 1,1% més alta entre les noies.

El gràfic següent mostra el mateix procés doble amb relació a una dimensió de la victimització, la referent a l'àmbit de la seguretat personal. En primer lloc, i malgrat que l'evolució també ha estat poc lineal, es detecta una certa tendència a l'alça, ja que en el període estudiat l'índex ha crescut quatre punts percentuals. En segon lloc, l'evolució per gèneres ha

seguit la mateixa tendència que en l'indicador més general, i les noies, que el 2002 registraven un índex un 2,6% inferior al dels nois, el 2007 ja els superen en un 1,9%. Així doncs, part de l'augment de l'índex de victimització general es deu a l'augment dels delictes soferts en l'àmbit de la seguretat personal.

Gràfic 51. Evolució de l'índex de victimització delictiva en l'àmbit de la seguretat personal. Població de 16-29 anys. Catalunya, 2002-2007. (Sljove 8.7).

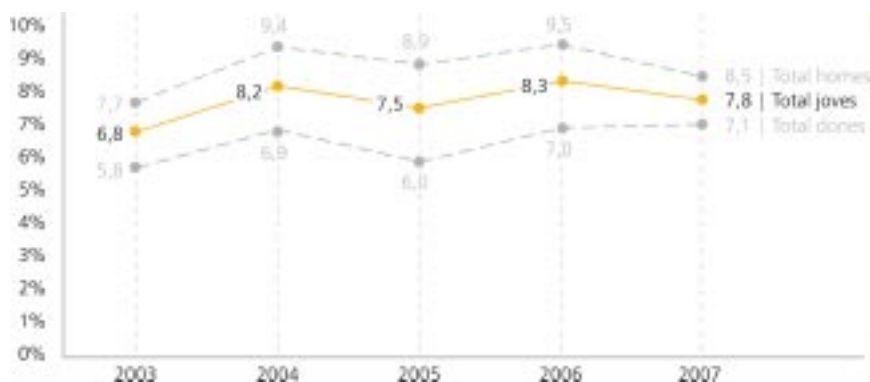


Font: Enquesta de seguretat pública de Catalunya, Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació.

Finalment, l'evolució dels delictes per fets violents (subdimensió de la victimització en l'àmbit de la seguretat personal) també mostra la mateixa tendència, tot i que de manera més matisada.

De 2002 a 2007 l'increment de l'índex és d'un 1%, encara que novament l'evolució és erràtica; la diferència entre nois i noies ha passat d'un 3% "favorable" als nois a un 1,4%.

Gràfic 52. Evolució de l'índex de victimització delictiva per fets violents en l'àmbit de la seguretat personal .



Població de 16-29 anys. Catalunya, 2002-2007. (Sljove 8.8).

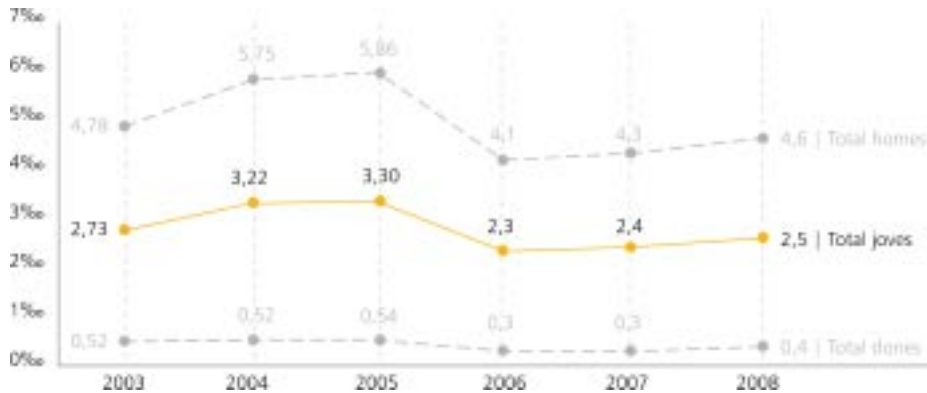
Font: Enquesta de seguretat pública de Catalunya, Departament d'Interior, Relacions Institucionals i Participació.

### 8.3. Règim penitenciari i justícia juvenil

El darrer apartat presenta les dades que fan referència al nombre de joves internats en centres penitenciaris (als quals s'accedeix a partir de la majoria d'edat) i a dades sobre justícia juvenil (referida als menors, principalment). Concretament, el gràfic 53 mostra una lleugera disminució de la proporció de joves majors d'edat internats en centres penitenciaris, que ha

**Les dades mostren la vulnerabilitat del col·lectiu jove amb una major presència de situacions d'exclusió social.**

passat del 2,7 al 2,5 per mil en els darrers anys.



Gràfic 53. Internats en centres penitenciaris. Població de 18-29 anys. Catalunya, 2003-2008. (Sijove 8.9).

Font: Departament de Justícia.

Les diferències per raó d'edat mostren que el col·lectiu juvenil concentra bona part de les persones que es troben en aquesta situació, ja que la taxa per a la població més gran de 29 anys baixa fins a l'1,4 per mil. Pel que fa a les diferències internes dins del col·lectiu jove, destaca el fet que la proporció de

nois empresonats és molt superior a la de noies (4,6 i 0,4 per mil, respectivament), i no s'ha detectat cap canvi en aquesta relació en els darrers anys.

Finalment, s'ofereixen les dades de les principals mesures vinculades a la justícia juvenil. Aquestes

consisteixen en l'internament, les mesures en medi obert i la mediació. El gràfic 54 inclou les dades per a aquests



tres tipus de mesures.

Gràfic 54. Menors i joves internats. Població de 14 a 23 anys. Catalunya, 2008. (Sljove 8.10).

Font: Departament de Justícia.

En primer lloc, destaca la prevalença escassa de casos, ja que aquestes mesures afecten una part molt reduïda de la població juvenil –en els tres casos, per sota del 0,65 per mil. En segon lloc, les taxes masculines són, per als tres tipus de mesures, molt superiors, en una proporció força més elevada que per als internaments en centres penitenciaris. Igualment, el grup de menys edat registra unes taxes superiors a causa de les característiques d'aquest tipus de mesures –sovint, als majors d'edat se'ls aplica el dret penal i són internats en centres

penitenciaris. Per últim, es percep una evolució a la baixa de les tres taxes, fet que està més vinculat als canvis en la legislació que no pas als canvis en els comportaments delictius.

### Conclusions

Les dades d'aquest apartat evidencien l'heterogeneïtat del col·lectiu juvenil i la gran presència de situacions properes a l'exclusió social. La joventut, lluny de ser un col·lectiu homogeni, presenta desigualtats importants, tant amb relació al conjunt de la població com entre el propi col·lectiu. En aquest sentit, és destacable l'abast de la pobresa monetària entre la població juvenil, que afecta un

15% dels joves, gairebé la meitat dels quals es troben en una situació de pobresa extrema. Cal recordar que les dades fan referència a un període (la part central de la dècada del 2000) marcat pel creixement econòmic, i que en aquest període de bonança la taxa –tot i un cert comportament erràtic– no s’ha reduït sinó que s’ha mantingut estable, fins i tot a l’alça. És ben possible que en èpoques de menys creixement o de crisi, com l’actual, la pobresa juvenil creixi de manera notable.

El factor positiu, no obstant això, és la capacitat de les polítiques públiques per reduir aquesta pobresa, ja que la taxa de pobresa abans i després de les transferències econòmiques varia al voltant d’un 30%. Aquesta eficàcia de les mesures d’intervenció contra la pobresa hauria de ser un estímul per millorar-les i estendre-les. Les dades, d’altra banda, també constaten la feminització de la pobresa.

També hem pogut observar un lleuger augment de la victimització entre les persones joves, que es concentra molt especialment en les noies, que en dos dels tres indicadors registren un índex de victimització superior al dels nois. En qualsevol cas, l’índex referent a la població juvenil és sempre substancialment superior al de la població més gran de 29 anys, cosa que il·lustra la tendència del cicle de la joventut a esdevenir l’etapa de la vida en què es concentra més conflictivitat. Aquesta tendència estaria vinculada a

l’edat més que no pas a la generació; tanmateix, l’increment de la victimització entre les noies sí que podria ser un indicador de canvi generacional.

Finalment, les dades sobre el sistema judicial evidencien la posició de vulnerabilitat dels joves, ja que són els que registren una taxa més alta d’internament en centres penitenciaris. Allò que les dades no permeten destriar és la desigualtat interna –dins del col·lectiu jove– que s’amaga rere aquest indicador, que sens dubte es distribueix heterogèniament segons la procedència social dels joves.



